

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Koronavirüs Salgını Sürecinde KOBİ'lere İlişkin Mevcut Durumun Analiz Edilmesi

Anket Sonuç Raporu

20 Mayıs 2020

Yönetici Özeti

- Koronavirüs Salgınının olumsuz etkilerinin ve alınabilecek tedbirlerin irdelendiği ilk anket çalışmasının ardından soru çeşitliliği sağlanarak daha derinlemesine araştırma yapmak için hazırlanan ve Bakanlığımızın görüşleri doğrultusunda revize edilen anket, KOSGEB iletişim kanallarından (Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn) duyurulmuş ve ayrıca KOSGEB Veri Tabanına kayıtlı ve e-postası teyitli olan KOBİ'lere e-posta olarak gönderilmiştir. Anket, 5 Mayıs - 12 Mayıs 2020 tarihleri arasında elektronik ortamda KOBİ'ler tarafından doldurulmuştur.
- 5.527 KOBİ'nin cevapları analiz edilmiş, 250'den fazla çalışanı olan 13 büyük işletmenin cevapları analiz dışı bırakılmıştır.

Ankete katılan işletmelerin;

- %78,7'si mikro ölçekli işletmelerdir.
- %52,8'i hizmet sektörü işletmeleri olup imalat, ticaret, inşaat, tarım sektörleri ile diğer sektörlerden işletmeler de ankete iştirak etmiştir.
- %35,9'u Marmara Bölgesi işletmeleri olup en az katılım Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gerçekleşmiştir.
- %55,9'u 4 yaşından büyük işletmelerdir.
- %95,8'i salgından etkilenmiştir.
- %84,9'u kiracıdır.
- %78,7'sinin Koronavirüs Salgını benzeri kriz, afet, salgın ve benzeri durumlara yönelik acil durum stratejisi bulunmamaktadır.
- %98,5'inin herhangi bir çalışanında Koronavirüs tespit edilmediği belirtilmiştir.
- %93,8'i nakit akışında sıkıntı yaşamaktadır.
- %67,4'ünün geçen senenin aynı dönemine göre satışları %50'den fazla azalmıştır.
- %58,2'sinin salgın öncesindeki tahmini aylık ortalama sabit gideri 25.000 TL'den azdır.
- En büyük endişeleri satışların azalmasıdır. Satışların azalması endişesi duyan işletmelerin %39,8'i satışların yüksek düzeyde azalacağını, %26,9'u ise tamamen azalacağını belirtmiştir.
- %82,4'ü işletmesini geçici süre kapattığını, %4,1'i ise tamamen kapattığını belirtmiştir.
- İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %53,2'si, %50 ve altı kapasitesi ile çalıştığını; %27,6'sı ise üretimini durdurduğunu belirtmiştir.
- İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin üretim sürekliliğini sağlamaya yönelik aldığı en önemli önlemler, çalışanların maske kullanması ve hijyen kurallarına en üst seviyede uyulması olmuştur.
- %35'i salgın ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirtmiştir. Bu işletmelerin; %36,9'u iş hacimlerinin %25'ten azını, %41,1'i ise %50'ten fazlasını dijital ortama taşımıştır.
- %37,4'ü Koronavirüs Salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirtmiştir.
- %78,9'u salgın nedeniyle planladıkları bir yatırımı iptal ettiklerini belirtmiştir.
- %74'ü Koronavirüs Salgını öncesinde yeni istihdam planladığını belirtmiştir. Ayrıca, Salgın döneminde işletmelerin %86,5'i yeni personel istihdam etmediğini, %12,1'i ise 5'ten az kişiyi istihdam ettiğini belirtmiştir.

- Salgının işletmeler üzerindeki en önemli etkisi satışların azalması olmuştur. Ayrıca, işletmelerin %96,1'i 2020 yılında satış kaybı beklemektedir. Bu işletmeler içerisinde %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %51'dir.
- %96'sı Koronavirüs Salgını sonucu önümüzdeki 3 ayda satışlarında kayıp beklemektedir. Bu işletmeler içerisinde %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %52,9'dur.
- Salgının ortaya çıkmasından bu zamana kadarki süreçte işletmelerin %78,1'inin ciro kaybı 1 Milyon TL'den azdır. Önümüzdeki 3 ayda ise işletmelerin %75'inin tahmini ciro kaybının 1 Milyon TL'den az olması beklenmektedir.
- Salgının ortaya çıkmasından bu zamana kadarki süreçte işletmelerin %83,8'i ciro artışı yaşamadığını belirtmiştir. Önümüzdeki 3 ayda ise işletmelerin %85,8'i tahmini bir ciro artışı beklemediğini, %11,9'unun ise 1 Milyon TL'den az bir ciro artışı beklediği görülmektedir.
- %36,8'i geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Şubat döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.
- %47,6'sı geçen yıl ile kıyaslandığında Mart döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.
- %56,4'ü geçen yıl ile kıyaslandığında Nisan ayında mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.
- %36,3'ü İstanbul iline mal sattığını ifade etmiştir. Bu ili %17,8 ile Ankara ve %14,2 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul iline mal sattığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %58,9'dur.
- %49,6'sı İstanbul ilinden mal aldığını ifade etmiştir. Bu ili %16,4 ile Ankara ve %13,5 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul ilinden mal aldığını

belirten işletmelerin İstanbul alımlarının toplam alımlar içerisindeki payı %61,4'tür.

- Salgının ortaya çıkmasından sonra işletmelerin %64,8'i çalışanlarını işten çıkarmadıklarını belirtmiştir. İşletmelerin %9,7'si ise 5'ten az sayıda çalışan çıkardığını belirtmiştir. Ayrıca işletmelerin %17,5'i önümüzdeki üç ay içerisinde 5'ten az çalışan çıkarmak zorunda kalacağını belirtmiştir.
- %91,5'i Koronavirüs Salgını döneminde çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirtmiştir.
- %40,9'u mevcut borçluluk durumunu orta, %31,3'ü ise yüksek olarak belirtmiştir. Ayrıca, işletmelerin %69,2'si önümüzdeki dönemde borçluluk oranlarının artacağını, %6,7'si ise azalacağını belirtmiştir.
- %31,6'sı Koronavirüs Salgının en fazla 1 sene süreceğini, %30,2'si ise salgının 1 seneden fazla süreceğini tahmin ettiğini belirtmiştir.
- %55,7'si salgının devam etmesi durumunda altı ay içerisinde kapanmış olacaklarını düşünmektedir.
- Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınabilecek tedbirlerden en fazla "İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği"nden yararlandığı belirtilmiştir.
- Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak alınan tedbirlerden en fazla "Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi"nin etkili olduğu belirtilmiştir.
- %58,6'sı Koronavirüs Salgınından dolayı getirilen şehirlerarası seyahat kısıtlamalarının işlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.
- %47,3'ü Mayıs ayı başına kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görmektedir (kesinlikle yeterli ve kısmen yeterli cevapları bir arada değerlendirildiğinde).

İçindekiler

Ankete Katılan İşletmelerin Tanımlayıcı Özellikleri.....	5
Ankete Katılan İşletmelerin Detaylı Sektörel Dağılımı	6
“Soru 2. İşletmeniz, Koronavirüs’ten etkilendi mi?”	7
“Soru 3. Koronavirüsle birlikte satış gelirleriniz geçen senenin aynı dönemine göre nasıl değişti?”	8
“Soru 4. Çalışanlarınızda koronavirüs vakası çıktı mı?”	9
“Soru 5. İşletmeniz kaç yıldır faaliyette?”	10
“Soru 7. Faaliyet gösterdiğiniz işyerinde kiracı mısınız?”	11
“Soru 8. Koronavirüs salgını öncesinde işletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri (örn: kira, elektrik/doğalgaz/ su/ internet faturaları, vergiler, sigorta giderleri vs) yaklaşık ne kadardı?”	12
“Soru 9. Korona salgınından dolayı faaliyetlerinizi yürütmeye ilgili endişeleriniz nelerdir?”	14
“Soru 10. Koronavirüs Salgınının bir etkisi olarak işyerinizi kapatmak zorunda kaldınız mı?”	16
“Soru 11. Koronavirüs’ten üretim kapasiteniz ne kadar etkilendi?”	17
“Soru 13. Koronavirüs salgının işletmenize etkileri nelerdir?”	18
“Soru 14. İşletmenizin kriz, afet, salgın ve benzeri durumlar için hazırlamış olduğu bir acil durum stratejisi var mıydı (örn: kötü günlere hazırlıklı olmanızı sağlayacak ilave bir kaynak, yol haritası gibi)?”	20
“Soru 15. Üretimin sürekliliği için ne gibi önlemler aldınız?”	21
“Soru 16. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıdınız mı?”	22
“Soru 17. İş hacminizin ne kadarını dijital ortama taşıdınız?”	23
“Soru 18. İşlerinizi dijital ortama geçirmede karşılaştığınız sorun var mı?”	24
“Soru 19. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıma planınız var mı?”	26

“Soru 20. Korona salgını sonucu, 2020 yılında satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?”	27
“Soru 21. Koronavirüs salgını sonucu önümüzdeki 3 ayda satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?”	29
“Soru 22. Korona salgını sonucunda nakit akışında sıkıntı yaşadınız mı?”	31
“Soru 23. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro kaybı yaşadysanız yaklaşık ne kadar?”	32
“Soru 24. Koronavirüs salgınından dolayı önümüzdeki 3 ayda ciro kaybı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro kaybınız ne kadar olacaktır?”	32
“Soru 25. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro artışı yaşadysanız yaklaşık ne kadar?”	35
“Soru 26. Koronavirüs salgınından dolayı önümüzdeki 3 ayda ciro artışı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro artışınız ne kadar olacaktır?”	35
“Soru 27. Geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Şubat döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?”	38
“Soru 28. Geçen yıl ile kıyaslandığında Mart döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?”	39
“Soru 29. Geçen yıl ile kıyaslandığında Nisan döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?”	40
“Soru 30. En çok mal sattığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin satışlarınızdaki oranı nedir?”	41
“Soru 31. En çok mal aldığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin sizdeki oranı nedir?”	42
“Soru 32. Koronavirüs salgını nedeniyle çalışanlarınızdan bazılarını işten çıkarmak ya da başka tedbirler almak zorunda kaldınız mı?”	43
“Soru 33. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından sonra kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kaldınız?”	44

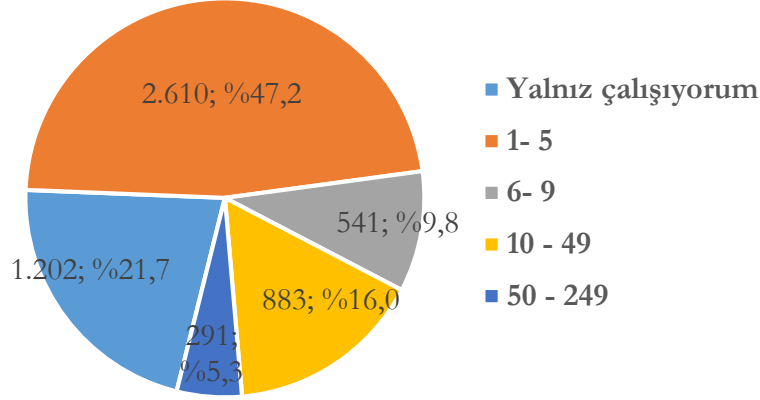
“Soru 34. Koronavirüs salgını nedeniyle önümüzdeki 3 ay içerisinde kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kalacaksınız?”	44
“Soru 35. Koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planlıyor muydunuz?”	46
“Soru 36. Koronavirüs salgını döneminde yeni personel aldınız mı?”	47
“Soru 37. Koronavirüs salgını döneminde çalışanlarınızın motivasyonu etkilendi mi?”	48
“Soru 38. Korona salgınından dolayı işletmenize ilişkin planlanmış bir yatırımı iptal ettiniz mi?”	49
“Soru 39. Mevcut borçluluk oranlarınız nasıl?”	50
“Soru 40. Önümüzdeki dönemde borçluluk oranınız nasıl değişecek?”	51
“Soru 41. Sizce bu salgın ne kadar sürecek?”	52
“Soru 42. Salgının uzun süre devam etmesi durumunda faaliyetlerinizi ne kadar daha sürdürebilirsiniz?”	53
“Soru 43. Aşağıda belirtilen tedbirlerden herhangi birine başvuru yapıp yararlandınız mı?”	54
“Soru 44. Aşağıda belirtilen tedbirlerin hangilerinden haberdar oldunuz?”	55
“Soru 45. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?”	56
“Soru 46. Şehirlerarası seyahat kısıtlamaları işlerinizi etkiliyor mu?”	57
“Soru 47. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görüyor musunuz?”	58
“Soru 48. Yapılmasını veya yapılmamasını önereceğiniz husus varsa lütfen madde madde 200 karakteri geçmeyecek şekilde belirtiniz”	59
NİSAN VE MAYIS ANKETLERİ SONUÇLARININ	
KARŞILAŞTIRILMASI	60
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Coğrafi Bölge”	60
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Faaliyet Süresi”	60

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Ölçek”	61
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Kıracı Olma Durumu”	61
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Aylık Ortalama Sabit Gider”	62
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Acil Durum Stratejisi”	62
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgının Etkisi”	63
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama”	64
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Çalışanları İşten Çıkarma/Başka Tedbirler Alma”	64
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgından Sonra Çalışan Çıkarma Durumu”	65
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Önümüzdeki 3 Ayda Çalışan Çıkarma Durumu”	65
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Yeni İstihdam Planlama”	66
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Planlanmış Yatırımı İptal Etme”	66
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – İşletmelerin Faaliyetlerine Devam Etme Süresi”	67
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyi”	67

Ankete Katılan İşletmelerin Tanımlayıcı Özellikleri

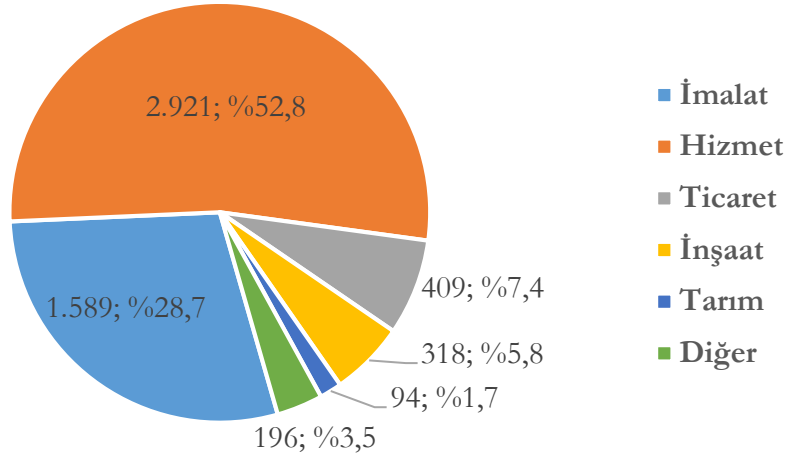
Ankete katılan işletmelerin %57'si 1-9 arası çalışana sahip işletmeler ve %21,7'si ise yalnız başına çalışanlar olmak üzere **her 5 işletmeden 4'ü**, sadece çalışan sayısı kriteri dikkate alındığında, mikro ölçekli işletmedir.

Grafik 1 - Çalışan Sayısına Göre Dağılım

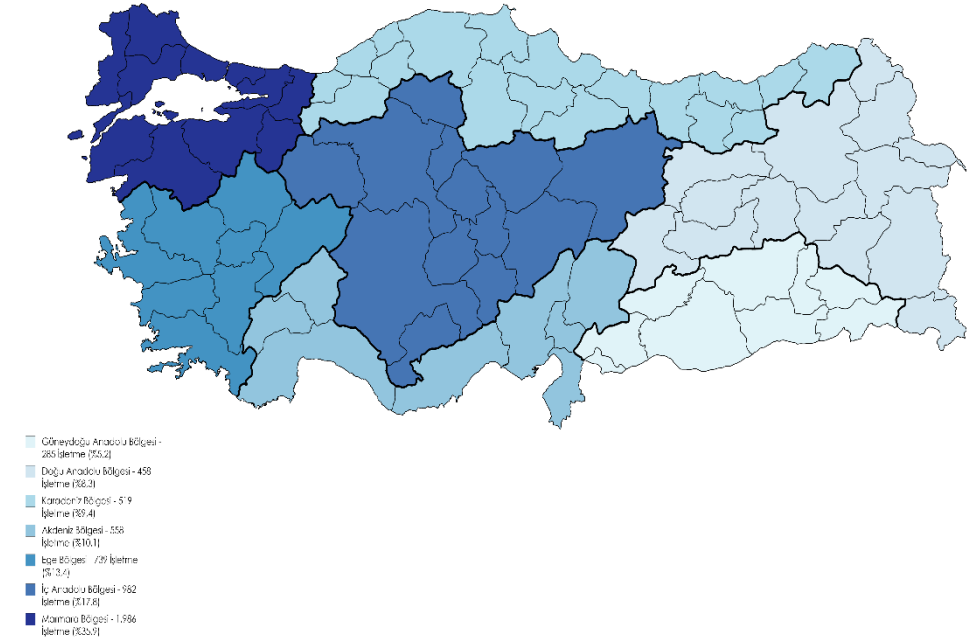
Ankete katılan işletmelerin %52,8'inin hizmet sektöründe, %28,7'sinin ise imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Grafik 2 - Sektörel Dağılım

Ülkemizdeki tüm coğrafi bölgelerden ankete katılım olması anketin temsil gücü açısından önemlidir. Ayrıca en fazla katılımının **Marmara Bölgesi**'nden ve en az katılımın ise **Güneydoğu Anadolu Bölgesi**'nden gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 3 - Coğrafi Bölge Bazlı Dağılım

İl bazlı dağılıma bakıldığında ise ankete cevap veren işletmelerin %22,5'i İstanbul'da, %8,4'ü Ankara'da, %6,3'ü İzmir'de ve %4,8'i Bursa'da faaliyet göstermektedir.

Ankete Katılan İşletmelerin Detaylı Sektörel Dağılımı

Tablo 1 - Sektörel Dağılım

Sektör	İşletme Sayısı	Yüzde	Ana Sektör Grubu
A - Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	94	1,7	Tarım
B - Madencilik ve Taş Ocakçılığı	36	0,7	Diğer
C - İmalat	1.589	28,7	İmalat
D - Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	77	1,4	Diğer
E - Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	13	0,2	Diğer
F - İnşaat	318	5,8	İnşaat
G - Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	409	7,4	Ticaret
H - Ulaştırma ve Depolama	84	1,5	Hizmet
I - Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	350	6,3	Hizmet
J - Bilgi ve İletişim	295	5,3	Hizmet
K - Finans ve Sigorta Faaliyetleri	69	1,2	Diğer
L - Gayrimenkul Faaliyetleri	17	0,3	Hizmet
M - Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	232	4,2	Hizmet
N - İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	46	0,8	Hizmet
O - Kamu Yönetimi ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	1	0,0	Diğer
P - Eğitim	36	0,7	Hizmet
Q - İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	112	2,0	Hizmet
R - Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	94	1,7	Hizmet
S - Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.655	29,9	Hizmet
TOPLAM	5.527	100	

Ankete katılan işletmelerin %29,9'unun "S - Diğer Hizmet Faaliyetleri" ve %28,7'sinin C-İmalat sektöründe olduğu görülmektedir.

Tablo 2 - İmalat Sanayi Alt Sektör Dağılımı

İmalat Sanayi Alt Sektörü	İşletme Sayısı	Yüzde
10 - Gıda ürünlerinin imalatı	192	12,1
11 - İçeceklerin imalatı	7	0,4
12 - Tütün ürünleri imalatı	1	0,1
13 - Tekstil ürünlerinin imalatı	185	11,6
14 - Giyim eşyalarının imalatı	59	3,7
15 - Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	30	1,9
16 - Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı	49	3,1
17 - Kâğıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	41	2,6
18 - Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	14	0,9
19 - Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	1	0,1
20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	49	3,1
21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	4	0,3
22 - Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	71	4,5
23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	14	0,9
24 - Ana metal sanayii	65	4,1
25 - Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	104	6,5
26 - Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	21	1,3
27 - Elektrikli teçhizat imalatı	33	2,1
28 - Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	97	6,1
29 - Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	23	1,4
30 - Diğer ulaşım araçlarının imalatı	11	0,7
31 - Mobilya imalatı	177	11,1
32 - Diğer imalatlar	303	19,1
33 - Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	38	2,4
TOPLAM	1.589	100,0

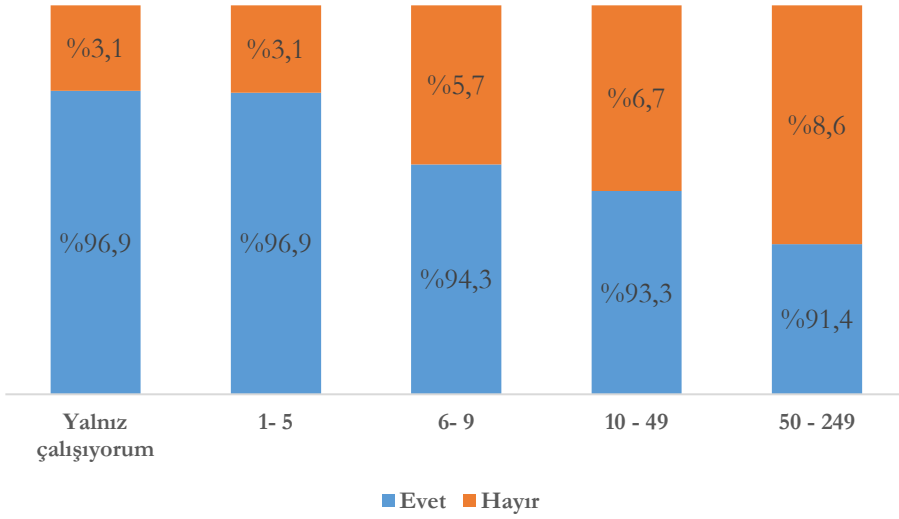
İşletmelerin %19,1'inin diğer imalatlar, %12,1'inin ise gıda ürünlerinin imalatı sektörlerinde faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Salgının İşletmeler Üzerinde Etkisi Oldukça Fazla.

“Soru 2. İşletmeniz, Koronavirüs’ten etkilendi mi?” sorusuna işletmelerin %95,8’i evet cevabı vermiştir.

Bu işletmeler çalışan sayısı bakımından incelendiğinde; %22’sinin yalnız çalıştığı ve %57,4’ünün 1-9 arası çalışana sahip işletmeler olduğu görülmektedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 4 – Koronavirüs Salgınından Etkilenip Etkilenmeme Durumunun Ölçeksel Dağılımı

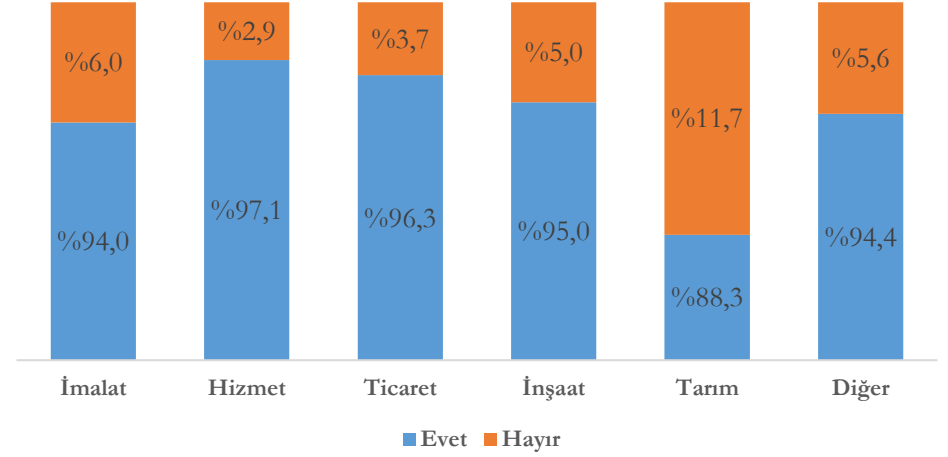

Salgından etkilenen işletmelerin %53,6’sı hizmet sektöründe, %28,2’si imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

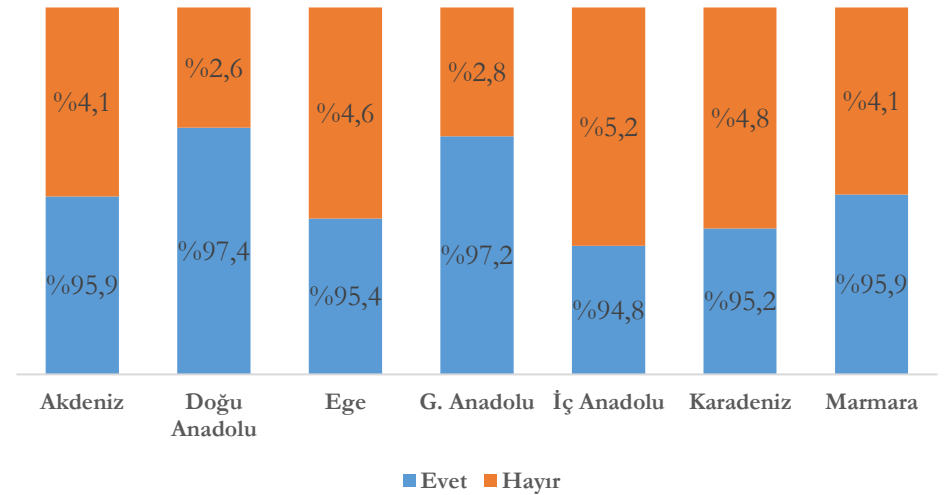
Bölgesel açıdan bakıldığında, salgından etkilenen işletmelerin %36’sı Marmara, %17,6’sı İç Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerdir.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 5 – Koronavirüs Salgınından Etkilenip Etkilenmeme Durumunun Sektörel Dağılımı

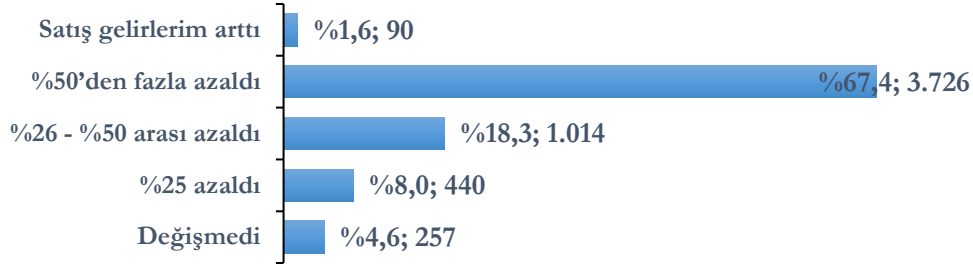
Grafik 6 – Koronavirüs Salgınından Etkilenip Etkilenmeme Durumunun Bölgesel Dağılımı

Geçen Senenin Aynı Dönemine Göre Satışlarda Azalma Söz Konusu.

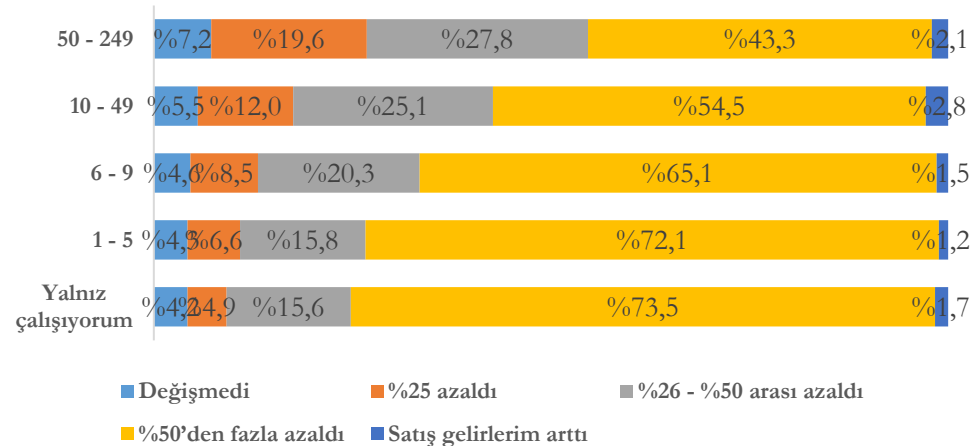
“Soru 3. Koronavirüsle birlikte satış gelirleriniz geçen senenin aynı dönemine göre nasıl değişti?” sorusu kapsamında ankete katılan işletmelerin %67,4’ü geçen senenin aynı dönemine göre satışlarının %50’den fazla azaldığını belirtmiştir.

Grafik 7 - Satış Gelirlerinin Geçen Senenin Aynı Dönemine Göre Değişimi

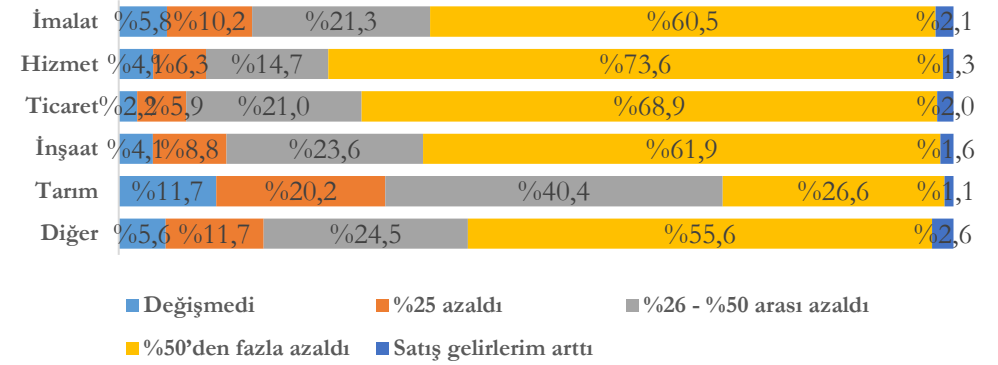

Satış gelirlerinin değişmediğini ve arttığını belirten işletmelerde 1-5 arası çalışan olan işletmelerin payı en yüksek olup sırasıyla %43,2 ve %34,4’tür. Satış gelirlerinin %50’den fazla azaldığını belirten işletmelerin %50,5’i 1-5 arası çalışan olan işletmelerdir.

Grafik 8 - Satış Gelirlerinin Geçen Senenin Aynı Dönemine Göre Değişiminin Ölçeksel Dağılımı

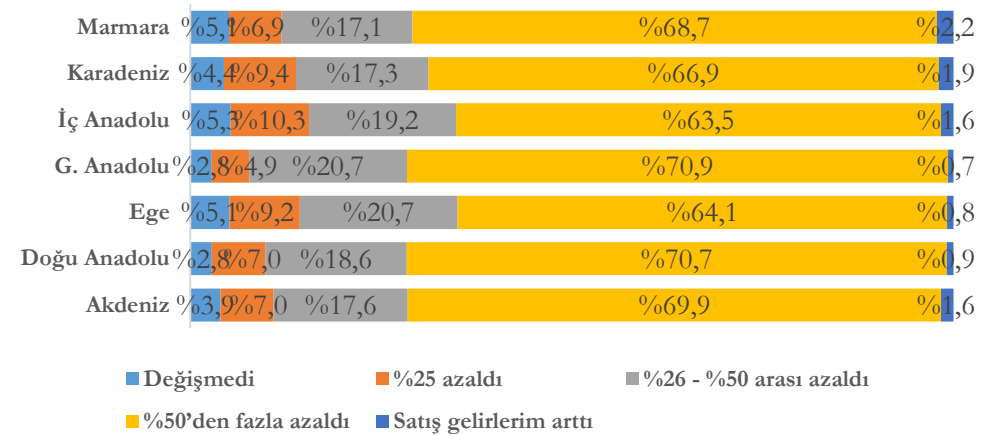

Grafik 9 - Satış Gelirlerinin Geçen Senenin Aynı Dönemine Göre Değişimi

Satış gelirlerinin %50’den fazla azaldığını belirten işletmelerdeki durum incelendiğinde işletmelerin %57,7’si hizmet ve %25,8’i imalat sektöründe yer almaktadır.

Grafik 10 - Satış Gelirlerinin Geçen Senenin Aynı Dönemine Göre Değişimi

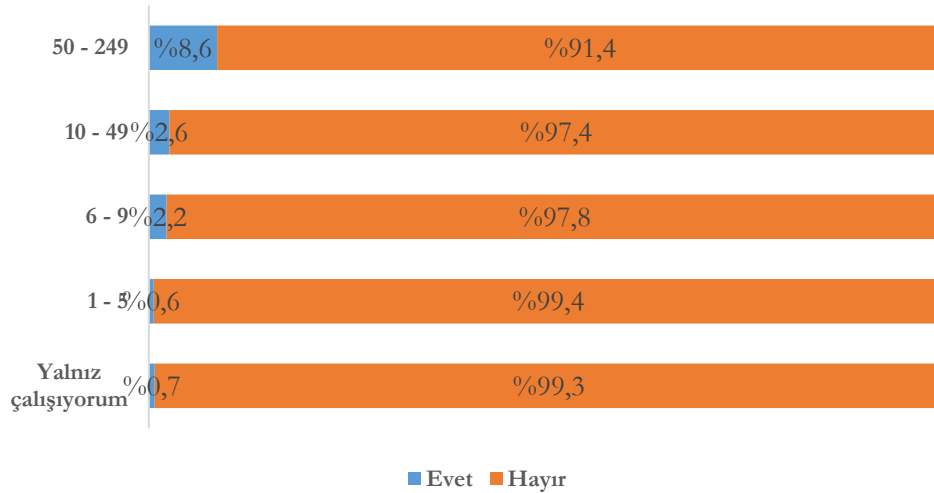
Satış gelirlerini arttığını belirten işletmelerin %47,8’i Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Satış gelirlerinin azaldığı durumlarda ise Marmara Bölgesinin payı %40’ın altına düşmektedir.

Çalışanlara Koronavirüs Bulaşmamış.

“Soru 4. Çalışanlarınızda koronavirüs vakası çıktı mı?” sorusuna işletmelerin %98,5’i hayır cevabı vermiştir.

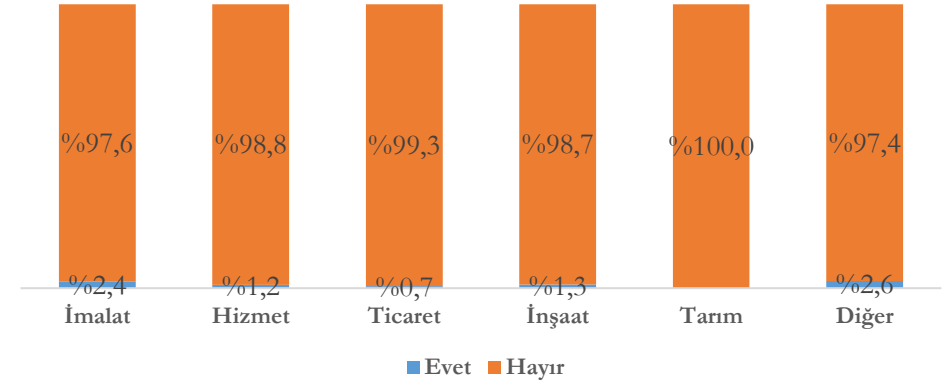
Çalışanlarında Koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %29,4’ü 50-249 arası çalışanı olan, %27,1’i 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise bu oranlar azalmakta ve bu durumun tersine mikro ölçekli işletmelerin payı artarak %79,3’e çıkmaktadır. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 11 - Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Ölçeksel Dağılımı

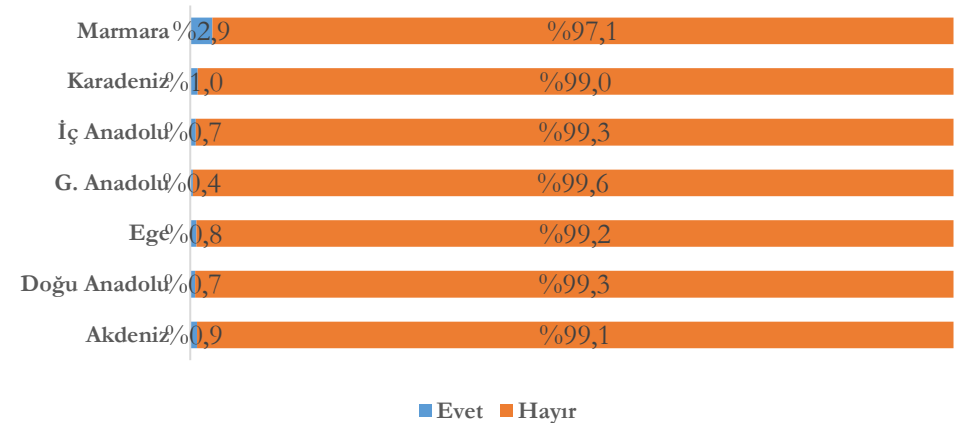
Çalışanlarında Koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %44,7’si imalat ve %41,2’si hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise hizmet sektörünün payı artarak %53’e çıkmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise yandaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 12 - Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Sektörel Dağılımı

Çalışanlarında Koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %68,2’si Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise Marmara Bölgesinin oranı düşerek %35,4 olmaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 13 - Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Bölgesel Dağılımı

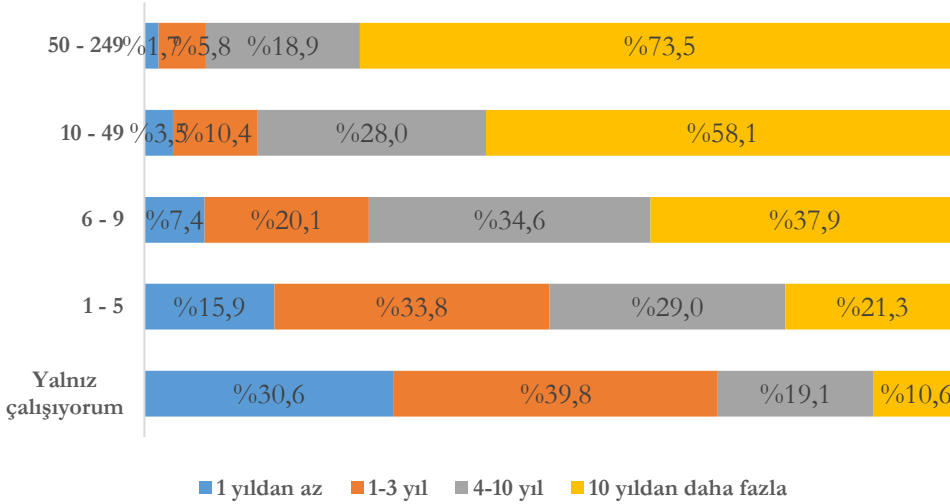

İşletmelerin %55,9'u 4 Yaşından Büyüktür.

“Soru 5. İşletmeniz kaç yıldır faaliyette?” sorusu kapsamında ankete katılan işletmelerin %29,2’si 10 yıldan daha fazla süredir faaliyette iken 1 yıldan az bir süredir faaliyette olan işletmelerin oranı ise %15,6’dır.

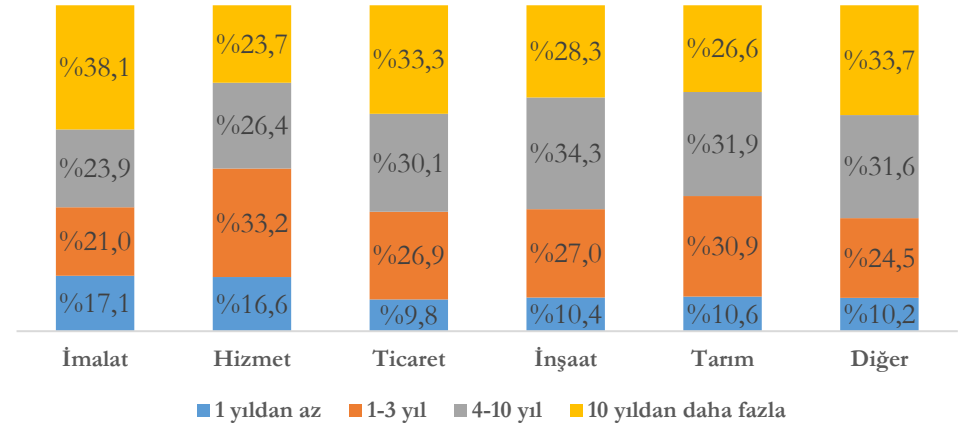
1 yıldan az süredir faaliyette olan işletmelerin %48,4’ü 1-5 arası çalışanı olan ve %42,8’i yalnız çalışan olmak üzere %95,8’i mikro ölçekli işletmelerdir. Mikro işletmelerin oranı yıl geçtikçe düşmekte ve 10 yıldan fazla süredir faaliyette olan işletmelerde oranı %55’dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 14 – Faaliyet Süresine Göre Ölçeksel Dağılım

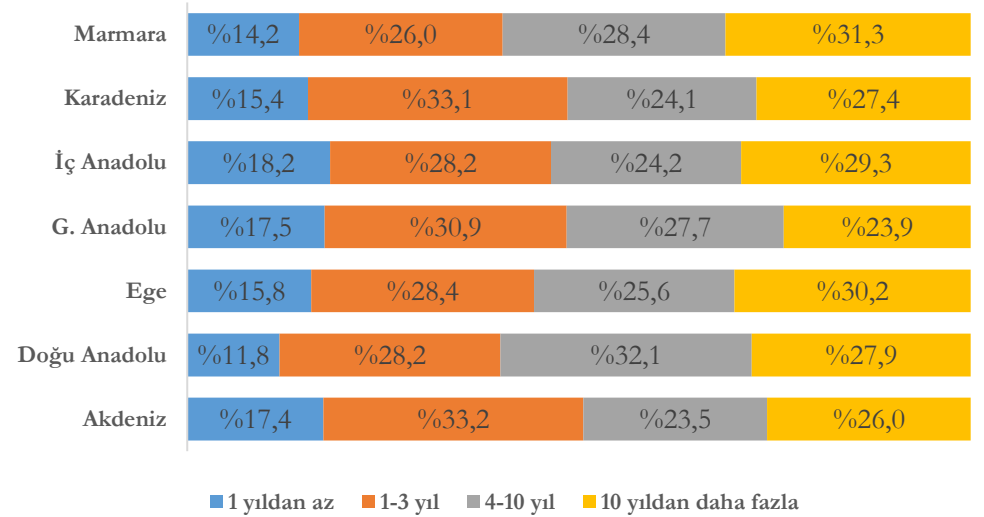
1 yıldan az süredir faaliyette olan işletmelerin %56,5’i hizmet ve %31,5’i imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. 1-3 yıl arası faaliyette olan işletmelerde ise en yüksek oran hizmet sektörüne ait olup %61,6’dır. Faaliyet süresi arttıkça imalat sektörünün payı artmakla birlikte en yüksek pay hep hizmet sektörünün olmuştur. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise yandaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 15 – Faaliyet Süresine Göre Sektörel Dağılım

Faaliyet süresine ilişkin tüm gruplarda en yüksek oran Marmara Bölgesine ait olup her grupta payı %32’in üzerindedir.

Grafik 16 – Faaliyet Süresine Göre Bölgesel Dağılım

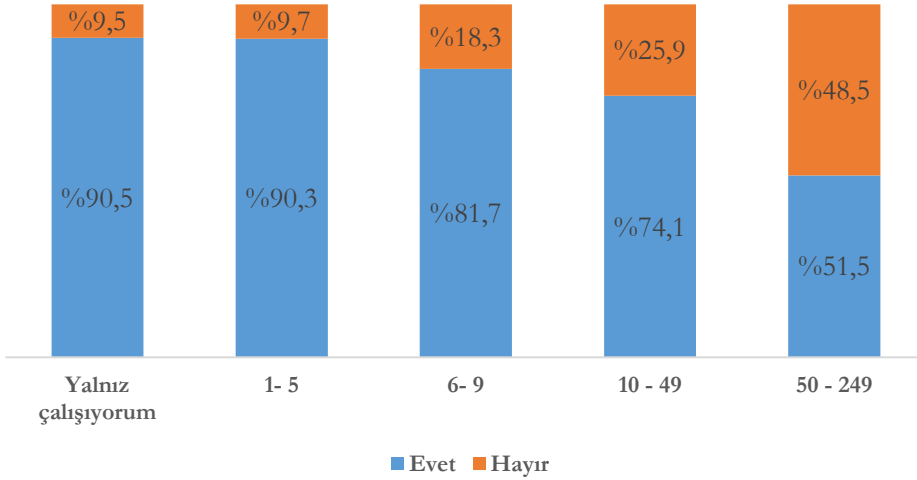

İşletmelerin Büyük Bir Kısmı Faaliyet Gösterdiği İşyerinde Kiracıdır.

“Soru 7. Faaliyet gösterdiğiniz işyerinde kiracı mısınız?” sorusuna işletmelerin %84,9’u evet cevabını vermiştir.

Ankete katılan işletmelerin faaliyet gösterdiği alanın kira durumu ölçekselsel bakımdan değerlendirildiğinde kiracı olduğunu belirten işletmelerin %23,2’sinin yalnız çalıştığı, %50,2’sinin ise 1-5 arası çalışanı olduğu görülmüştür. Kiracı olmayan işletmelerde bu oranlar düşmüş olup sırasıyla %13,6 ve %30,4’tür. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 17 – Ölçeklere Göre Kiracı Olma Durumu

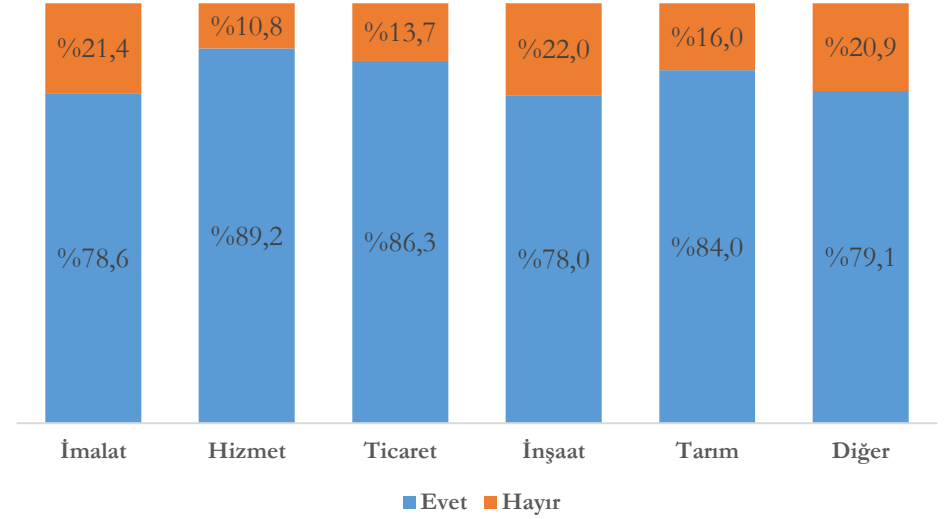

Faaliyet gösterdiği işyerinde kiracı olanların %55,6’sı hizmet sektöründe ve %26,6’sı imalat sektöründedir. Bu oranlar kiracı olmayanlarda değişerek hizmet sektörünün oranı %37,6 ve imalat sektörünün oranı %40,6 olmaktadır.

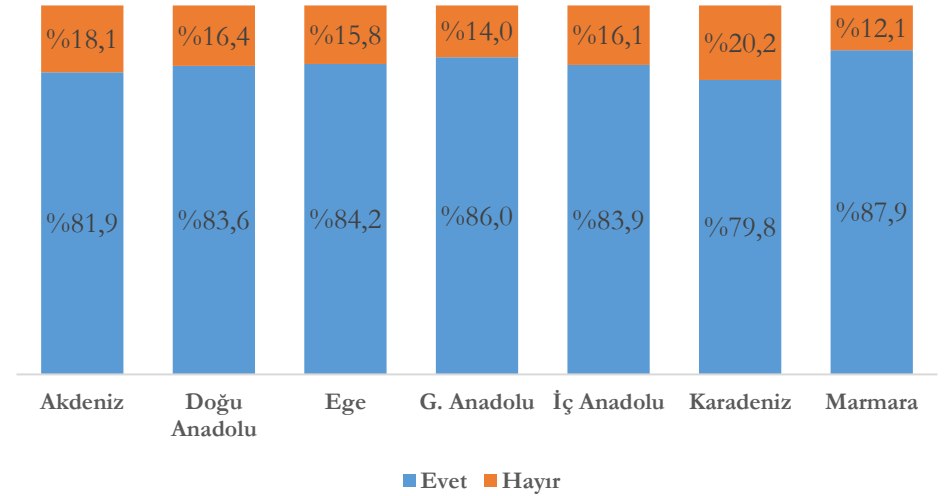
Bölgesel bakımdan kira durumu değerlendirildiğinde; kiracı olduğunu belirten işletmelerin %37,2’si Marmara Bölgesinde, %17,6’sı İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Kiracı olmayan işletmelerde de benzer oranlar söz konusu olmakla birlikte Marmara Bölgesinin oranı düşerek %28,8 olmuştur.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 18 – Sektörlere Göre Kiracı Olma Durumu

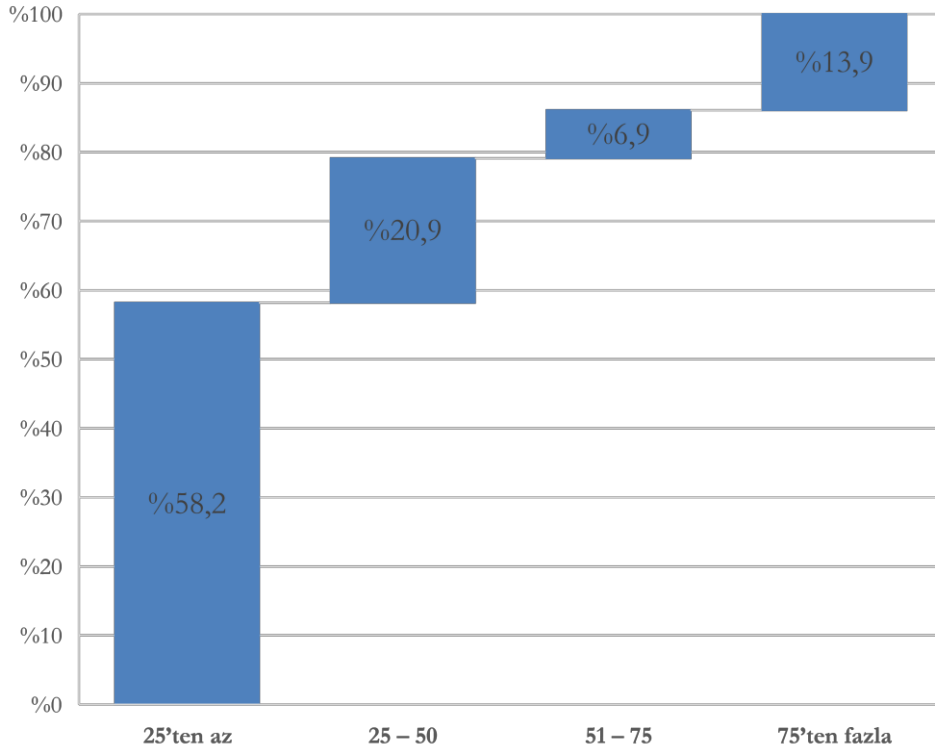
Grafik 19 – Bölgelere Göre Kiracı Olma Durumu

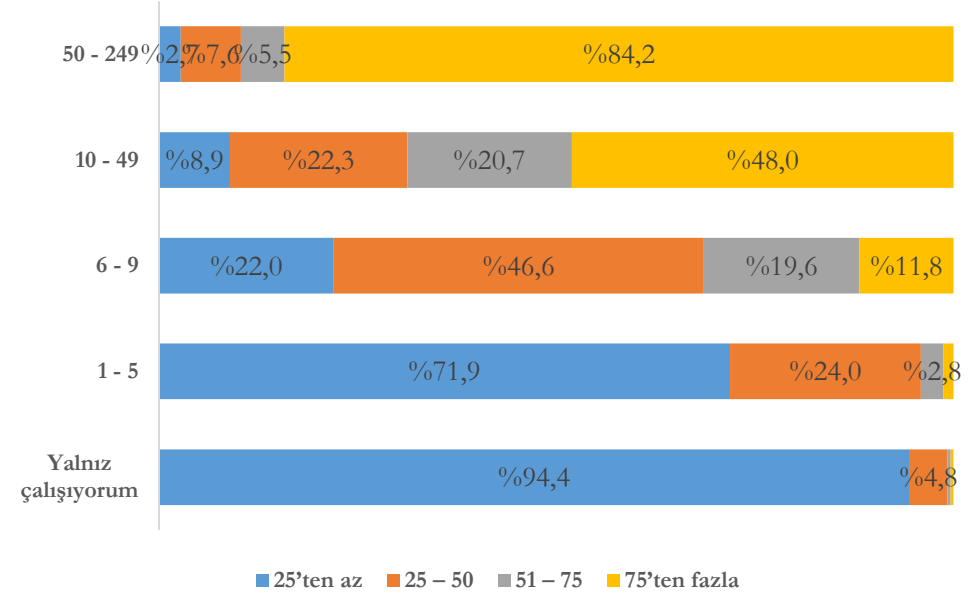
İşletmelerin %86,1'inin Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gideri 75.000 TL'den Azdır.

“Soru 8. Koronavirüs salgını öncesinde işletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri (örn: kira, elektrik/doğalgaz/ su/ internet faturaları, vergiler, sigorta giderleri vs) yaklaşık ne kadardı?” sorusu için işletmelerin %58,2'sinin tahmini aylık ortalama sabit gideri 25.000 TL'den azdır.

Grafik 20 – Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gider Dağılımı (Bin TL)

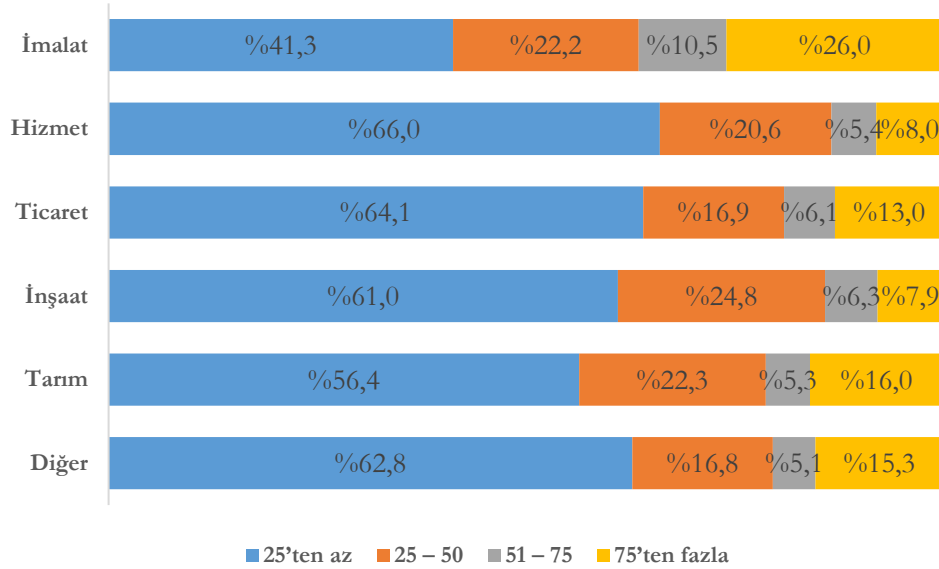
Grafik 21 – Tahmini Aylık Ortalama Sabit Giderin Ölçeksel Dağılımı (Bin TL)

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- 25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %97,3'ünün mikro ölçekli işletmeler (%35,3'ü yalnız çalışan, %58,3'ü 1-5 arası çalışan olan ve %3,7'si 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 25.000 TL üstü gider dilimlerinde mikro ölçekli işletmelerin payı azalmakla birlikte 25.000 - 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %76'sının 1-9 arası çalışanı olan işletmeler olduğu,
- Gider dilimleri büyüdükçe küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı,
- 75.000 TL'den fazla aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %55,1'inin küçük ve %31,8'inin orta ölçekli işletmeler olduğu söylenebilir.

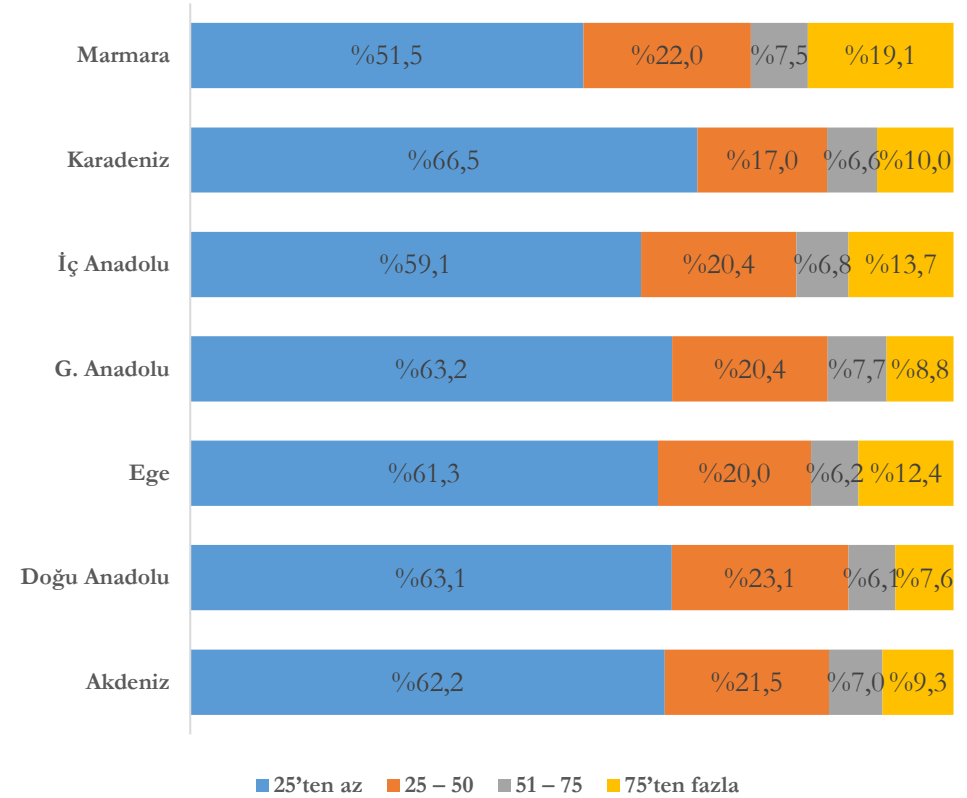
Grafik 22 – Tahmini Aylık Ortalama Sabit Giderin Sektörel Dağılımı (Bin TL)

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. İmalat sektöründeki işletmelerin %41,3'ünün aylık sabit gideri 25.000 TL'nin altında iken diğer sektörlerin yarısından fazlasının aylık sabit gideri 25.000 TL'nin altındadır. Bu bilgiye ilaveten,

- 25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %60'ı hizmet, %20,4'ü imalat ve %8,1'i ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 25.000 TL üstü gider dilimlerinde imalat sektörünün payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Buna göre 25.000 – 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %30,5'i imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Aynı oran 51.000 – 75.000 TL arası gider dilimi için %43,5, 75.000 TL üstü gider dilimi için %53,6'dır.
- İmalat sektörünün tersine hizmet sektörünün oranı gider dilimleri büyüdükçe düşmektedir. Buna göre 25.000 – 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %52'si, 51.000 – 75.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %40,9, 75.000 TL'den fazla aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %30,4'ü hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Grafik 23 – Tahmini Aylık Ortalama Sabit Giderin Bölgesel Dağılımı (Bin TL)

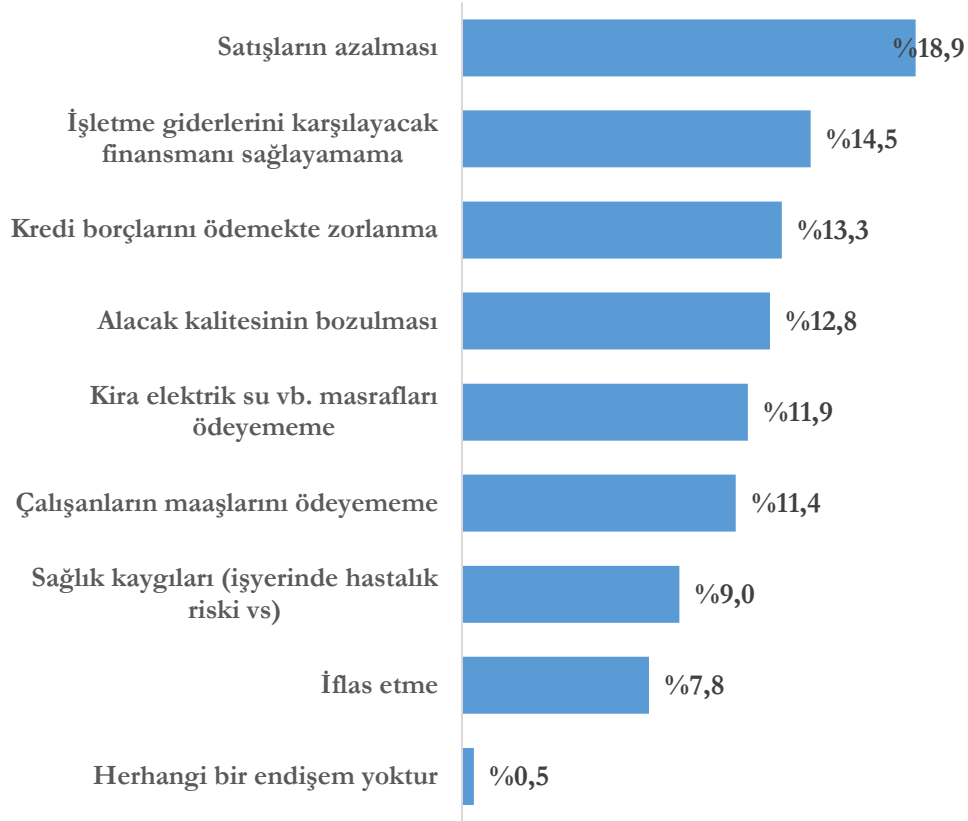
Bölgelerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- 25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %31,8'i Marmara, %18'i İç Anadolu, %14,1'i ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.
- Gider dilimleri arttıkça Marmara Bölgesindeki işletmelerin de payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Bu bölgedeki işletmelerin 75.000 TL üstü gider dilimindeki oranı %49,2'dir.

İşletmelerin En Büyük Endişesi Satışların Azalmasıdır.

“Soru 9. Korona salgınından dolayı faaliyetlerinizi yürütmeye ilgili endişeleriniz nelerdir?” sorusu kapsamında işletmelerin ne gibi endişeleri olduğu sorulmuştur.

Grafik 24 – Faaliyete Yönelik Endişeler - Verilen Cevapların Dağılımı

İşletmeler tarafından salgından dolayı faaliyetleri yürütmede en çok endişe duyulan husus satışların azalması ve en az endişe duyulan husus iflas etme olmuştur.

Grafik 25 – Faaliyete Yönelik Endişeler – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı

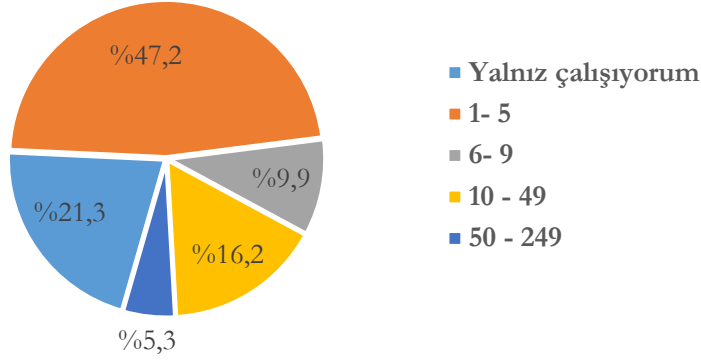

İşletmelerin %90,1'i satışların azalmasının en çok endişe duyulan husus olduğunu belirtmiştir.

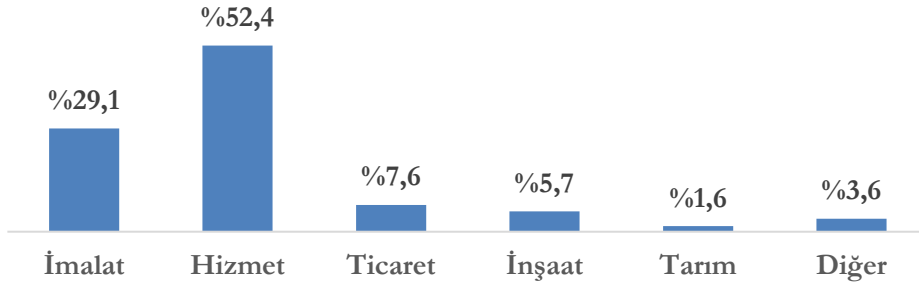
Satışların Azalması Endişesi (Soru 9 Devamı)

Satışların azalmasından endişe duyan işletmelerin; %78,4'ü mikro ölçekli işletme, %52,4'ü hizmet sektöründe ve %36,1'i Marmara Bölgesindedir.

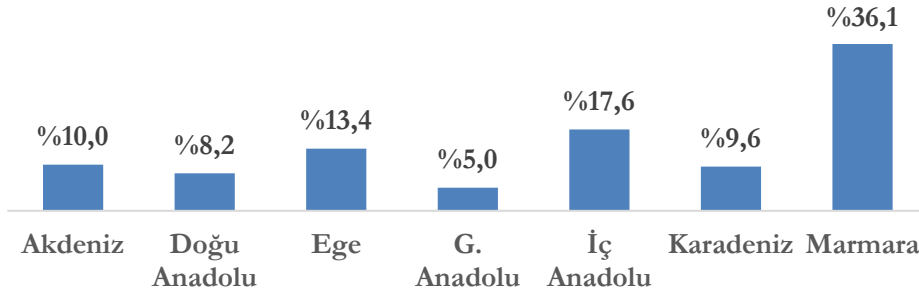
Grafik 26 – Satışların Azalması Endişesinin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 27 – Endişenin Sektörel Dağılımı

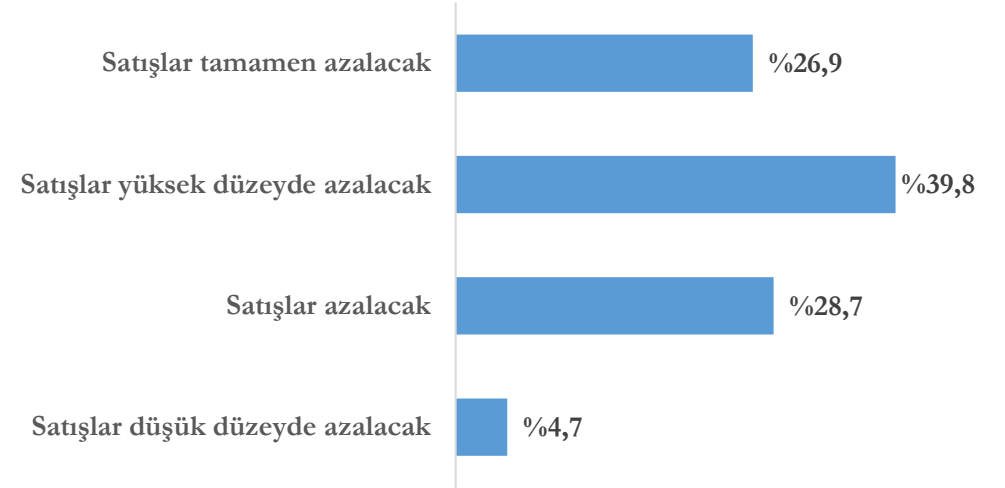
Grafik 28 – Endişenin Bölgesel Dağılımı

Satışların Azalma Düzeyi (Soru 9 Devamı)

Ankete katılan işletmeler tarafından Koronavirüs Salgınından dolayı faaliyetlerini yürütmeye ilgili en çok dile getirilen endişe olan satışların azalmasının düzeyine ilişkin dağılım aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Grafik 29 – Satışların Azalma Düzeyi

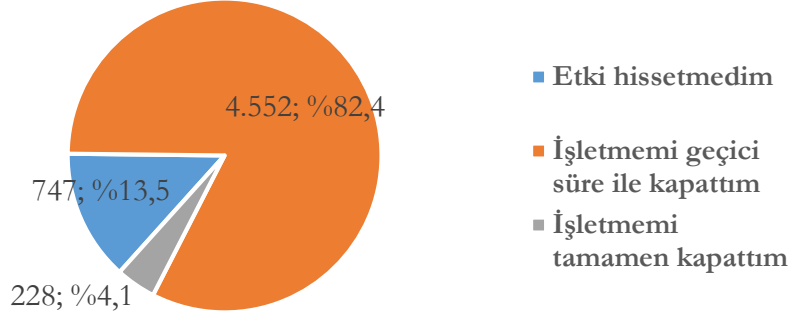

Satışların azalması endişesi duyan işletmelerin %39,8'i satışların yüksek düzeyde azalacağını, %26,9'unun ise tamamen azalacağını belirtmiştir.

İşletmelerin Büyük Bir Kısmı İşyerini Geçici Süre Kapatmış.

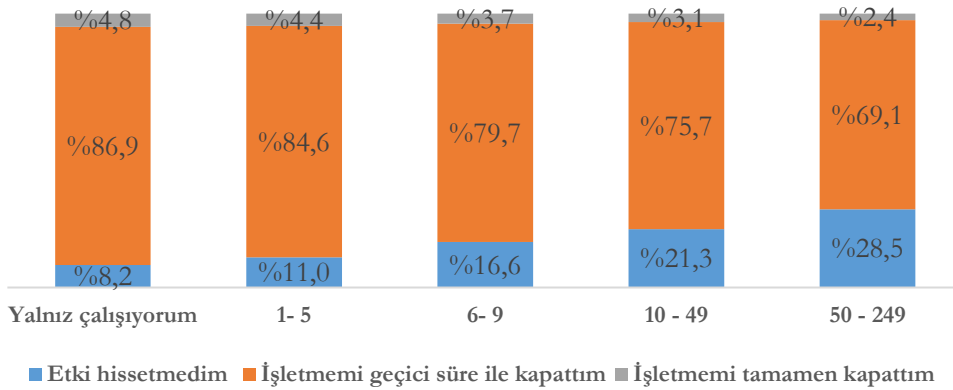
“Soru 10. Koronavirüs Salgınının bir etkisi olarak işyerinizi kapatmak zorunda kaldınız mı?” sorusuna işletmelerin %82,4’ü işletmesini geçici süre kapattığını belirtmiştir.

Grafik 30 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumu

İşletmesini tamamen kapatanların %85,1’i mikro ölçekli işletmelerdir (%25,4’ü yalnız çalışan ve %50,9’u 1-5 arası çalışanı olan işletmeler). İşletmesini geçici süre kapatanlarda mikro ölçekli işletmelerin payı ise %80,9’dur. Bu oran etki hissetmeyenlerde %63,7’dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

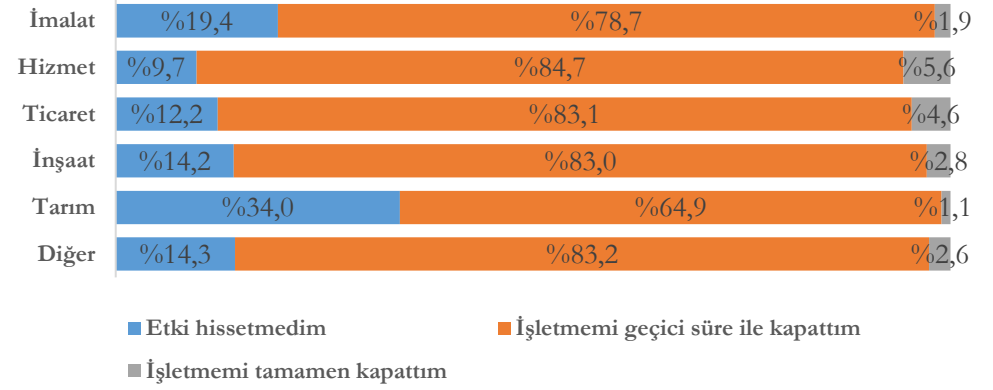
Grafik 31 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Ölçeksel Dağılımı

İşletmesini tamamen kapatanların %71,9’u hizmet sektöründe, %13,2’si imalat sektöründedir. İşletmesini geçici süre kapatanlarda ise hizmet sektörünün oranı %54,4 ve imalat sektörünün oranı %27,5’dir. Salgının etkisini hissetmeyenlerde

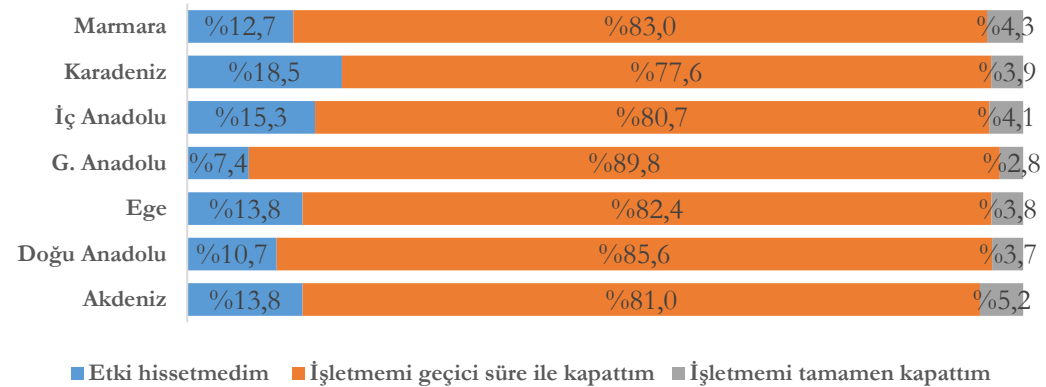
imalat sektörü hizmet sektörünün bir adım önünde yer almakta olup bu sektörün oranı %41,4’tür. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 32 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Sektörel Dağılımı

İşletmesini tamamen kapattığını belirten işletmelerin %37,7’si Marmara Bölgesinde, %17,5’i İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. İşletmesini geçici süre kapatanlarda da benzer oranlar söz konusudur. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

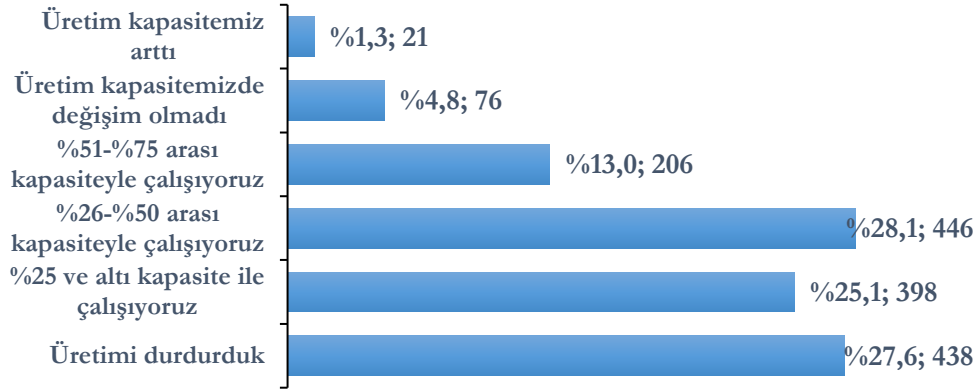
Grafik 33 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Bölgesel Dağılımı

İşletmelerin Yarısı %50'in Altında Bir Kapasite ile Çalışıyor.

“Soru 11. Koronavirüs’ten üretim kapasiteniz ne kadar etkilendi?” sorusu için %25 ve altı kapasitesi ile çalıştığını belirten işletmelerin oranı %25,1, %50 ve altı kapasitesi ile çalıştığını belirten işletmelerin oranı %53,2’dir. Bu soru sadece imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirten ve soruyu cevaplayan 1.585 işletme için analiz edilmiştir.

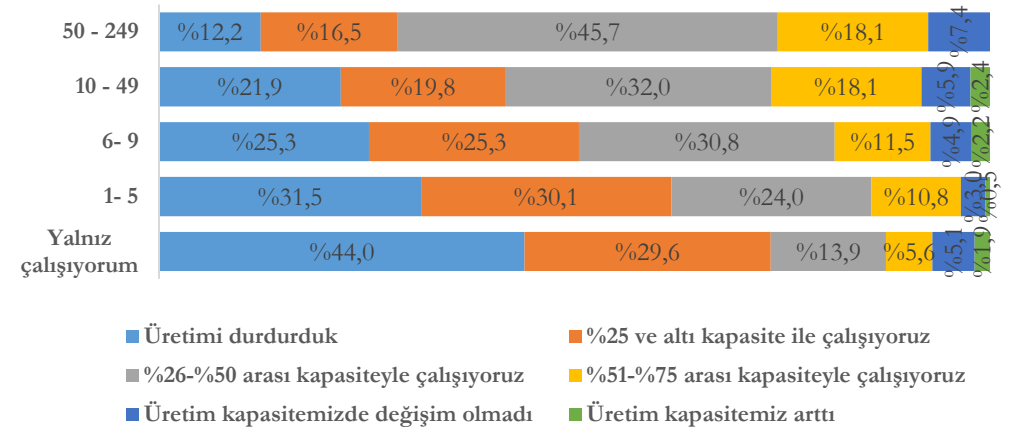
Grafik 34 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimleri

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Üretimini durduran işletmelerin %73,5’inin mikro ölçekli işletmeler (%21,7’si yalnız çalışan, %41,3’ü 1-5 arası çalışan olan ve %10,5’i 6-9 arası çalışan olan) olduğu,
- Üretim kapasitesini artıran işletmelerin %52,4’ünün mikro ölçekli işletmeler olduğu, %47,6’sınının 10-49 arası çalışan olan işletmeler olduğu ve 50-249 arası çalışan olan işletmelerin kapasitesini arttırmadığı,
- %25 ve altı kapasite ile çalışan işletmelerin %71,1’inin mikro ölçekli işletmeler olduğu ve kapasitesi kullanım yüzdesi arttıkça bu işletmelerin oranının azaldığı, buna karşın 10-49 arası çalışan olan işletmelerin oranının arttığı,
- %25 ve altı kapasite ile çalışan işletmelerin %21,1’inin 10-49 arası çalışan olan işletmeler olduğu ve bu oranın %51-%75 arası kapasite ile çalışanlar içinde %37,4 olduğu söylenebilir.

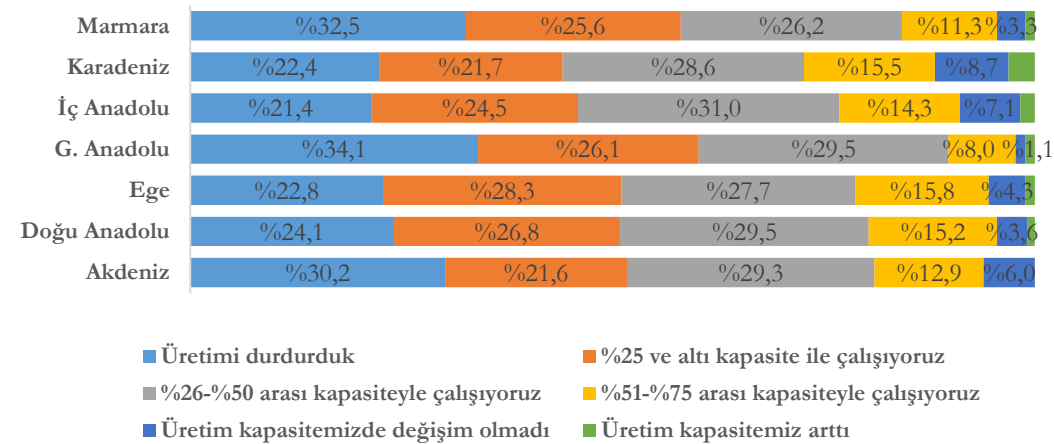
Grafik 35 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimlerinin Ölçeksel Dağılımı

Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Üretimini durduran işletmelerin %46,8’inin ve üretim kapasitesini artıran işletmelerin %33,3’ünün Marmara Bölgesinde olduğu,
- Belirli bir kapasite ile çalışma durumlarının hepsinde Marmara Bölgesinin oranının en yüksek olduğu söylenebilir.

Grafik 36 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimlerinin Bölgesel Dağılımı

Salgının En Büyük Etkisi Satışların Azalması Olmuştur.

“Soru 13. Koronavirüs salgının işletmenize etkileri nelerdir?” sorusu kapsamında işletmelere salgının etkileri seçenekli olarak sorulmuştur.

Grafik 37 – Salgının İşletmelere Etkileri - Verilen Cevapların Dağılımı

Satışların azalması ve alacakların tahsil edilmesinde sıkıntılar yaşama salgının en önemli etkileri olarak belirtilmiştir.

Grafik 38 – Salgının İşletmelere Etkileri - Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı

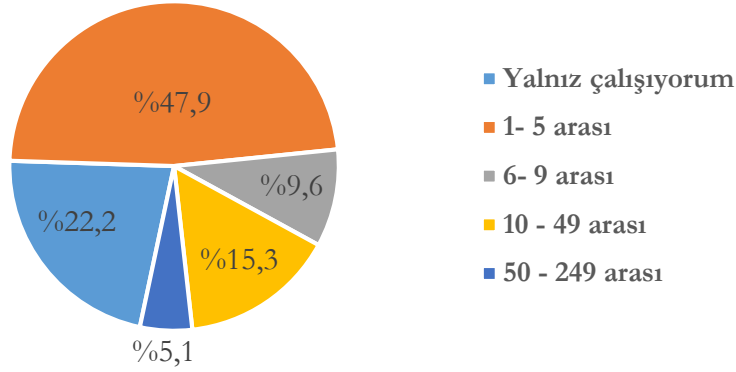

İşletmelerin %82,9'u satışların azalmasını salgının en büyük etkisi olarak belirtmiştir.

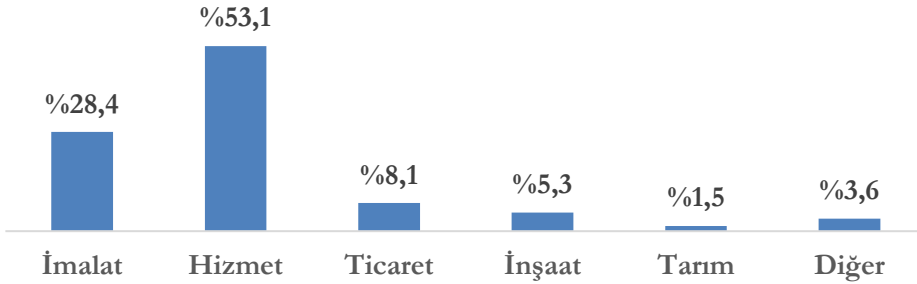
Satışların Azalması (Soru 13 Devamı)

Salgının satışların azalmasına etki edeceğini düşünen işletmelerin; %79,6'sı mikro ölçekli işletme, %53,1'i hizmet sektöründe ve %36,5'i Marmara Bölgesindedir.

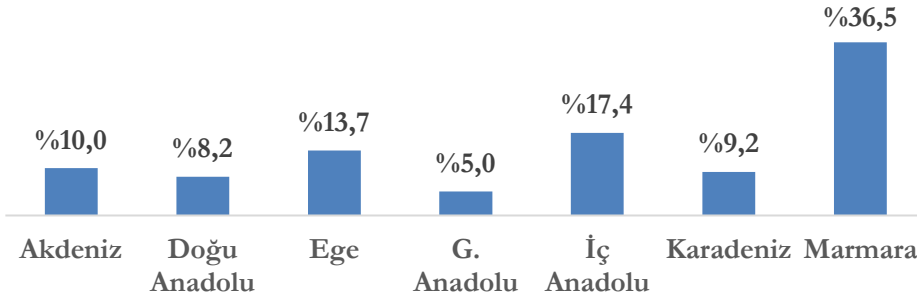
Grafik 39 – Satışların Azalması Etkisinin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 40 – Satışların Azalması Etkisinin Sektörel Dağılımı

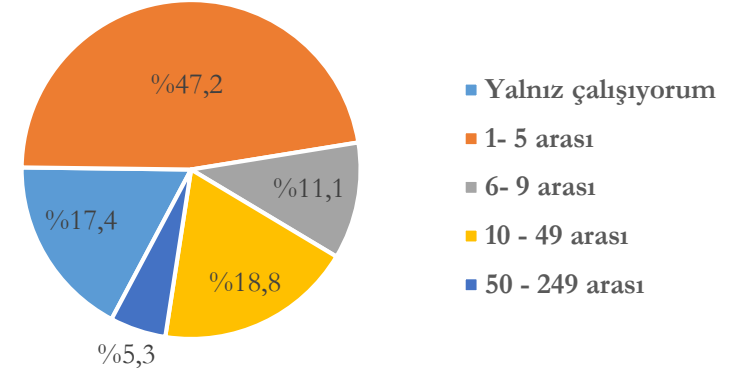
Grafik 41 – Satışların Azalması Etkisinin Bölgesel Dağılımı

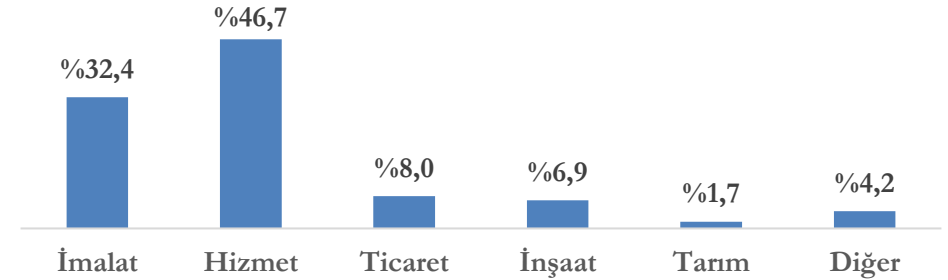
Alacakların Tahsil Edilmesinde Sıkıntılar Yaşama (Soru 13 Devamı)

Salgın nedeniyle alacakların tahsilinde sıkıntı yaşayan işletmelerin; %75,8'i mikro ölçekli işletme, %46,7'si hizmet sektöründe ve %36,4'ü Marmara Bölgesindedir.

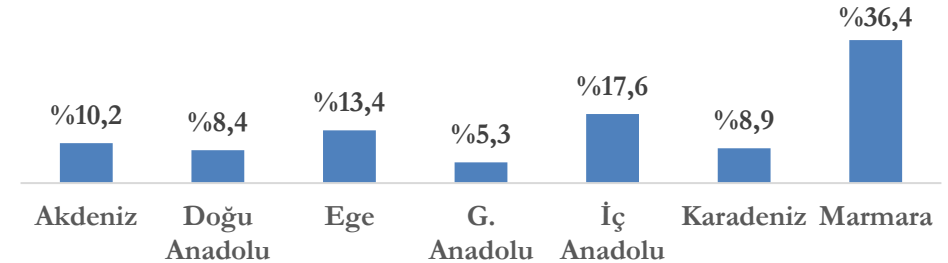
Grafik 42 – Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 43 – Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Sektörel Dağılımı

Grafik 44 – Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Bölgesel Dağılımı

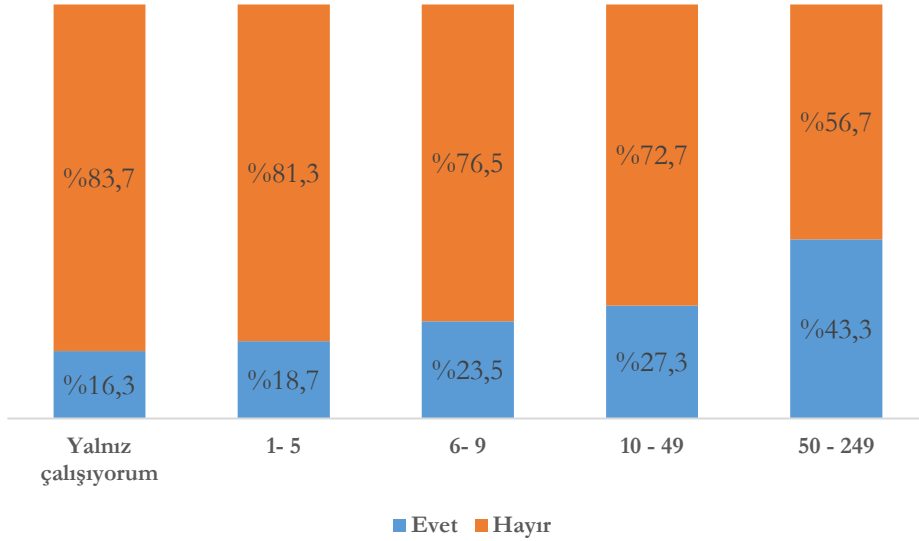

İşletmelerin %78,7'sinin Acil Durum Stratejisi Yok.

“Soru 14. İşletmenizin kriz, afet, salgın ve benzeri durumlar için hazırlamış olduğu bir acil durum stratejisi var mıydı (örn: kötü günlere hazırlıklı olmanızı sağlayacak ilave bir kaynak, yol haritası gibi)?” sorusuna işletmelerin %21,3'ü evet cevabını vermiştir.

Acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %16,6'sı yalnız çalışan ve %41,4'ü 1-5 arası çalışana sahip işletmelerdir.

Grafik 45 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Ölçeksel Dağılımı

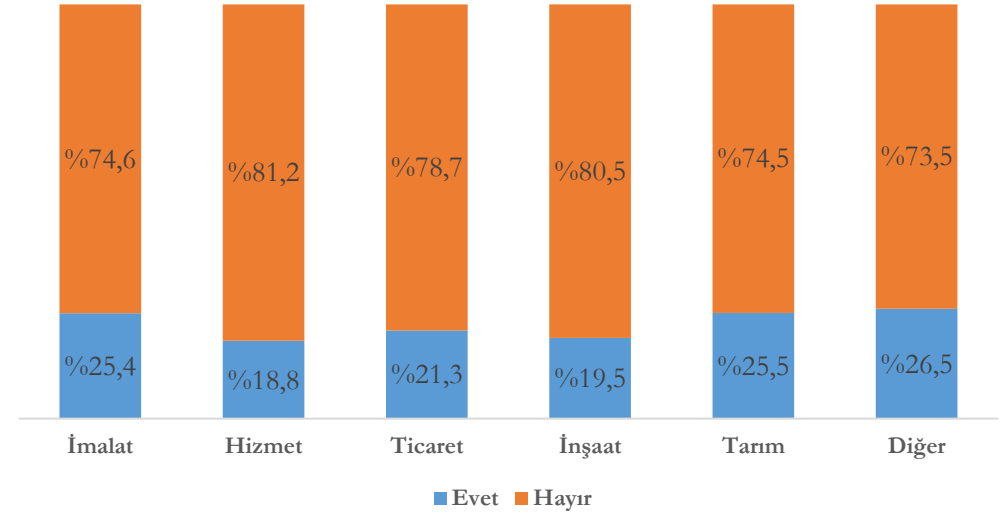

Sektörel açıdan ise acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %46,6'sının hizmet sektörü işletmeleri olduğu görülmektedir. Bu sektörü %34,3 ile imalat sektörü işletmeleri takip etmiştir. Acil durum stratejisine sahip olmadığını belirten işletmelerin ise %54,5'i hizmet sektörü işletmeleridir.

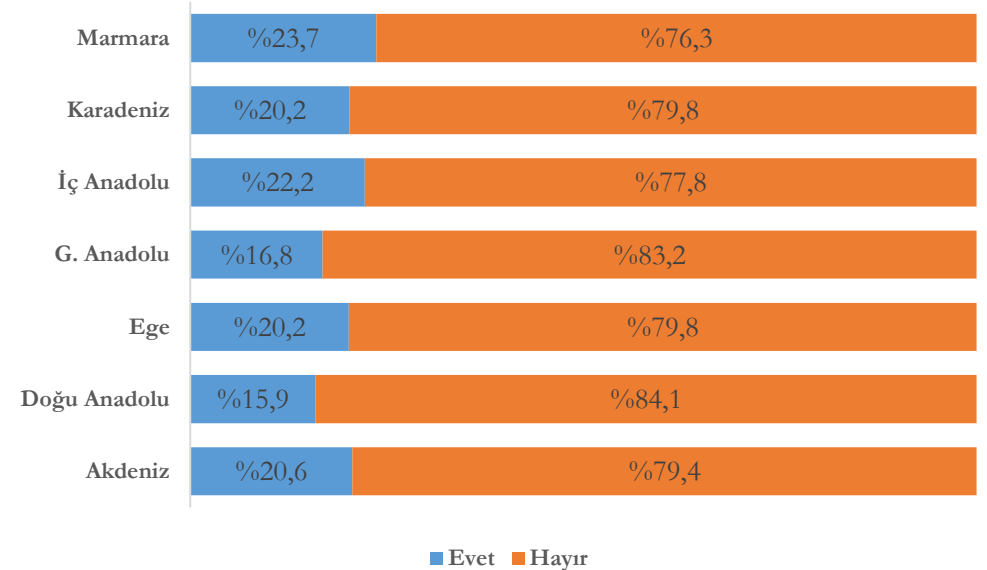
Bölgesel açıdan acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %39,9'unun Marmara Bölgesindeki işletmeler olduğu görülmektedir. Bu bölgeyi %18,5 ile İç Anadolu Bölgesindeki işletmeler takip etmektedir.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ayrıca yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 46 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Sektörel Dağılımı

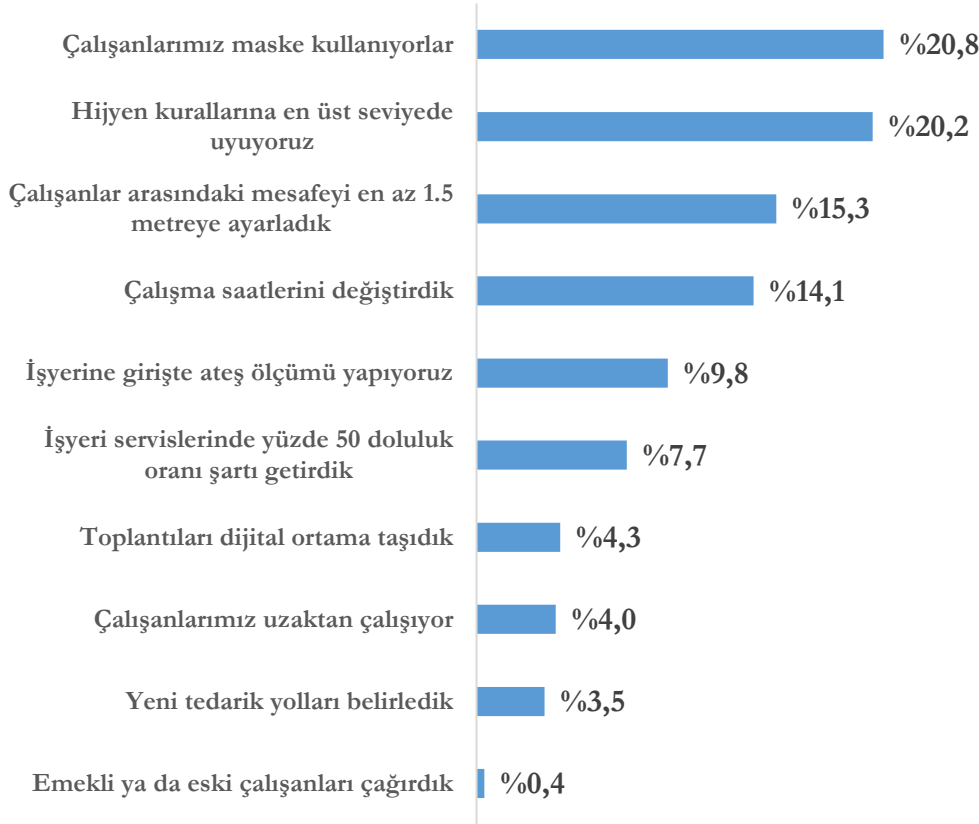
Grafik 47 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Bölgesel Dağılımı

Üretim Sürekliliğini Sağlamada Maske Kullanımı ve Hijyen Kurallarına Uyma Ön Planda.

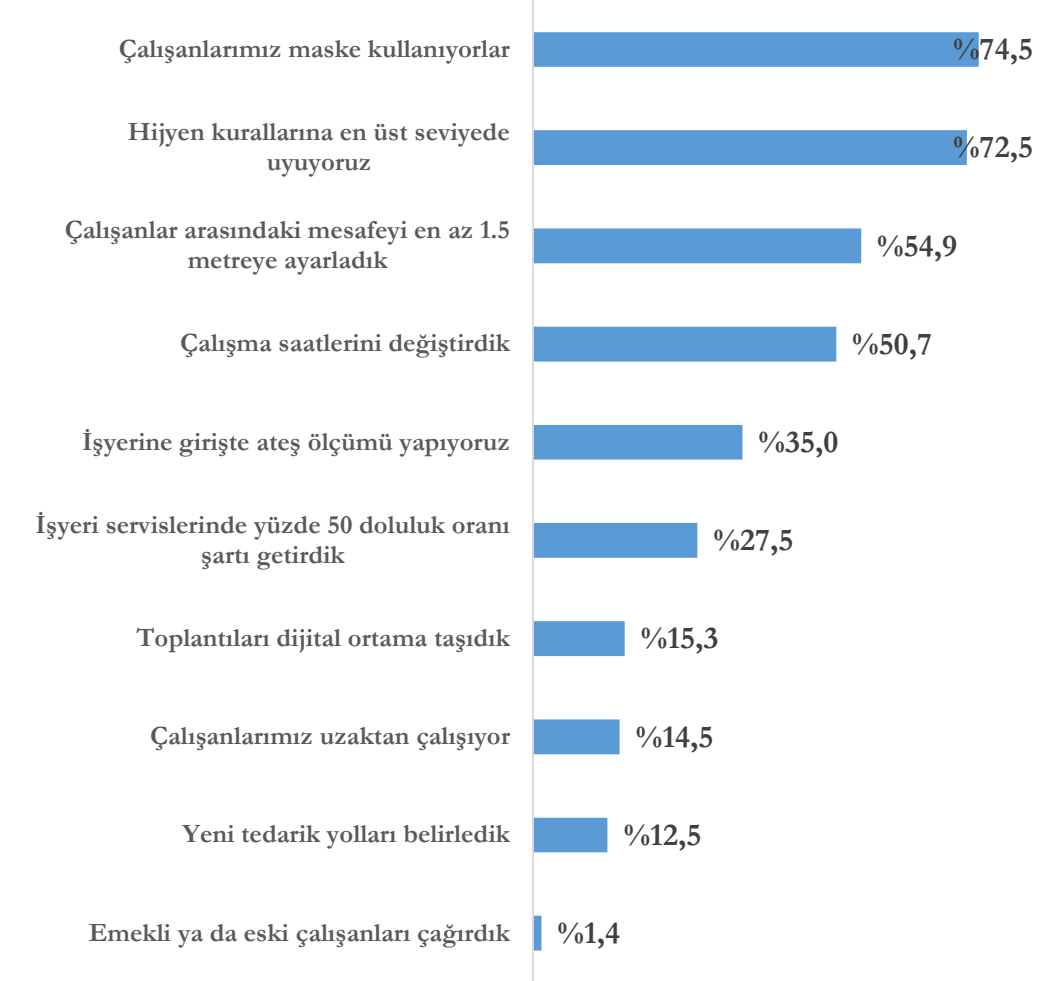
“Soru 15. Üretimin sürekliliği için ne gibi önlemler aldınız?” sorusu kapsamında işletmelere aldıkları önlemler seçenekli olarak sorulmuştur. Bu soru sadece imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirten ve soruyu cevaplayan 1.462 işletme için analiz edilmiştir.

Grafik 48 – Üretimin Sürekliliğini Sağlamaya Yönelik Önlemler - Verilen Cevapların Dağılımı

Çalışanların maske kullanması ve hijyen kurallarına en üst seviyede uyma, üretim sürekliliğini sağlamaya yönelik alınan en önemli önlemler olarak belirtilmiştir.

Grafik 49 – Üretimin Sürekliliğini Sağlamaya Yönelik Önlemler - Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı

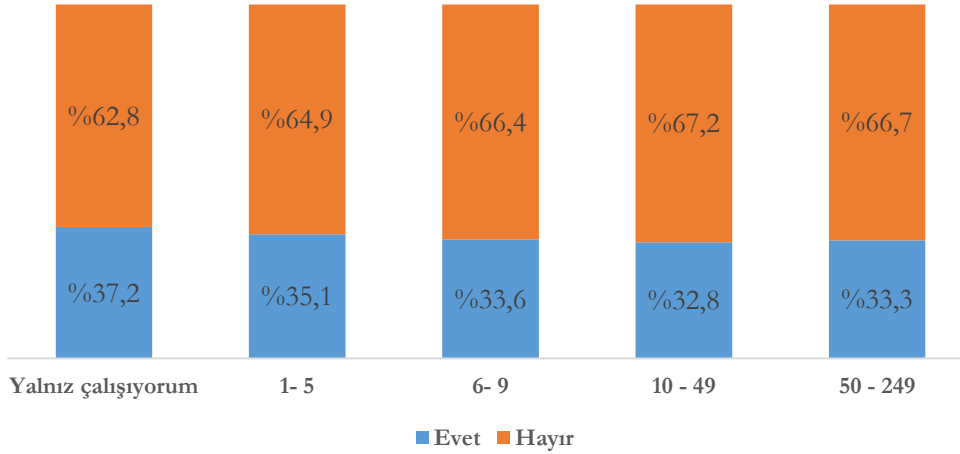
İşletmelerin %74,5'i çalışanların maske kullanması ve %72,5'i hijyen kurallarına en üst seviyede uyma önlemlerini aldığını belirtmiştir.

İşletmelerin Üçte Biri İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımış.

“Soru 16. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıdınız mı?” sorusuna işletmelerin %35’i evet cevabını vermiştir.

Koronavirüs Salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %23,1’i yalnız çalışan ve %47,4’ü 1-5 arası çalışanı olan işletmelerdir. Mikro ölçekli işletmelerin payı ise %80’dir. Başka bir ifadeyle, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten her 5 işletmeden 4’ü mikro ölçekli işletmedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 50 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Ölçeksel Dağılımı

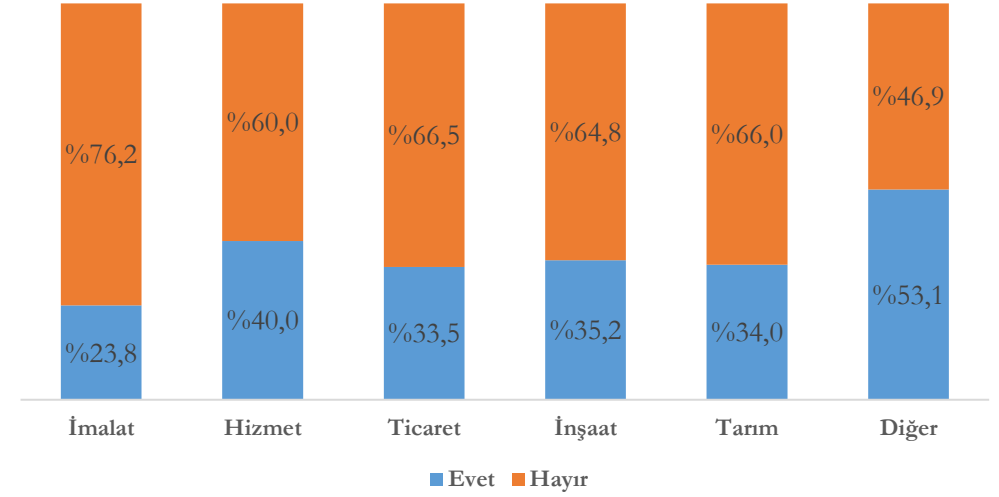

Koronavirüs Salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %60,5’i hizmet ve %19,6’sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

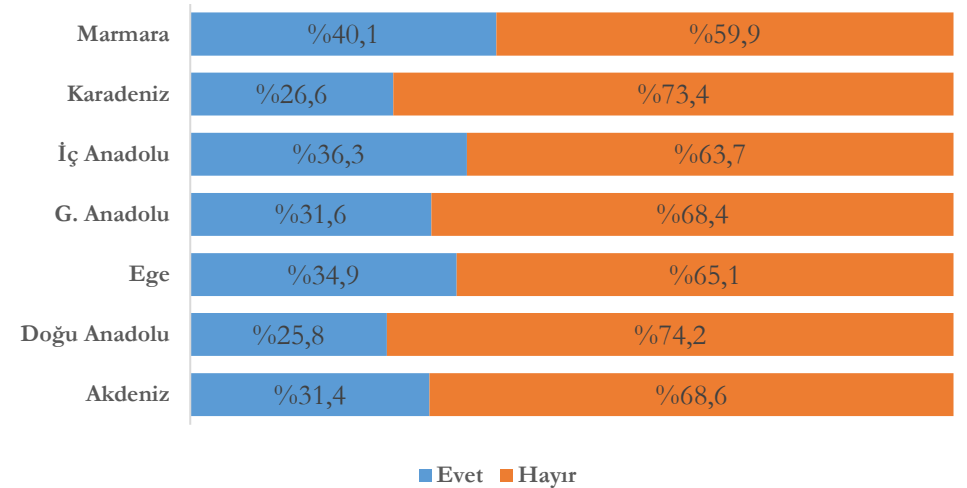
Bölgesel açıdan, Koronavirüs Salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %41,3’ü Marmara ve %18,4’ü İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ayrıca yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 51 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Sektörel Dağılımı

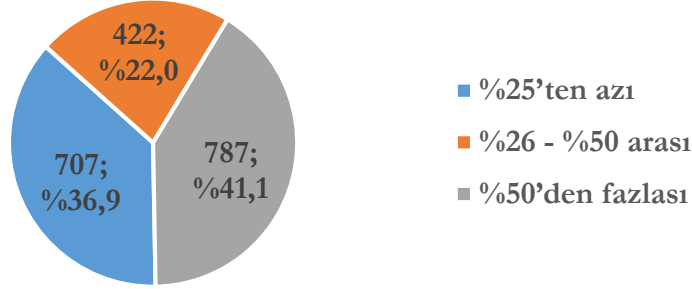
Grafik 52 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Bölgesel Dağılımı

İşletmelerin %41,1'i İş Hacimlerinin %50'den Fazlasını Dijital Ortama Taşımış.

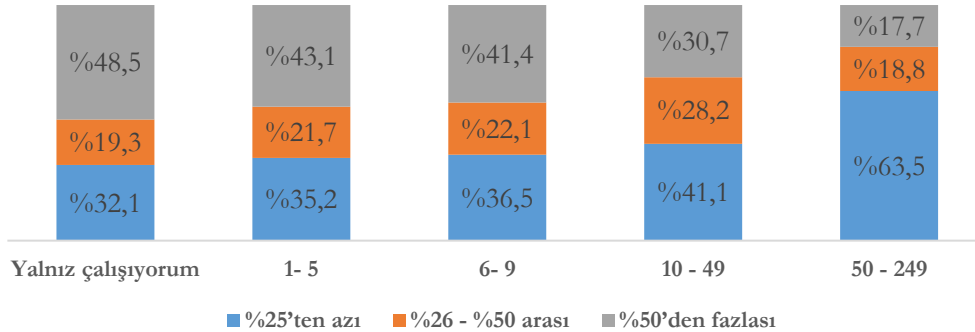
“Soru 17. İş hacminizin ne kadarını dijital ortama taşıdınız?” sorusu kapsamında işletmelerin %36,9'u iş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtmiştir. Bu soru, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten ve soruyu cevaplayan 1.916 işletme için analiz edilmiştir.

Grafik 53 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyi

İş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %20,2'si yalnız çalışan ve %45,1'i 1-5 arası çalışanı olanlar olmak üzere %74,7'si mikro ölçekli işletmelerdir. İş hacimlerinin dijital ortama taşınmasına ilişkin dilimler büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı da artmaktadır. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

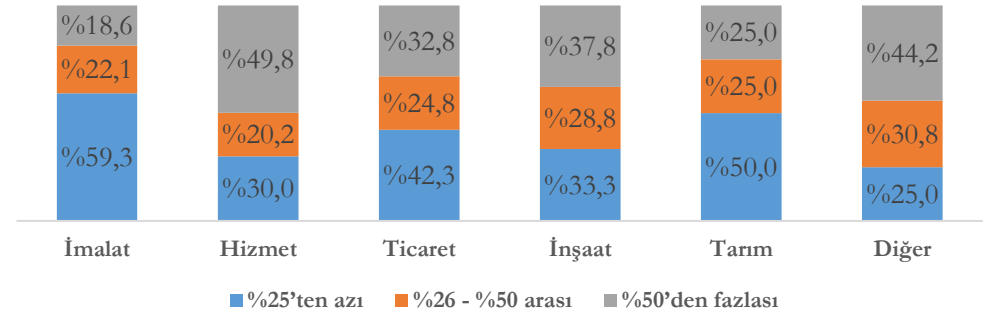
Grafik 54 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Ölçüsel Dağılımı

İş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %49,1'i hizmet ve %31,5'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. İş hacimlerinin %26-%50 arasını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %55,2'sini ve %50'den fazlasını

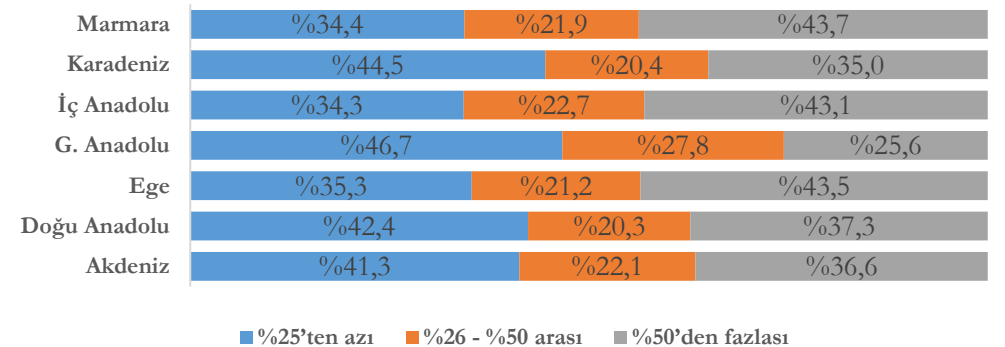
dijital ortama taşıdığını belirtenlerin ise %73,2'sini hizmet sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır. İş hacimlerinin dijital ortama taşınmasına ilişkin dilimler büyüdükçe hizmet sektöründeki işletmelerin oranı da artmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 55 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Sektörel Dağılımı

İş hacimlerini %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %41,3'ü Marmara ve %18,4'ü İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. İş hacimlerini dijital ortama taşımaya ilişkin tüm gruplarda en yüksek oran Marmara Bölgesine ait olup her grupta payı %38'in üzerindedir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

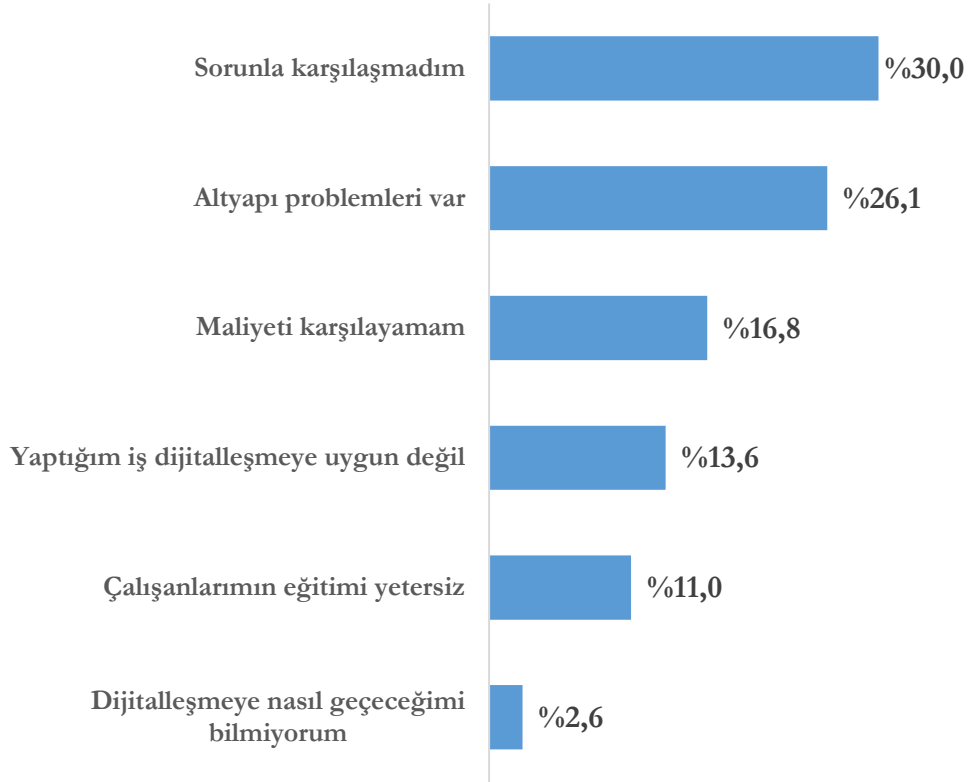
Grafik 56 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Bölgesel Dağılımı

Dijitalleşme Sürecinde Yaşanan Sorunlar

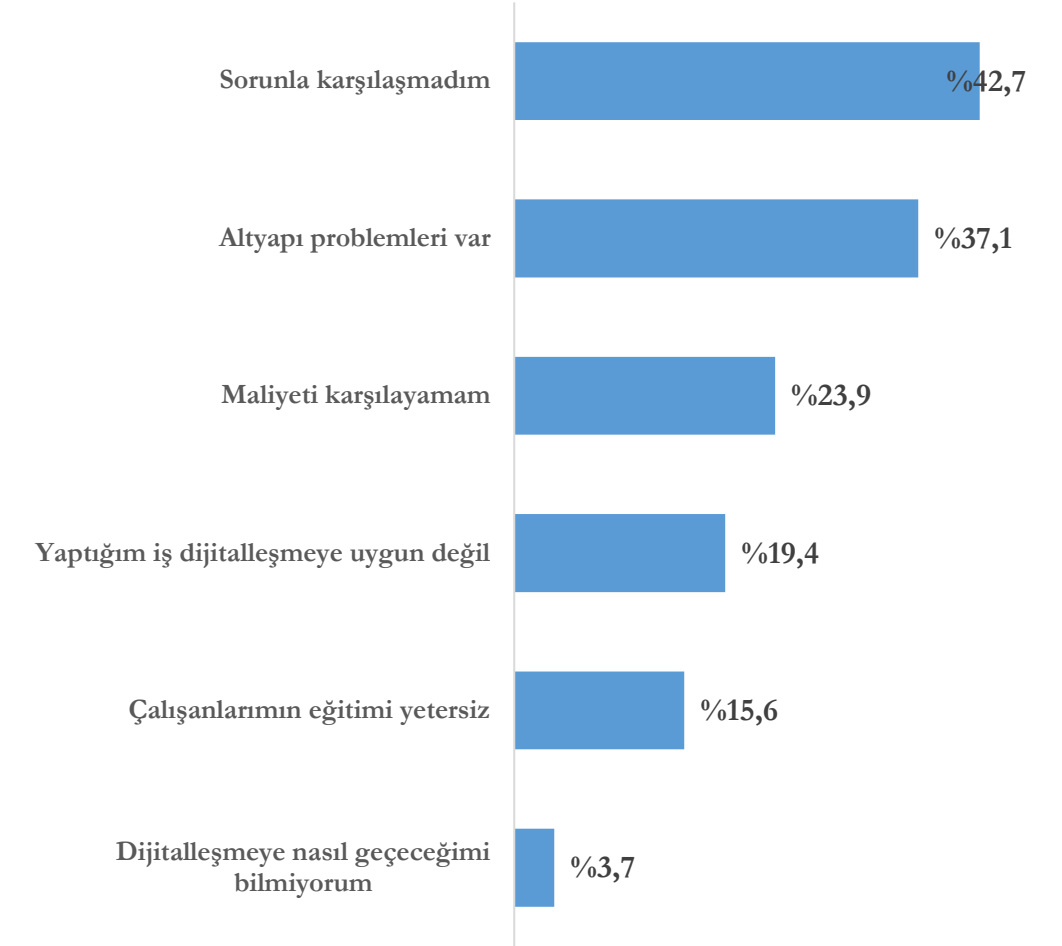
“Soru 18. İşlerinizi dijital ortama geçirmede karşılaştığınız sorun var mı?” sorusu kapsamında işletmelerin karşılaştıkları sorunlar seçenekli olarak sorulmuştur. Bu soru, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten ve soruyu cevaplayan 1.881 işletme için analiz edilmiştir.

Grafik 57 – İşletmelerin İşlerini Dijital Ortama Taşımada Karşılaştığı Sorunlar - Verilen Cevapların Dağılımı

İşletmelerin işlerini dijital ortama taşıma sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığı en çok diler getirilen ifade olmuştur. İkinci sırada ise altyapı problemleri en önemli sorun olarak belirtilmiştir.

Grafik 58 – İşletmelerin İşlerini Dijital Ortama Taşımada Karşılaştığı Sorunlar - Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı

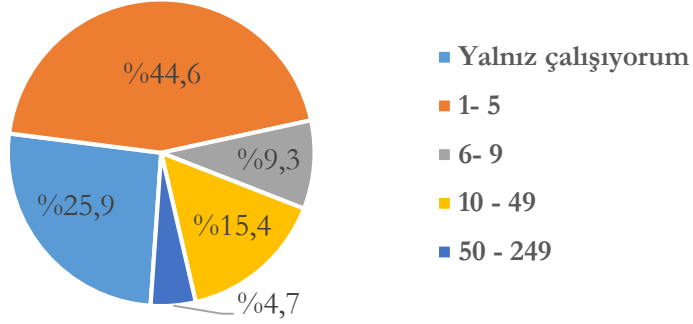

İşletmelerin %42,7'si işlerini dijital ortama taşıma sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığını ve %37,1'i ise altyapıya ilişkin sorunların olduğunu belirtmiştir.

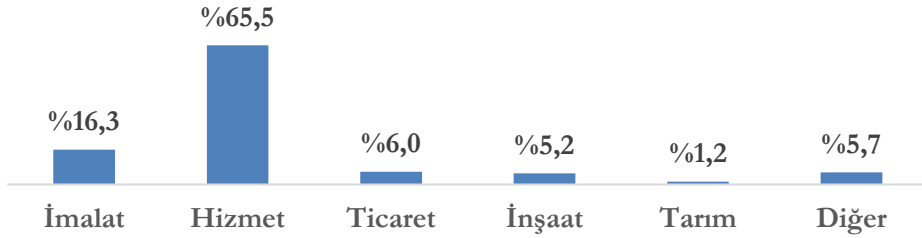
İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamama (Soru 18 Devamı)

İşlerini dijital ortama taşımada sorun yaşamayan işletmelerin; %79,8'i mikro ölçekli işletme, %65,5'i hizmet sektöründe ve %46,2'si Marmara Bölgesindedir.

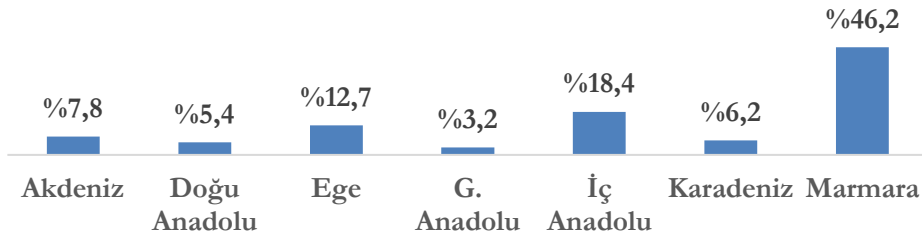
Grafik 59 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 60 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı

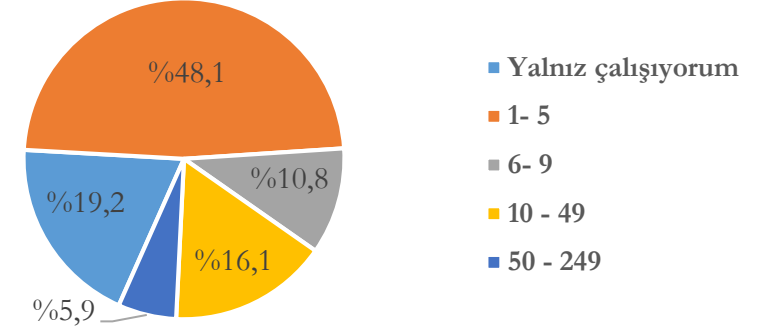
Grafik 61 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı

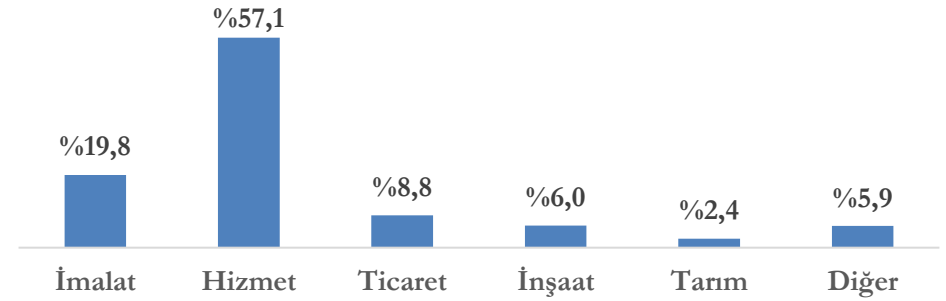
Altyapı Problemleri (Soru 18 Devamı)

İşlerini dijital ortama taşımada altyapı problemleri yaşayan işletmelerin; %78'i mikro ölçekli işletme, %57,1'i hizmet sektöründe ve %36,7'si Marmara Bölgesindedir.

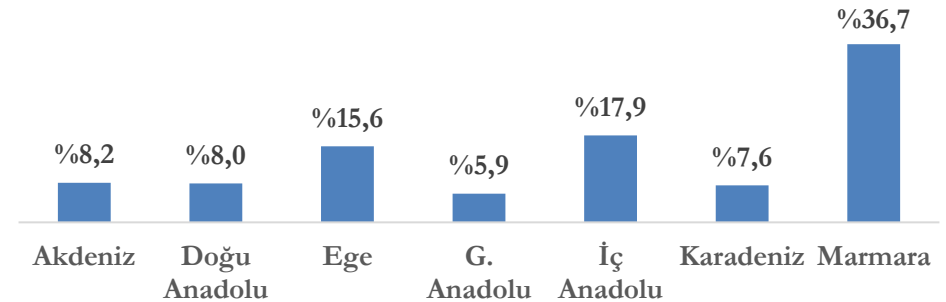
Grafik 62 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 63 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı

Grafik 64 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı

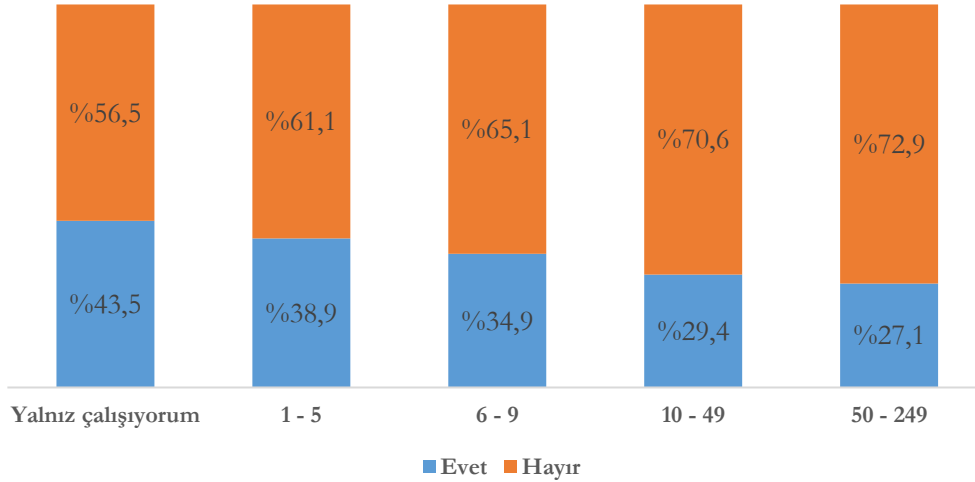

İşletmelerin Üçte Biri İşlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlıyor

“Soru 19. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıma planınız var mı?” sorusuna işletmelerin %37,4’ü evet cevabını vermiştir.

İş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %25,3’ü yalnız çalışan, %49,2’si 1-5 arası çalışan olan işletmelerdir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 65 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Ölçeksel Dağılımı

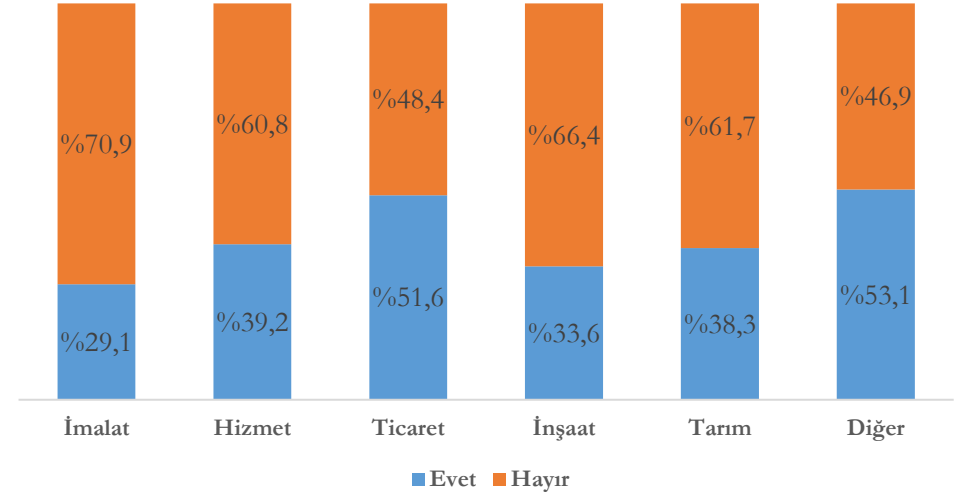

İş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %55,4’ü hizmet, %22,4’ü imalat ve %10,2’si ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

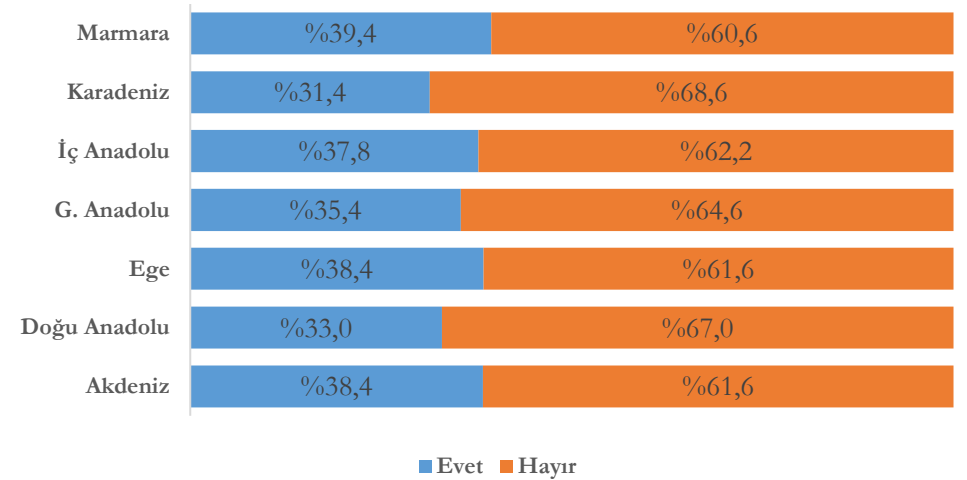
Bölgesel açıdan iş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %37,9’u Marmara, %17,9’u İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 66 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Sektörel Dağılımı

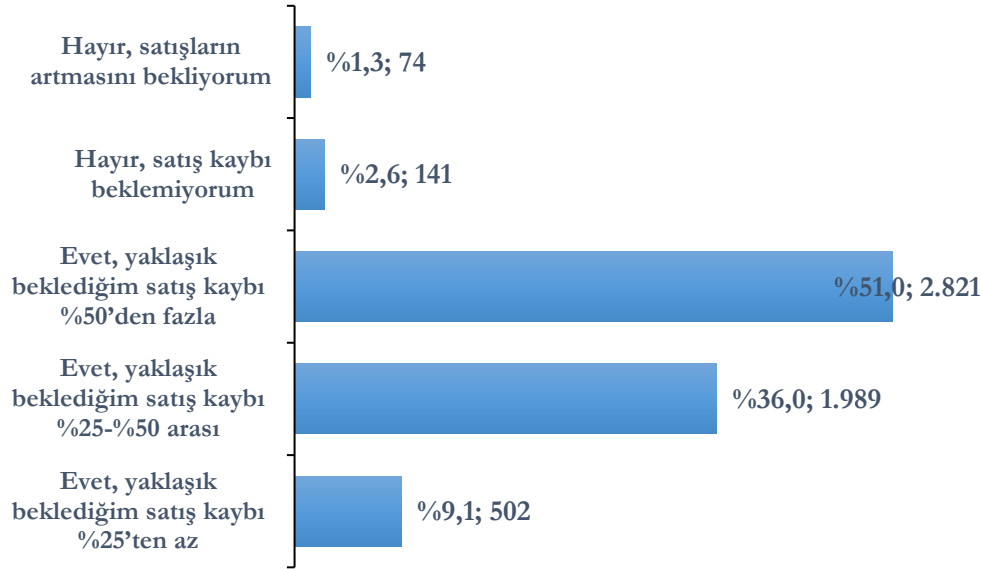
Grafik 67 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Bölgesel Dağılımı

İşletmelerin %96,1'i 2020 Yılında Satış Kaybı Beklemekte.

“Soru 20. Korona salgını sonucu, 2020 yılında satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?” sorusu kapsamında herhangi bir oranda satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %96,1'dir. Bu işletmeler içerisinde %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %51'dir. Küçük bir kesimde olsa işletmelerin %1,3'ü satışlarının artmasını beklemektedir.

Grafik 68 – 2020 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumu

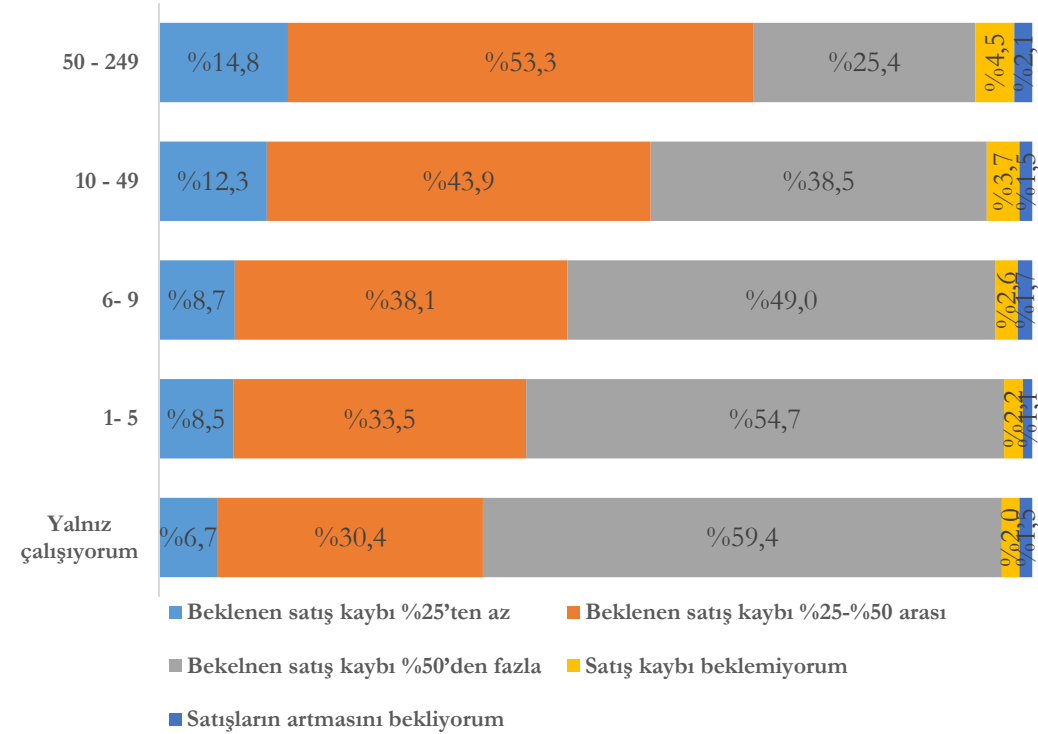

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe satış kaybı beklentisinin azaldığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

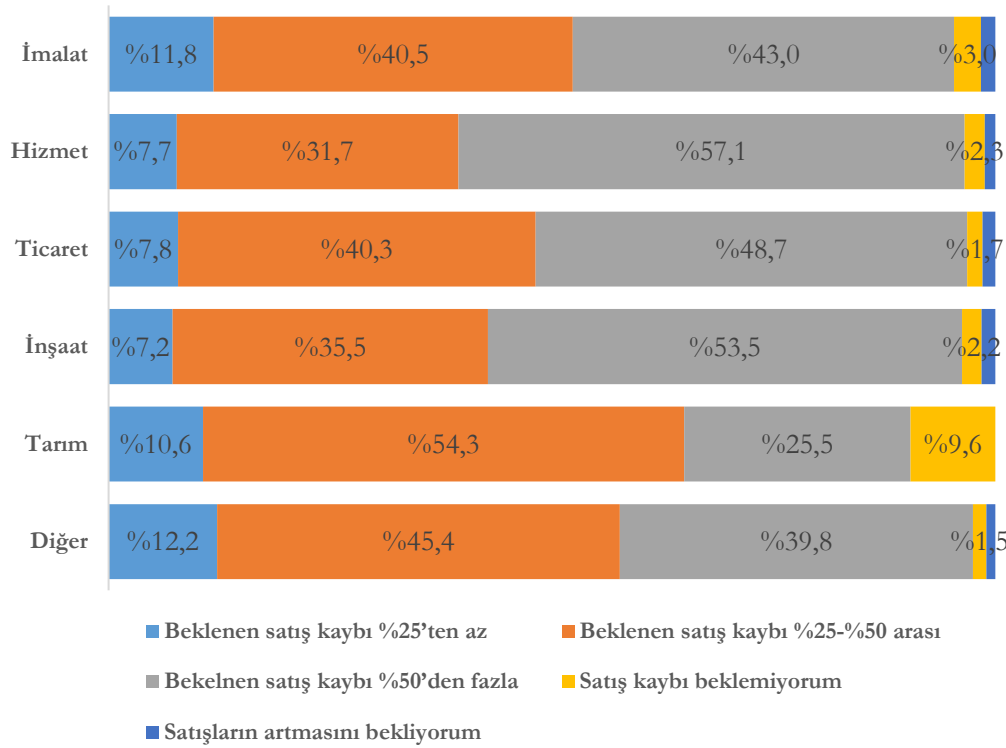
- %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %16,1'i yalnız çalışan, %44,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %69,7'si mikro ölçekli işletmedir.
- %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %25,3'ü yalnız çalışan, %50,6'sı 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %85,3'ü mikro ölçekli işletmedir.
- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı da artmaktadır.

- 10-49 arası çalışanı olan işletmelerin %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %21,7 iken %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %12'ye düşmüştür.
- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %40,4'ü 1-5 arası çalışanı olan ve %23,4'ü 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %24,3'ü yalnız çalışan, %37,8'i 1-5 arası çalışanı olan ve %17,6'sı 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir.

Grafik 69 – 2020 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Ölçeksel Dağılımı

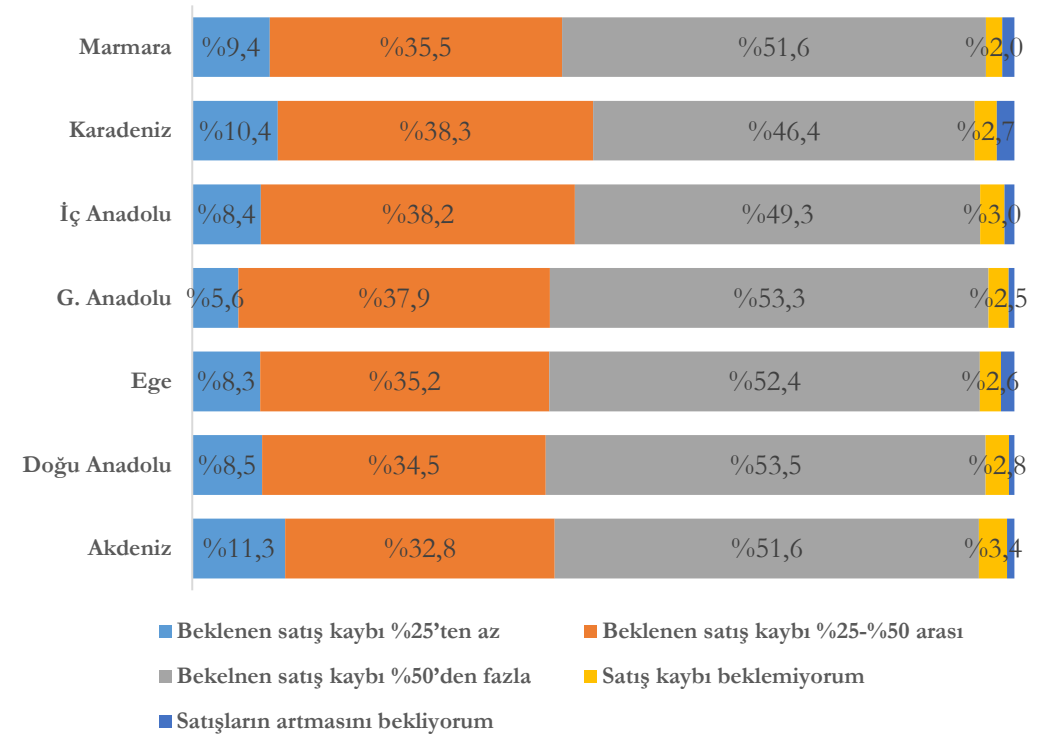
Grafik 70 – 2020 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Sektörel Dağılımı
(Soru 20 Devamı)

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %44,8'i hizmet, %37,5'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %59,1'i hizmet, %24,2'si imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe hizmet sektöründeki işletmelerin oranı artarken imalat sektöründeki işletmelerin oranı düşmektedir.
- Satış kaybı beklenmediğini belirtenlerin %47,5'i hizmet, %34'ü imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %47,3'ü hizmet, %35,1'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

Grafik 71 – 2020 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Bölgesel Dağılımı
(Soru 20 Devamı)

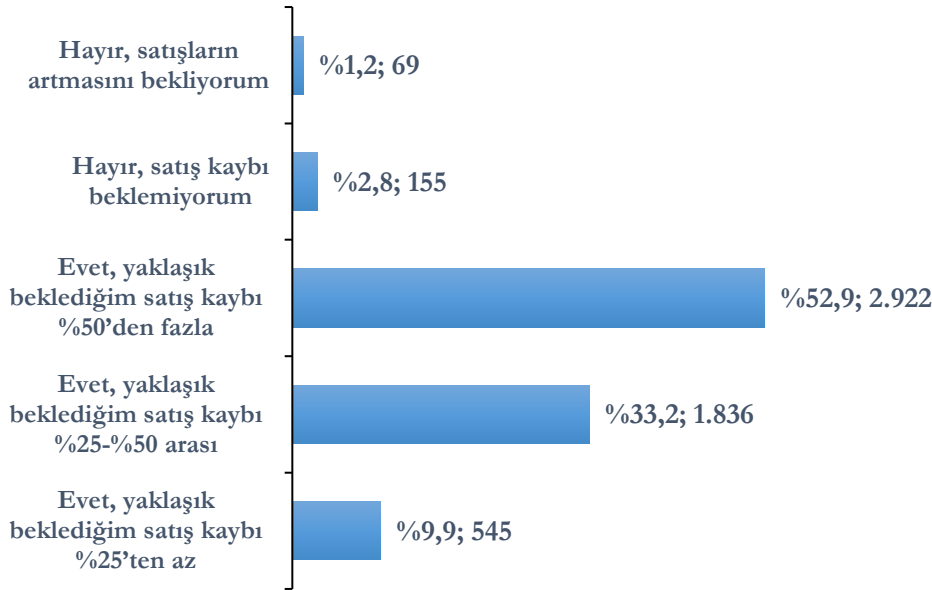
Bölgelerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Satış kaybı beklenmediğini belirtenlerin %28,4'ünün ve satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %39,2'sinin Marmara Bölgesinde olduğu,
- Belirli bir satış kaybına ilişkin durumlarının hepsinde Marmara Bölgesinin oranının en yüksek olduğu söylenebilir.

İşletmelerin %96'sı Önümüzdeki 3 Ayda Satış Kaybı Beklemekte.

“Soru 21. Koronavirüs salgını sonucu önümüzdeki 3 ayda satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?” sorusu kapsamında herhangi bir oranda satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %96’dır. Bu işletmeler içerisinde %50’den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %52,9’dur. Küçük bir kesimde olsa işletmelerin %1,2’si satışlarının artmasını beklemektedir.

Grafik 72 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Satış Kayıp Düzeyi

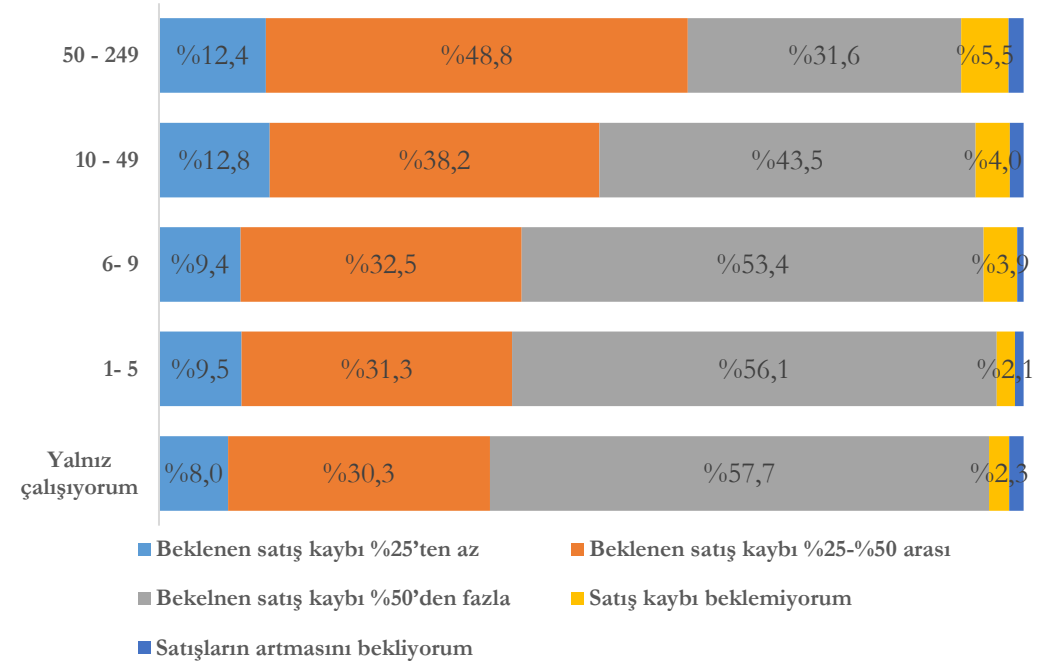

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe satış kaybı beklentisinin azaldığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

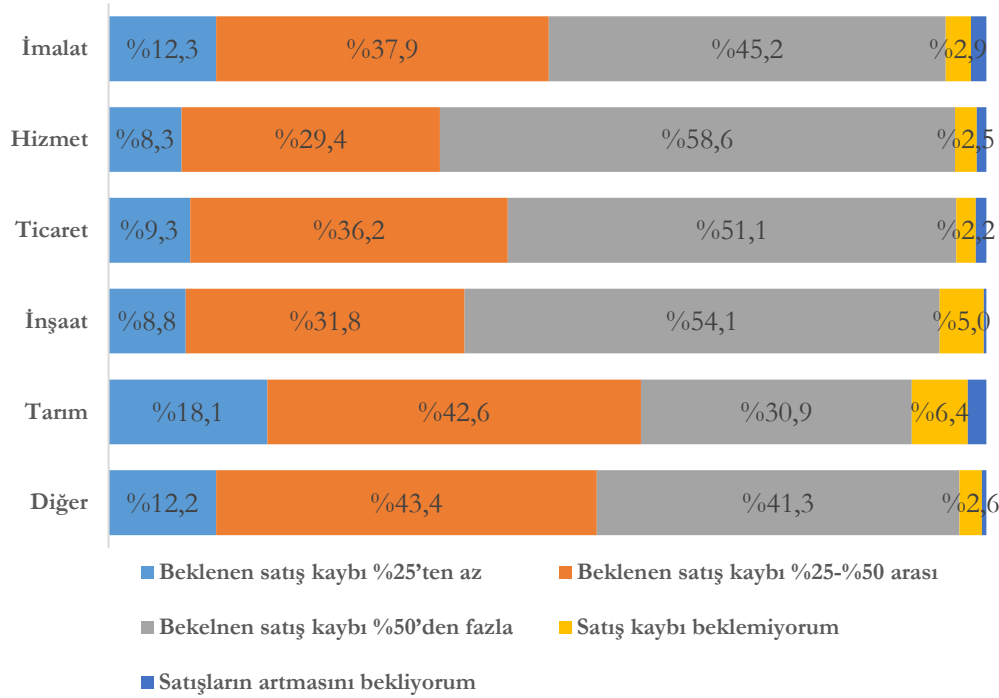
- %25’ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %17,6’sı yalnız çalışan, %45,7’si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %72,7’si mikro ölçekli işletmedir.
- %50’den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %23,7’si yalnız çalışan, %50,1’i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %83,7’si mikro ölçekli işletmedir.

- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı da artmaktadır.
- 10-49 arası çalışanı olan işletmelerin %25’ten az satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %20,7 iken %50’den fazla satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %13,1’e düşmüştür.
- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %35,5’i 1-5 arası çalışanı olan ve %22,6’sı 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %29’ü yalnız çalışan, %37,7’si 1-5 arası çalışanı olan ve %20,3’ü 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir.

Grafik 73 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Satış Kayıp Düzeyinin Ölçeksel Dağılımı

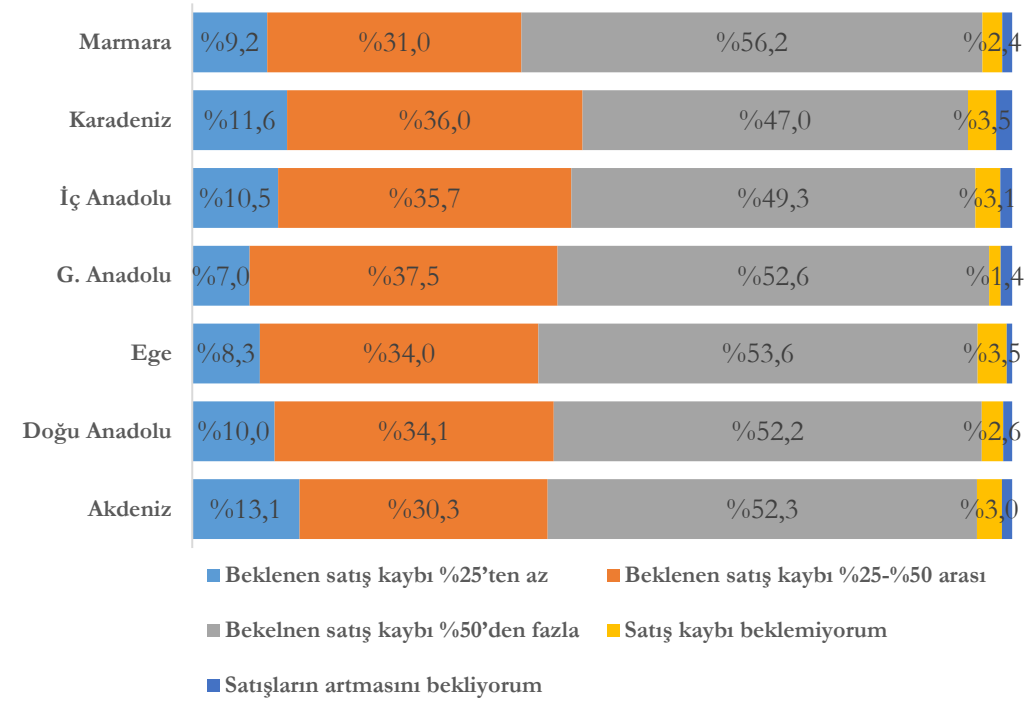
Grafik 74 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Satış Kayıp Düzeyinin Sektörel Dağılımı (Soru 21 Devamı)

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %44,6'sı hizmet, %35,8'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %58,6'sı hizmet, %24,6'sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe hizmet sektöründeki işletmelerin oranı artarken imalat sektöründeki işletmelerin oranı düşmektedir.
- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %47,1'i hizmet, %29,7'si imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %46,4'ü hizmet, %40,6'sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

Grafik 75 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Satış Kayıp Düzeyinin Bölgesel Dağılımı (Soru 21 Devamı)

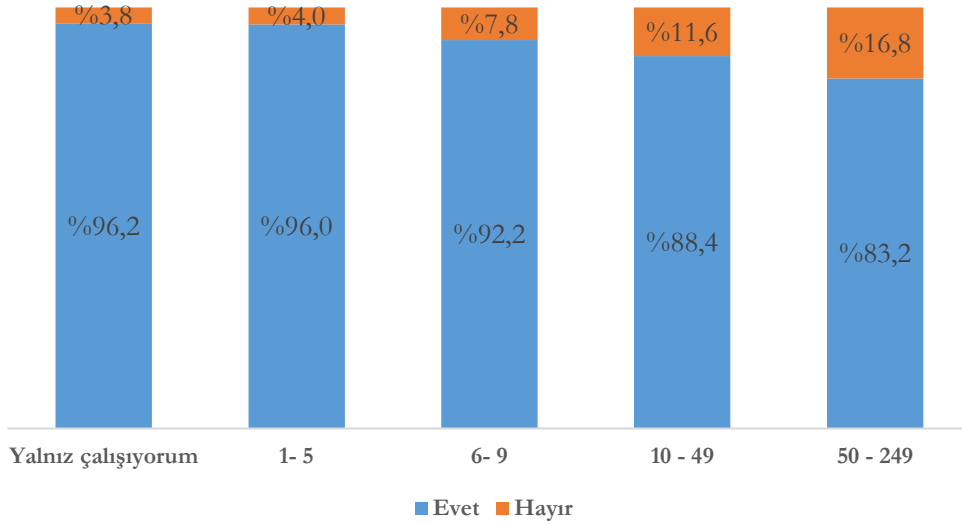
Bölgelerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %31'inin ve satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %34,8'inin Marmara Bölgesinde olduğu,
- Belirli bir satış kaybına ilişkin durumlarının hepsinde Marmara Bölgesinin oranının en yüksek olduğu söylenebilir.

İşletmelerin %93,8'i Nakit Akışında Sıkıntı Yaşamaktadır.

“Soru 22. Korona salgını sonucunda nakit akışında sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna işletmelerin %93,8'i evet cevabını vermiştir. Bu işletmelerin %22,3'ü yalnız çalışan, %48,3'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %80,3'ü mikro ölçekli işletmedir. Ayrıca, ölçek büyüdükçe nakit akışında sıkıntı yaşadığını belirten işletmelerin oranında azalış görülmektedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 76 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Ölçeksel Dağılım

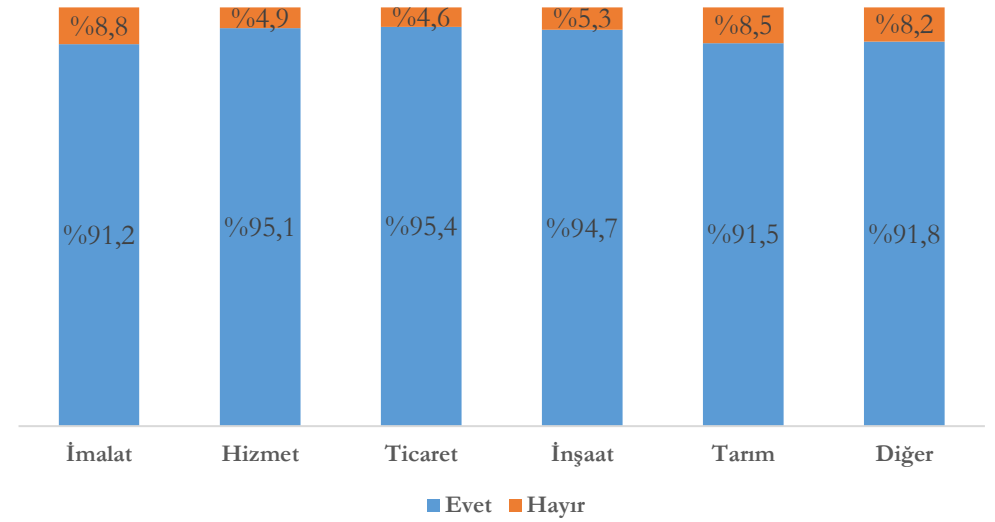

Nakit akışı yaşayan işletmelerin %53,6'sı hizmet, %28'i imalat ve %7,5'i ticaret sektöründeki işletmelerdir.

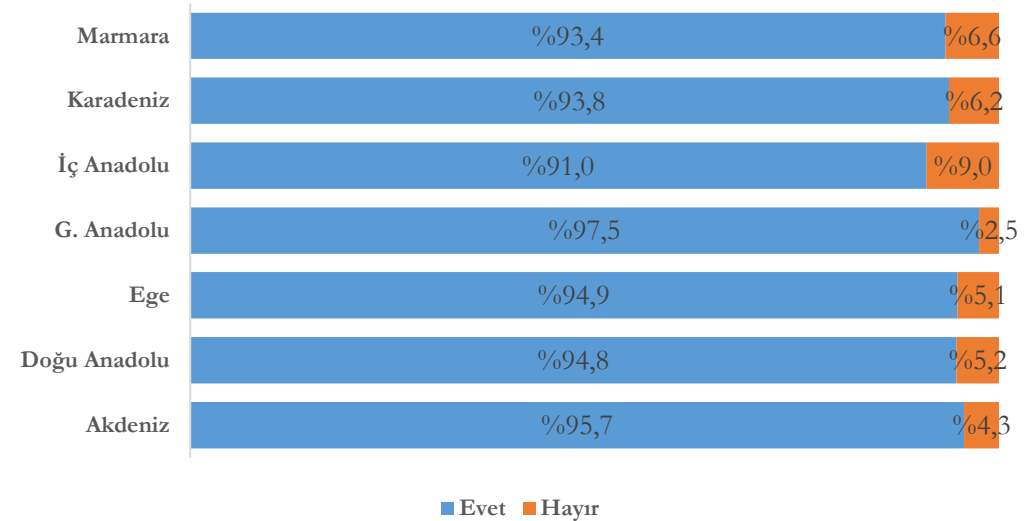
Bölgesel açıdan nakit akışı yaşayan işletmelerin %35,8'i Marmara, %17,2'si İç Anadolu ve %13,5'i Ege Bölgesindeki işletmelerdir. En düşük oran ise %5,4 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki işletmelere aittir.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 77 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Sektörel Dağılım

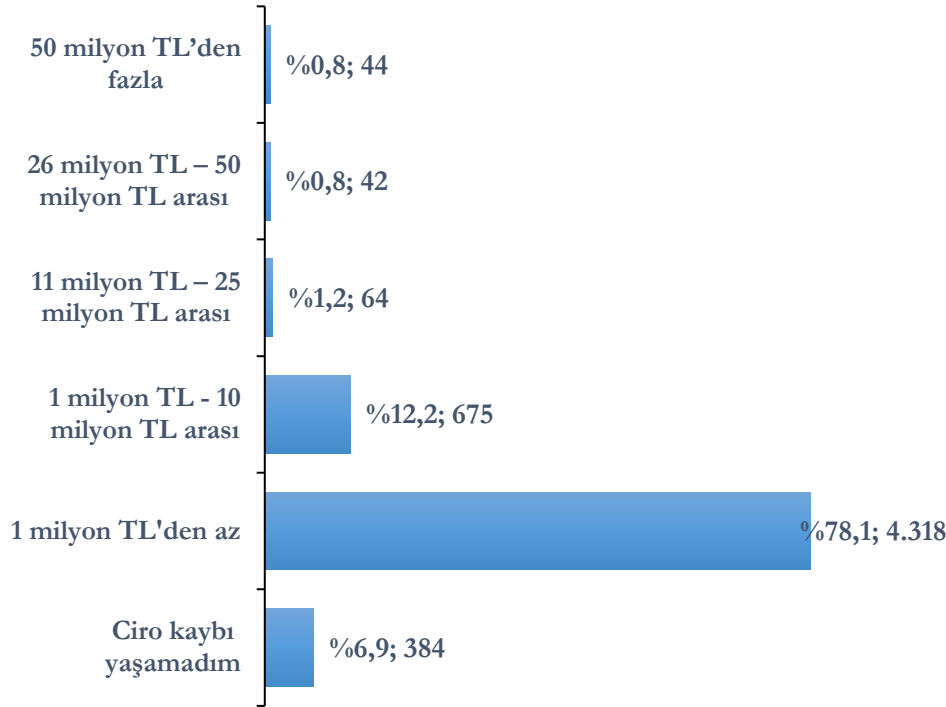
Grafik 78 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Bölgesel Dağılım

İşletmelerin %93,1'i Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Kaybı Yaşamıştır.

“Soru 23. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro kaybı yaşadığınız yaklaşık ne kadar?” sorusu için işletmelerin %78,1'inin ciro kaybı 1 Milyon TL'den az ve %12,2'sinin ciro kaybı 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasındadır. İşletmelerin %6,9'u ise ciro kaybı yaşamadığını belirtmiştir.

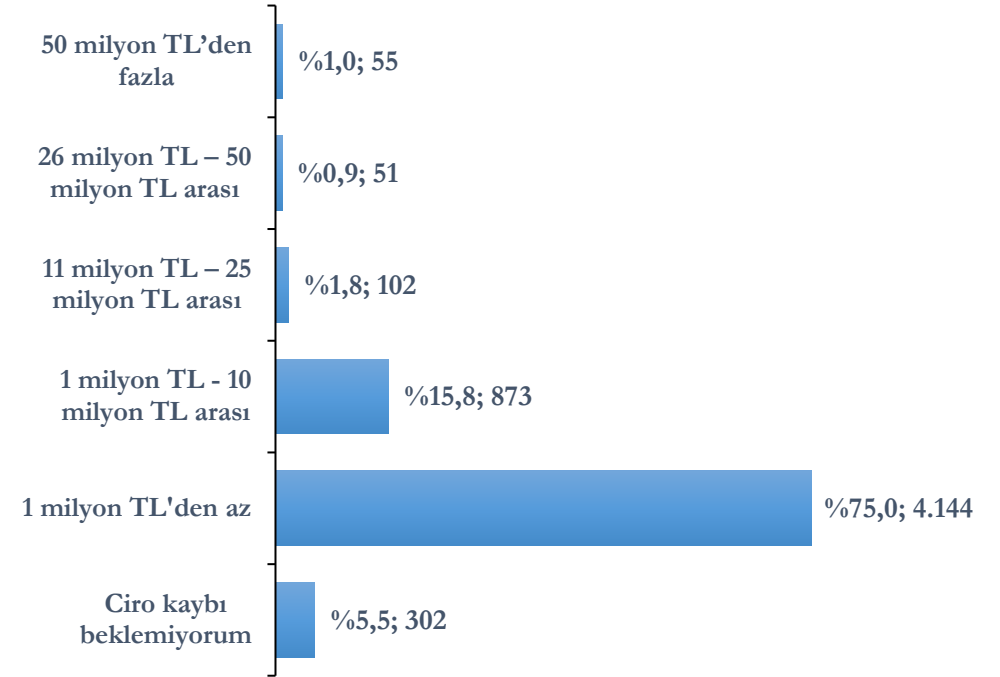
Grafik 79 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeyleri

İşletmelerin %94,5'i Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Kaybı Beklemektedir.

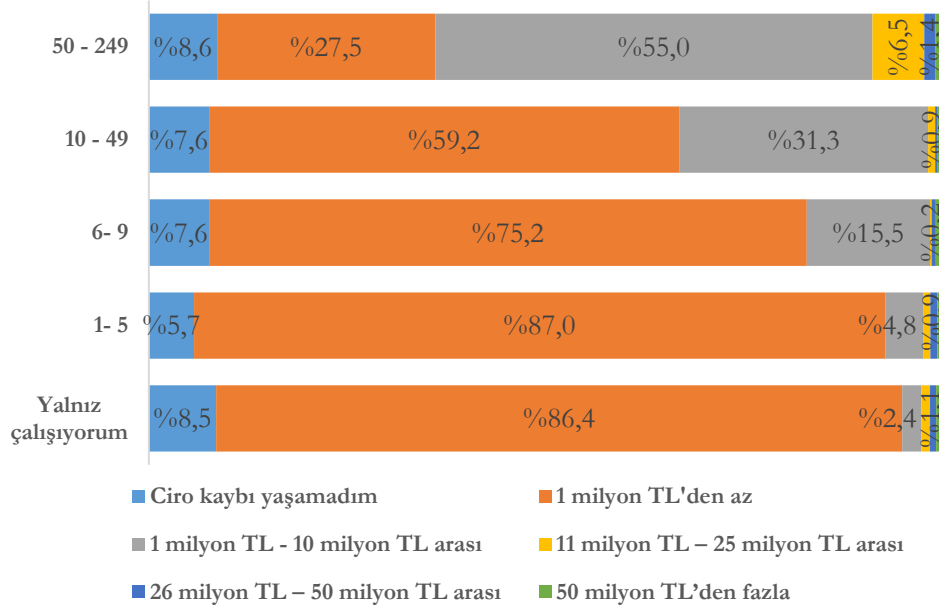
“Soru 24. Koronavirüs salgınından dolayı önümüzdeki 3 ayda ciro kaybı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro kaybınız ne kadar olacaktır?” sorusu için işletmelerin %75'inin Koronavirüs Salgınından dolayı önümüzdeki 3 ayda tahmini ciro kaybı 1 Milyon TL'den az ve %15,8'inin tahmini ciro kaybı 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasındadır. İşletmelerin %5,5'i ise önümüzdeki 3 ayda ciro kaybı beklemediğini belirtmiştir.

Grafik 80 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeyleri

İşletmelerin %93,1'i Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Kaybı Yaşamıştır (Soru 23 Devamı).

Grafik 81 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

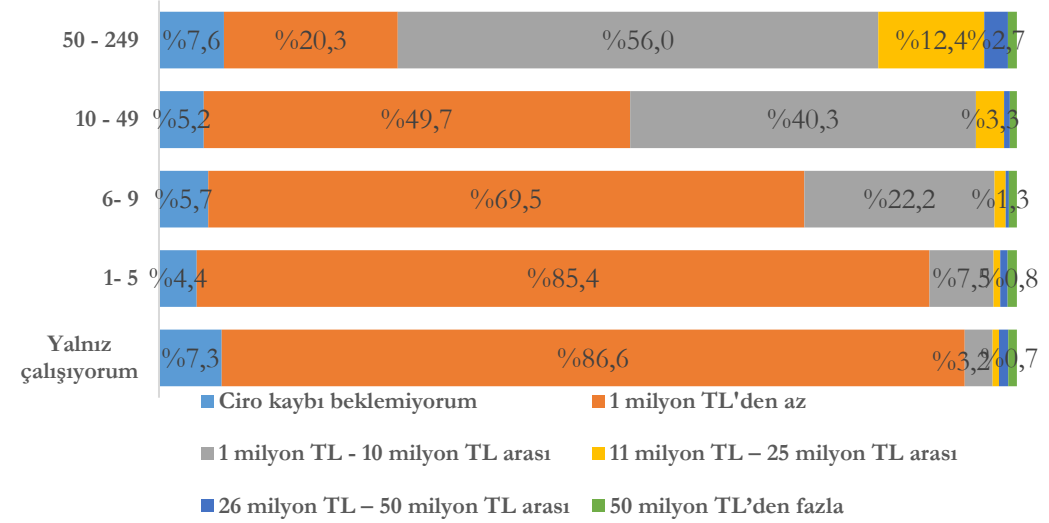

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe yaşanan ciro kayıplarındaki düzeyin arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro kaybı yaşamadığını belirtenlerin %26,6'sı yalnız çalışan, %38,8'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %76'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL'den az ciro kaybı yaşayan işletmelerin %24'ü yalnız çalışan, %52,6'sı 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %86'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %4,3'ü yalnız çalışan, %18,7'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %35,4'ü mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %40,9'ü 10-49 arası çalışanı olan ve %23,7'si 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

İşletmelerin %94,5'i Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Kaybı Beklemektedir (Soru 24 Devamı).

Grafik 82 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

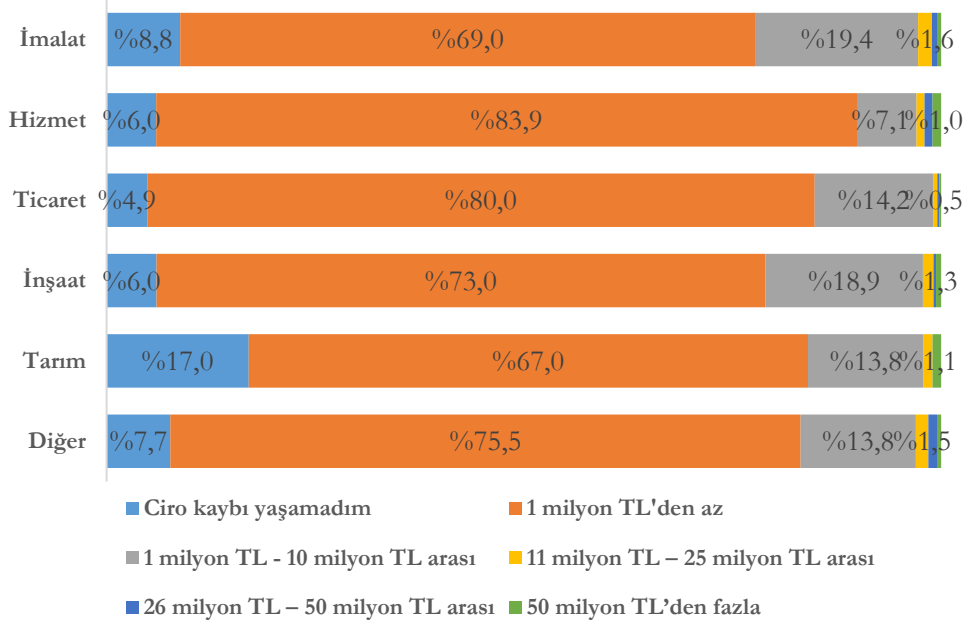

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe beklenen ciro kayıplarındaki düzeyin arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten önümüzdeki 3 ayda,

- Ciro kaybı beklemediğini belirtenlerin %29,1'i yalnız çalışan, %38,1'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %77,5'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL'den az ciro kaybı bekleyen işletmelerin %25,1'i yalnız çalışan, %53,8'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %88'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %4,5'i yalnız çalışan, %22,3'sü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %40,5'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %40,8'i 10-49 arası çalışanı olan ve %18,7'si 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

İşletmelerin %93,1'i Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Kaybı Yaşamıştır (Soru 23 Devamı).

Grafik 83 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeylerinin Sektörel Dağılımı

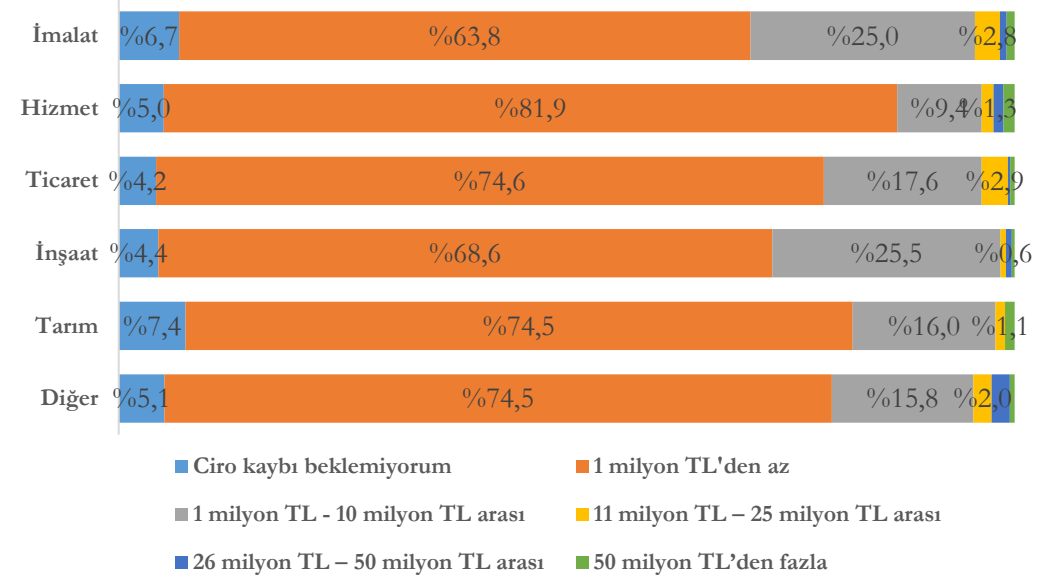

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro kaybı yaşamadığını belirtenlerin %45,3'ü hizmet, %36,5'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL'den az ciro kaybı yaşayan işletmelerin %56,8'i hizmet, %25,4'ü imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %30,8'i hizmet, %45,8'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı hariç diğer tüm ciro kayıplarına ilişkin düzeylerde hizmet sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran, 50 Milyon TL'den fazla ciro kaybı yaşayanlarda %70,5'e çıkmaktadır.

İşletmelerin %94,5'i Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Kaybı Beklemektedir (Soru 24 Devamı).

Grafik 84 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeylerinin Sektörel Dağılımı

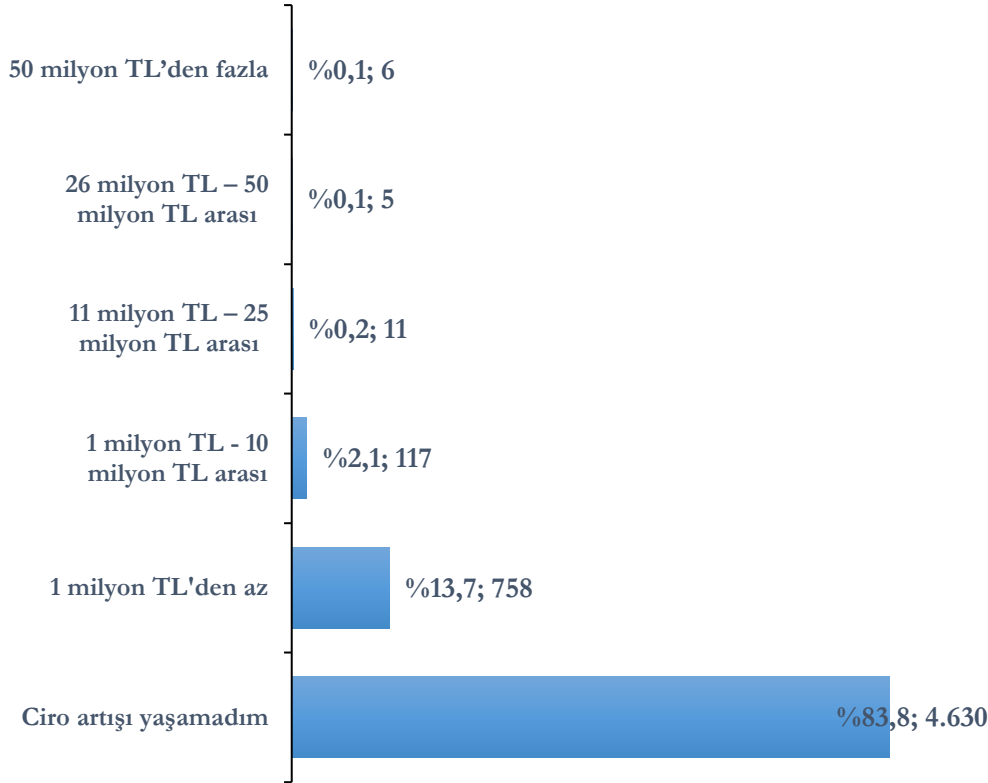
Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten önümüzdeki 3 ayda,

- Ciro kaybı beklemediğini belirtenlerin %48,7'si hizmet, %35,4'ü imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL'den az ciro kaybı bekleyen işletmelerin %57,7'si hizmet, %24,5'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %31,6'sı hizmet, %45,6'sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL - 10 Milyon TL ve 11 Milyon TL - 25 Milyon TL arasında beklenen ciro kaybı hariç diğer tüm ciro kayıplarına ilişkin düzeylerde hizmet sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran, 50 Milyon TL'den fazla ciro kaybı yaşayanlarda %65,5'e çıkmaktadır.

İşletmelerin %16,2'si Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Artışı Yaşamıştır.

“Soru 25. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro artışı yaşadığınız yaklaşık ne kadar?” sorusu için işletmelerin %83,8'i ciro artışı yaşamadığını belirtmiştir. İşletmelerin %13,7'sinin ciro artışı 1 Milyon TL'den az ve %2,1'inin ciro artışı 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasındadır.

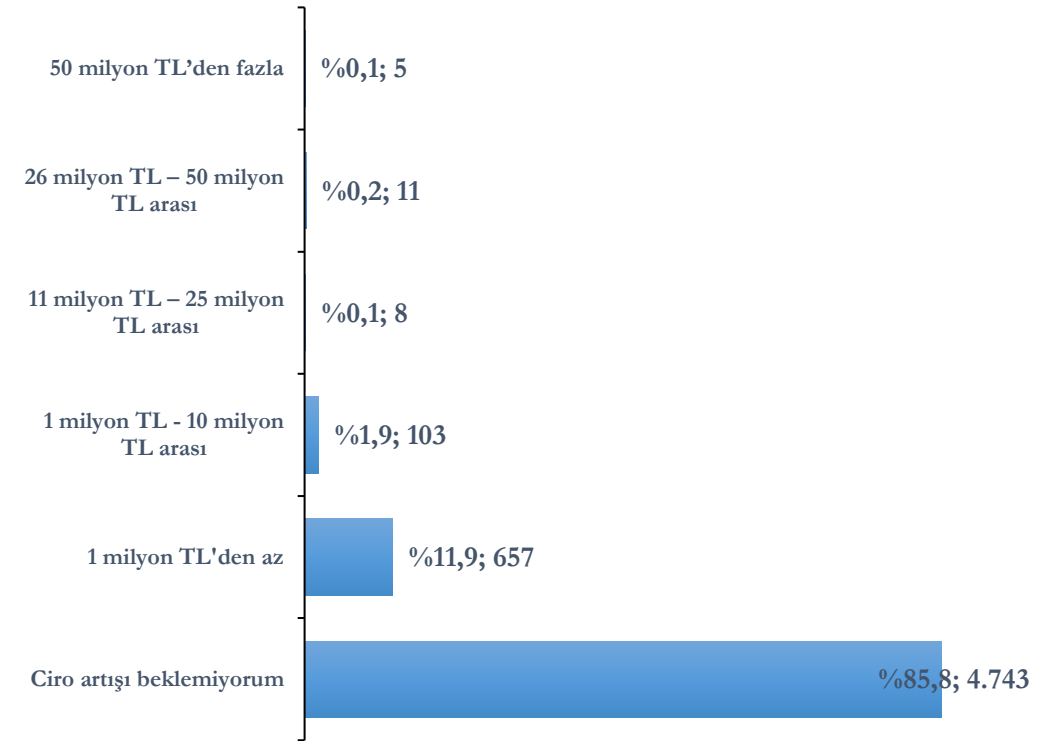
Grafik 85 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeyleri

İşletmelerin %14,2'si Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Artışı Beklemektedir.

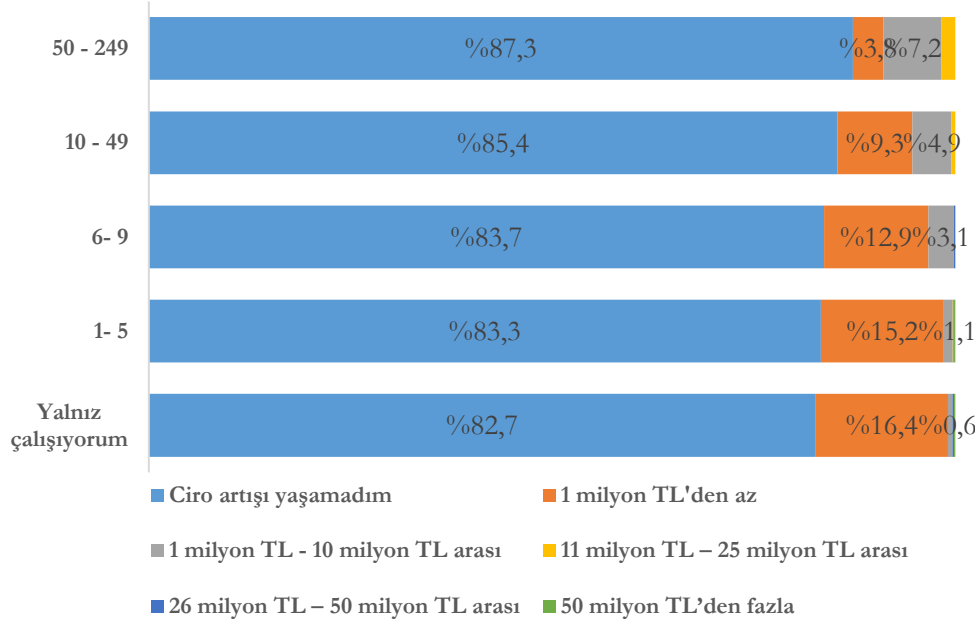
“Soru 26. Koronavirüs salgınının dolaylı önümüzdeki 3 ayda ciro artışı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro artışınız ne kadar olacaktır?” sorusu için işletmelerin %85,8'i tahmini bir ciro artışı beklemediğini belirtmiştir. İşletmelerin %11,9'u ciro artışını 1 Milyon TL'den az ve %1,9'u ciro artışını 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında beklemektedir.

Grafik 86 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeyleri

İşletmelerin %16,2'si Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Artışı Yaşamıştır (Soru 25 Devamı).

Grafik 87 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

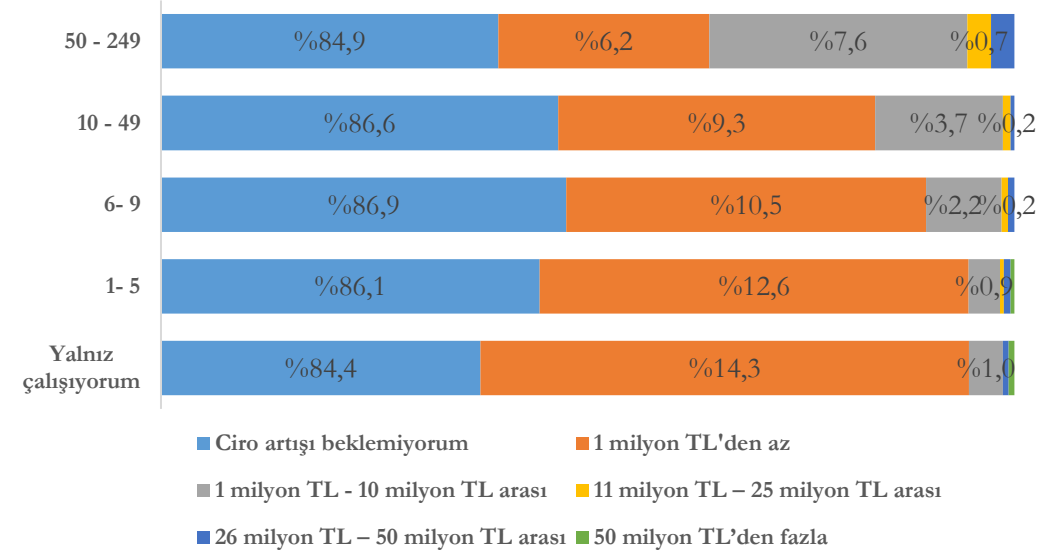

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe yaşanan ciro artışlarındaki düzeyin azda olsa arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro artışı yaşamadığını belirtenlerin %21,5'i yalnız çalışan, %47'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %78,2'si mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL'den az ciro artışı yaşayan işletmelerin %26'sı yalnız çalışan, %52,5'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %87,7'si mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %6'sı yalnız çalışan, %24,8'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %45,3'ü mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %36,7'si 10-49 arası çalışanı olan ve %18'i 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

İşletmelerin %14,2'si Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Artışı Beklemektedir (Soru 26 Devamı).

Grafik 88 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

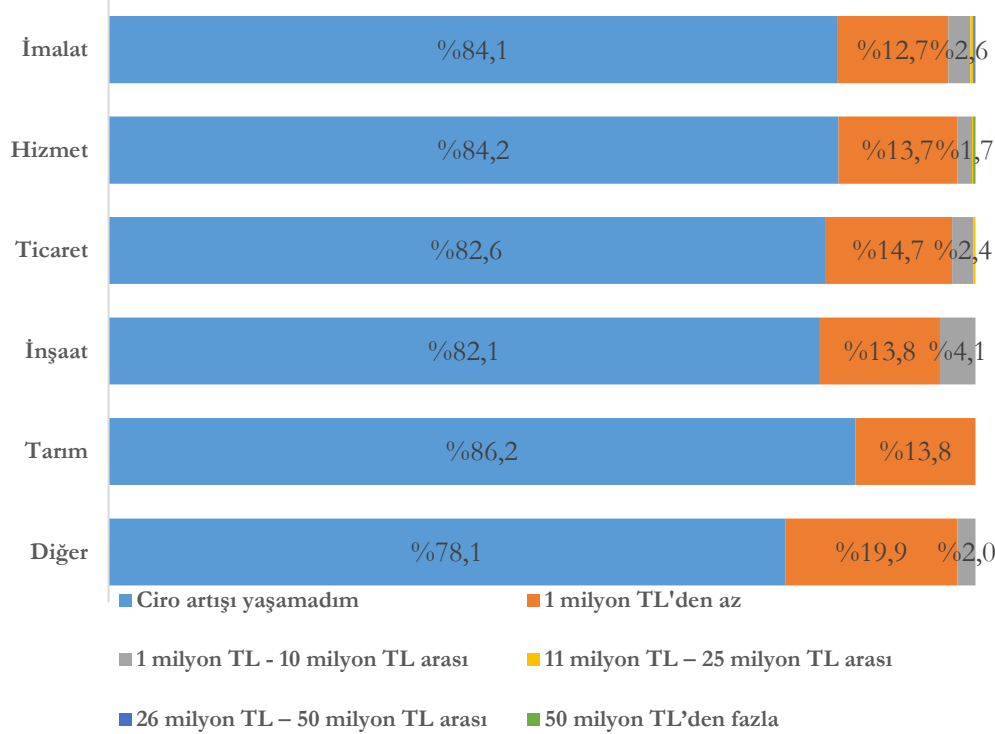

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe beklenen ciro artışlarındaki düzeyin arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten önümüzdeki 3 ayda,

- Ciro artışı beklemediğini belirtenlerin %21,4'ü yalnız çalışan, %47,4'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %78,7'si mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL'den az ciro artışı bekleyen işletmelerin %26,2'si yalnız çalışan, %49,9'u 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %84,8'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %11,6'sı yalnız çalışan, %23,3'sü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %46,6'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %32'si 10-49 arası çalışanı olan ve %21,4'ü 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

İşletmelerin %16,2'si Mayıs Ayı Başı İtibarıyla Ciro Artışı Yaşamıştır (Soru 25 Devamı).

Grafik 89 – Mayıs Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeylerinin Sektörel Dağılımı

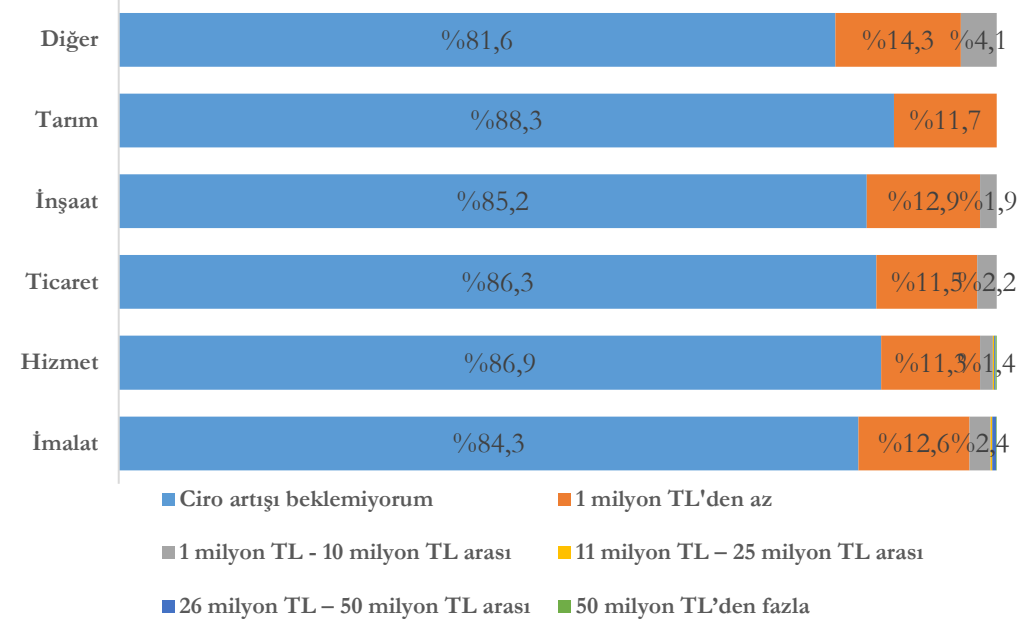

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro artışı yaşamadığını belirtenlerin %53,1'i hizmet, %28,9'u imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL'den az ciro artışı yaşayan işletmelerin %52,8'i hizmet, %26,6'sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %41,9'u hizmet, %35'i imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 50 Milyon TL'den fazla ciro artışı yaşayanlarda hizmet sektöründeki işletmelerin oranı %83,3'tür.

İşletmelerin %14,2'si Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Ciro Artışı Beklemektedir (Soru 26 Devamı).

Grafik 90 – Önümüzdeki 3 Aya İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeylerinin Sektörel Dağılımı

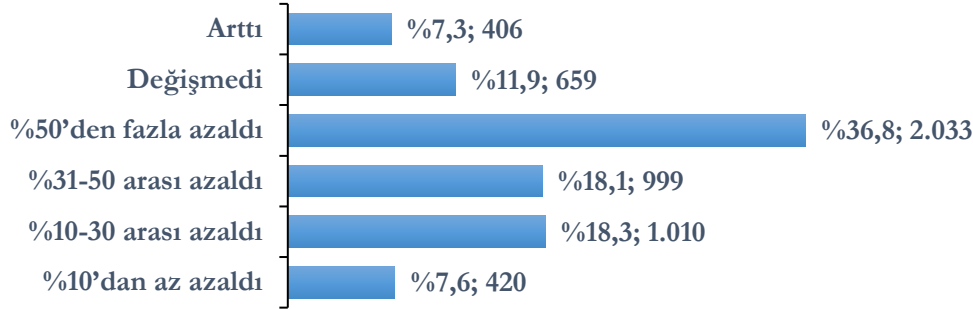
Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten önümüzdeki 3 ayda,

- Ciro artışı beklemediğini belirtenlerin %53,5'i hizmet, %28,2'si imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL'den az ciro artışı bekleyen işletmelerin %50,1'i hizmet, %30,6'sı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %40,8'i hizmet, %36,9'u imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 26 Milyon TL - 50 Milyon TL arasında beklenen ciro artışı hariç diğer tüm ciro artışlarına ilişkin düzeylerde hizmet sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran, 50 Milyon TL'den fazla ciro artışı yaşayanlarda %80'e çıkmaktadır.

Geçen Yıla Kıyasla Ocak-Şubat Döneminde Mal/Hizmetlere Olan Talepte %50'den Fazla Azalma Söz Konusudur.

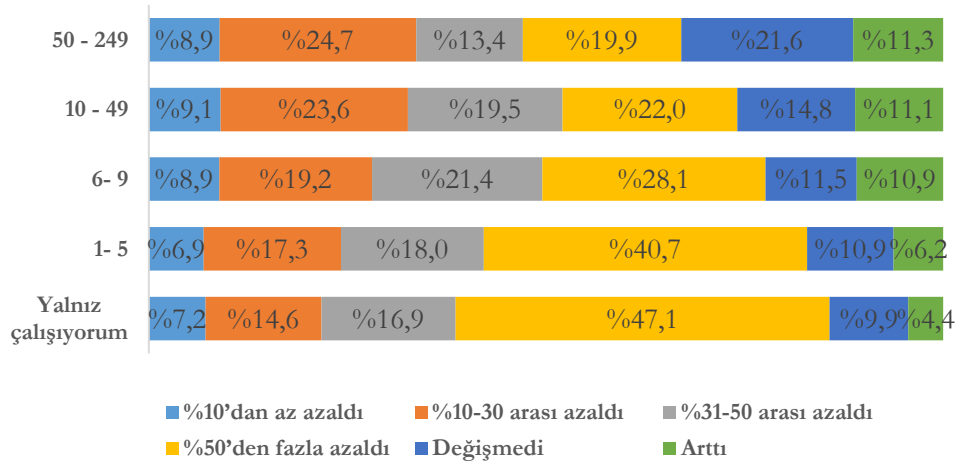
“Soru 27. Geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Şubat döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?” sorusuna işletmelerin %36,8'i geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Şubat döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.

Grafik 91 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi

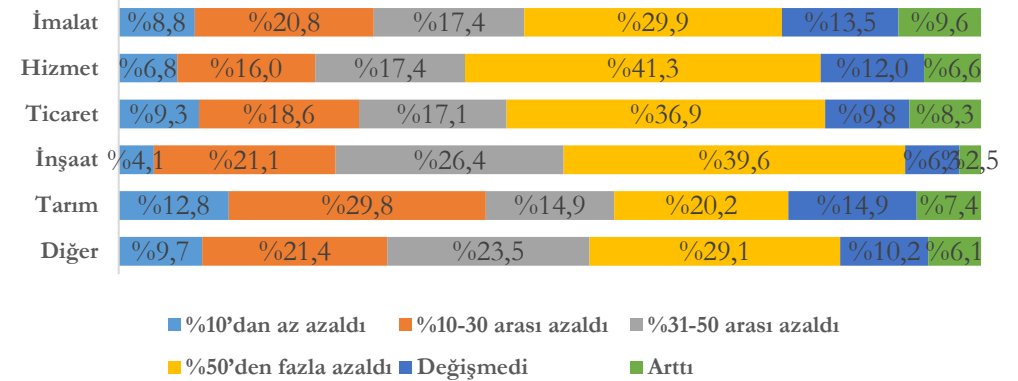
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %27,8'i yalnız çalıştığını ve %52,3'ü ise 1-5 arası çalışana sahip olduğunu belirtmiştir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 92 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Ölçeksel Dağılım

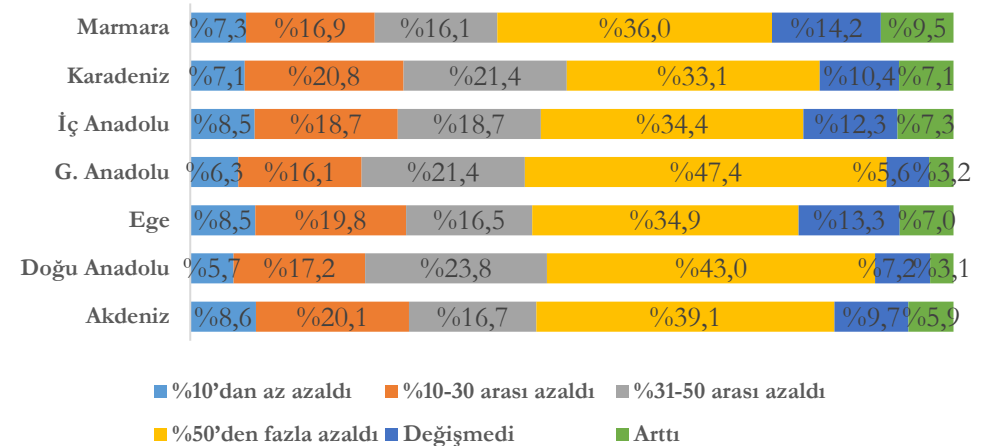
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %59,3'ü hizmet, %23,4'ü imalat ve %7,4'ü ticaret sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 93 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Sektörel Dağılım

Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %35,2'si Marmara Bölgesinde ve %16,6'sı İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

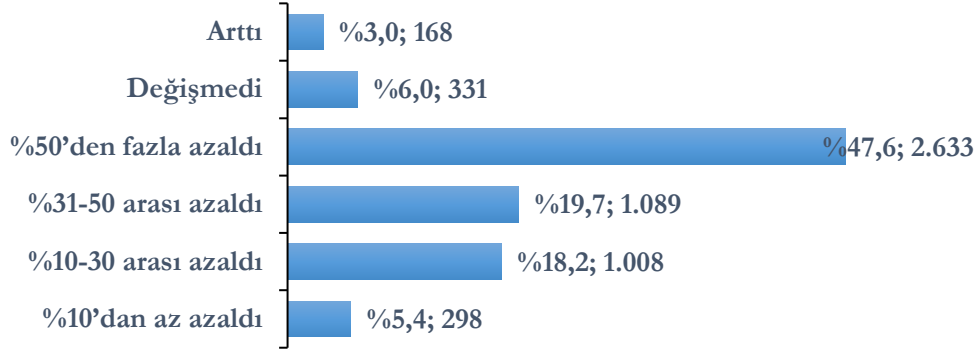
Grafik 94 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Bölgesel Dağılım

Geçen Yıla Kıyasla Mart Döneminde Mal/Hizmetlere Olan Talepte %50'den Fazla Azalma Söz Konusudur.

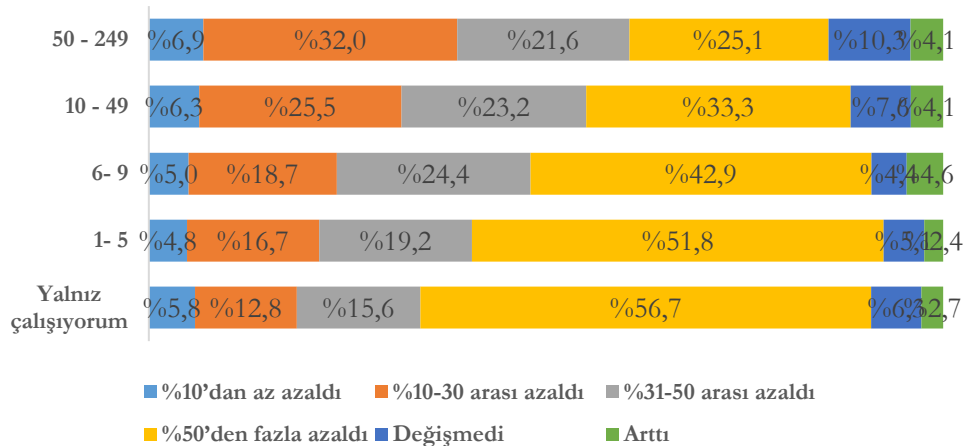
“Soru 28. Geçen yıl ile kıyaslandığında Mart döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?” sorusuna işletmelerin %47,6’sı geçen yıl ile kıyaslandığında Mart döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50’den fazla azaldığını belirtmiştir.

Grafik 95 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi

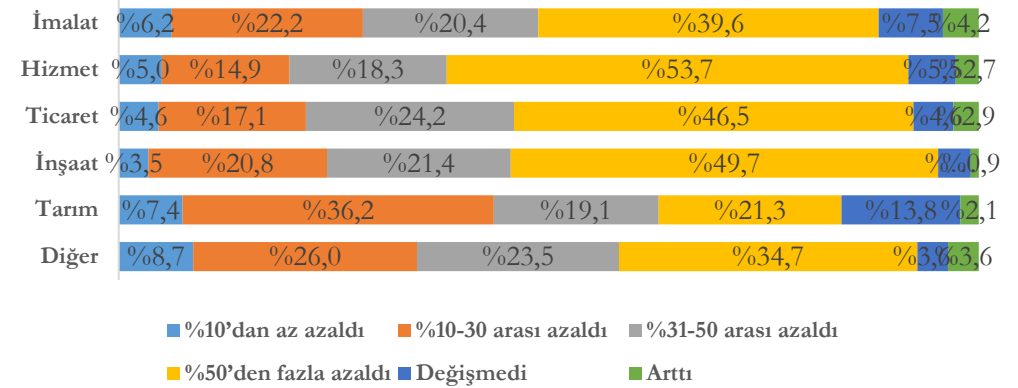
Mal/hizmetlerine talebin %50’den fazla azaldığını belirten işletmelerin %25,9’u yalnız çalıştığını ve %51,4’ü ise 1-5 arası çalışana sahip olduğunu belirtmiştir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 96 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Ölçeksel Dağılım

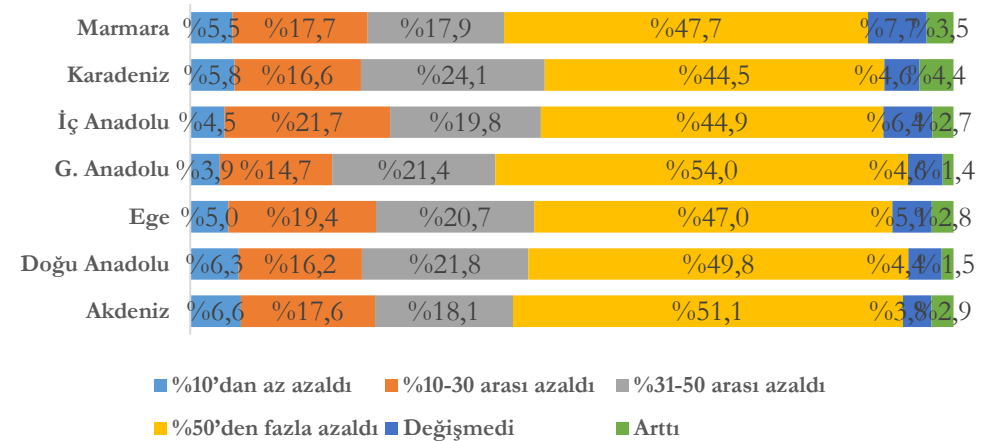
Mal/hizmetlerine talebin %50’den fazla azaldığını belirten işletmelerin %59,6’sı hizmet, %23,9’u imalat ve %7,2’si ticaret sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 97 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Sektörel Dağılım

Mal/hizmetlerine talebin %50’den fazla azaldığını belirten işletmelerin %36’sı Marmara Bölgesinde ve %16,7’si İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

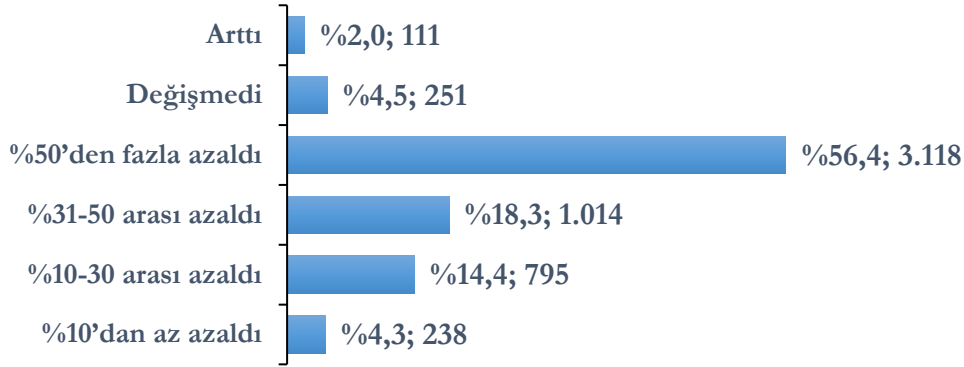
Grafik 98 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Bölgesel Dağılım

Geçen Yıla Kıyasla Nisan Döneminde Mal/Hizmetlere Olan Talepte %50'den Fazla Azalma Söz Konusudur.

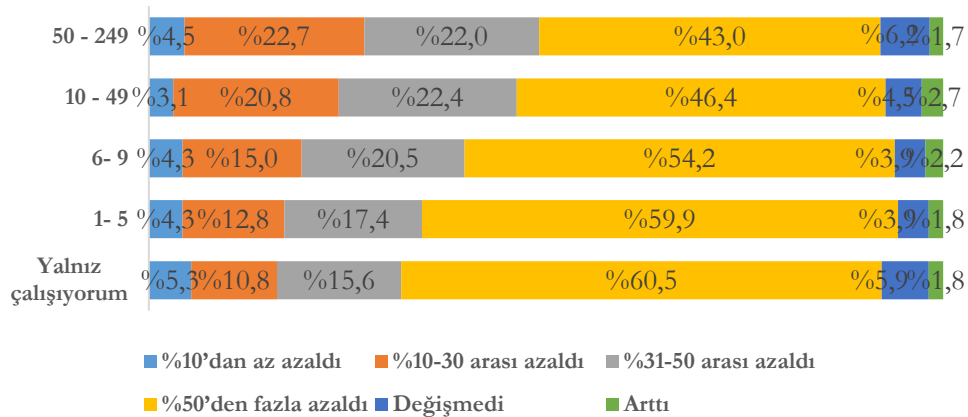
“Soru 29. Geçen yıl ile kıyaslandığında Nisan döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?” sorusuna işletmelerin %56,4'ü geçen yıl ile kıyaslandığında Nisan döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.

Grafik 99 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi

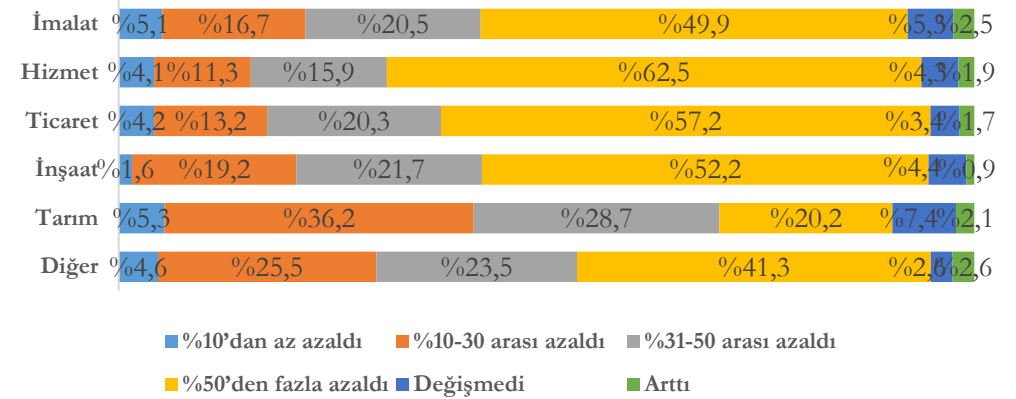
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %23,3'ü yalnız çalıştığını ve %50,1'i ise 1-5 arası çalışana sahip olduğunu belirtmiştir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 100 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Ölçeksel Dağılım

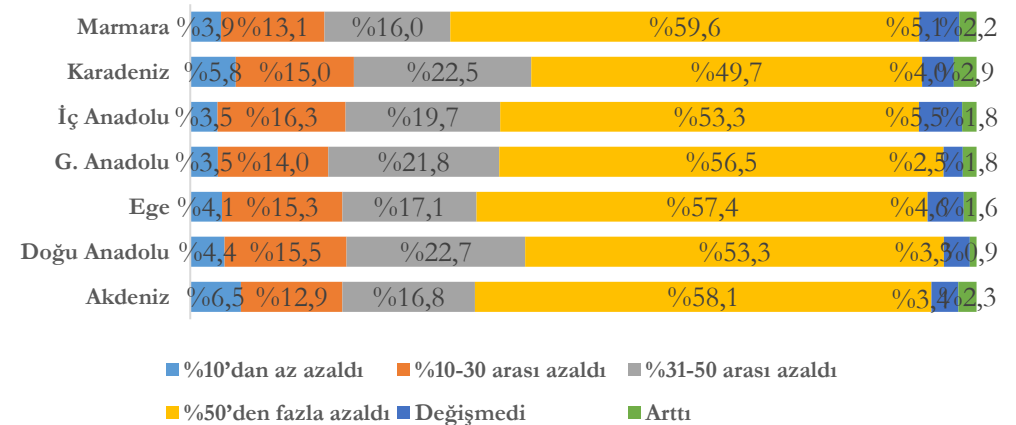
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %58,5'i hizmet, %25,4'ü imalat ve %7,5'i ticaret sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 101 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Sektörel Dağılım

Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %38'si Marmara Bölgesinde ve %16,8'i İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 102 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Bölgesel Dağılım

İşletmelerin Mal Sattığı İller Arasında İstanbul İlk Sırada

“Soru 30. En çok mal sattığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin satışlarınızdaki oranı nedir?” sorusuna işletmelerin %36,3’ü İstanbul iline mal sattığını ifade etmiştir. Bu ili %17,8 ile Ankara ve %14,2 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul iline mal sattığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %58,9’dur.

Tablo 3 - İşletmelerin En Çok Mal Sattığı İller

İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*
Adana	%4,5	36,4	Giresun	%1,2	47,1	Samsun	%3,1	45,0
Adıyaman	%0,7	34,0	Gümüşhane	%0,8	46,7	Siirt	%1,4	61,4
Afyonkarahisar	%1,3	44,4	Hakkâri	%0,9	38,5	Sinop	%1,5	49,3
Ağrı	%0,6	16,1	Hatay	%2,5	43,2	Sivas	%2,0	55,8
Amasya	%1,0	50,7	Isparta	%2,0	55,2	Tekirdağ	%2,9	36,6
Ankara	%17,8	44,3	Mersin	%2,8	53,8	Tokat	%1,7	52,8
Antalya	%5,9	47,5	İstanbul	%36,3	58,9	Trabzon	%2,5	53,0
Artvin	%0,7	45,0	İzmir	%14,2	38,1	Tunceli	%1,6	14,7
Aydın	%2,3	38,1	Kars	%1,1	33,1	Şanlıurfa	%2,4	37,4
Balıkesir	%2,3	47,9	Kastamonu	%1,2	40,4	Uşak	%1,8	56,5
Bilecik	%0,8	45,0	Kayseri	%3,4	56,8	Van	%2,4	52,4
Bingöl	%0,9	17,5	Kırklareli	%1,3	44,8	Yozgat	%1,7	45,3
Bitlis	%0,7	33,0	Kırşehir	%1,2	50,0	Zonguldak	%2,2	59,4
Bolu	%0,9	36,4	Kocaeli	%6,1	37,8	Aksaray	%2,0	26,5
Burdur	%1,1	38,5	Konya	%4,7	51,6	Bayburt	%1,6	28,3
Bursa	%8,3	47,7	Kütahya	%1,6	41,7	Karaman	%1,6	38,1
Çanakkale	%1,0	50,7	Malatya	%3,1	56,1	Kırıkkale	%1,8	54,8
Çankırı	%0,8	51,5	Manisa	%3,3	40,3	Batman	%2,2	28,9
Çorum	%1,1	39,3	Kahramanmaraş	%2,2	57,7	Şırnak	%1,8	30,0
Denizli	%2,7	50,0	Mardin	%1,7	54,8	Bartın	%2,1	46,5
Diyarbakır	%2,3	42,6	Muğla	%3,5	49,5	Ardahan	%1,6	45,8
Edirne	%0,9	33,8	Muş	%1,3	42,0	Iğdır	%1,6	32,1
Elazığ	%3,3	61,7	Nevşehir	%1,6	49,8	Yalova	%2,1	49,8
Erzincan	%1,0	55,8	Niğde	%1,2	30,7	Karabük	%2,0	30,8
Erzurum	%1,8	51,6	Ordu	%2,1	54,2	Kilis	%1,5	-
Eskişehir	%2,3	41,8	Rize	%1,6	47,2	Osmaniye	%2,1	52,5
Gaziantep	%3,6	37,0	Sakarya	%2,9	52,5	Düzce	%2,4	37,2

* İlgili şehri işaretleyen KOBİ'ler üzerinden hesaplanmıştır.

İşletmelerin Mal Aldığı İller Arasında İstanbul İlk Sırada

“Soru 31. En çok mal aldığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin sizdeki oranı nedir?” sorusuna işletmelerin %49,6'sı İstanbul ilinden mal aldığını ifade etmiştir. Bu ili %16,4 ile Ankara ve %13,5 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul ilinden mal aldığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %61,4'tür.

Tablo 4 - İşletmelerin En Çok Mal Aldığı İller

İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*
Adana	%5,0	36,2	Giresun	%1,0	40,0	Samsun	%3,0	40,4
Adıyaman	%0,4	30,0	Gümüşhane	%0,6	70,0	Siirt	%1,1	50,0
Afyonkarahisar	%0,9	41,4	Hakkâri	%0,6	30,0	Sinop	%1,2	27,5
Ağrı	%0,2	35,0	Hatay	%2,0	44,7	Sivas	%1,5	77,0
Amasya	%0,6	43,4	Isparta	%1,3	49,5	Tekirdağ	%2,1	41,6
Ankara	%16,4	42,0	Mersin	%2,3	51,8	Tokat	%1,4	43,0
Antalya	%3,4	49,1	İstanbul	%49,6	61,4	Trabzon	%2,2	51,1
Artvin	%0,3	41,7	İzmir	%13,5	41,3	Tunceli	%1,2	25,0
Aydın	%1,1	58,1	Kars	%0,8	39,0	Şanlıurfa	%1,7	41,0
Balıkesir	%1,6	49,9	Kastamonu	%1,0	42,2	Uşak	%1,6	50,0
Bilecik	%0,6	40,4	Kayseri	%4,2	49,5	Van	%1,8	39,2
Bingöl	%0,4	47,5	Kırklareli	%1,0	24,5	Yozgat	%1,3	50,0
Bitlis	%0,4	61,7	Kırşehir	%0,8	10,0	Zonguldak	%1,9	38,3
Bolu	%0,6	26,4	Kocaeli	%5,1	36,7	Aksaray	%1,6	40,0
Burdur	%0,7	50,3	Konya	%5,9	41,7	Bayburt	%1,3	25,0
Bursa	%9,7	45,1	Kütahya	%1,3	34,7	Karaman	%1,3	67,5
Çanakkale	%0,6	36,8	Malatya	%2,4	44,2	Kırkkale	%1,5	49,2
Çankırı	%0,4	30,0	Manisa	%2,0	35,5	Batman	%1,7	38,5
Çorum	%1,0	43,6	Kahramanmaraş	%1,8	55,7	Şırnak	%1,4	50,0
Denizli	%2,6	51,7	Mardin	%1,4	39,1	Bartın	%1,7	46,7
Diyarbakır	%1,7	39,7	Muğla	%1,8	53,6	Ardahan	%1,4	40,0
Edirne	%0,7	37,5	Muş	%1,0	42,0	Iğdır	%1,4	92,5
Elazığ	%1,9	60,5	Nevşehir	%1,1	50,0	Yalova	%1,9	33,2
Erzincan	%0,9	64,5	Niğde	%1,2	31,1	Karabük	%1,8	25,5
Erzurum	%1,4	53,4	Ordu	%1,8	44,5	Kilis	%1,5	31,7
Eskişehir	%1,8	44,1	Rize	%1,4	48,9	Osmaniye	%1,9	40,7
Gaziantep	%4,2	38,0	Sakarya	%2,3	45,0	Düzce	%2,1	42,3

* İlgili şehri işaretleyen KOBİ'ler üzerinden hesaplanmıştır.

Salgın Sürecinde İşletmelerin Çalışanlarını Çalıştırma Biçimi Farklılaşıyor.

“Soru 32. Koronavirüs salgını nedeniyle çalışanlarınızdan bazılarını işten çıkarmak ya da başka tedbirler almak zorunda kaldınız mı?” sorusu kapsamında işletmelerin aldıkları tedbirler seçenekli olarak sorulmuştur.

Grafik 103 – Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu - Verilen Cevapların Dağılımı

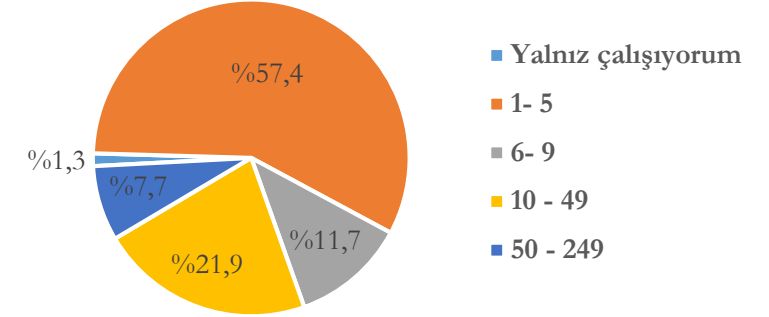
İşletmelerin salgın sürecinde almak zorunda kaldığı tedbir olarak en fazla, çalışanların işten çıkarılmadığı durum dile getirilmiştir.

Grafik 104 – Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu - Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı

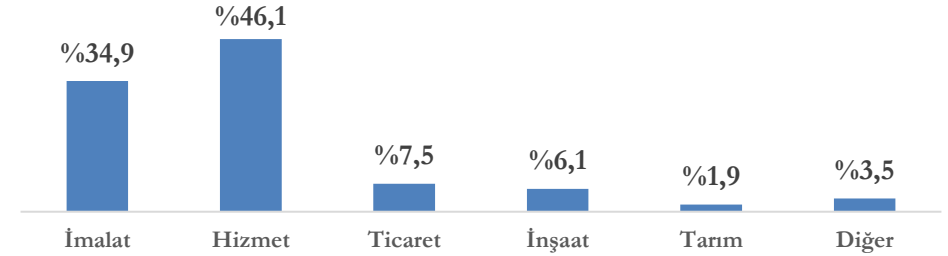

İşletmelerin %47,6’sı salgın sürecinde çalışanlarını işten çıkarmadığını belirtmiştir. Söz konusu işletmelerin; %70,4’ü mikro ölçekli işletme, %46,1’i hizmet sektöründe ve %37,3’ü Marmara Bölgesindedir.

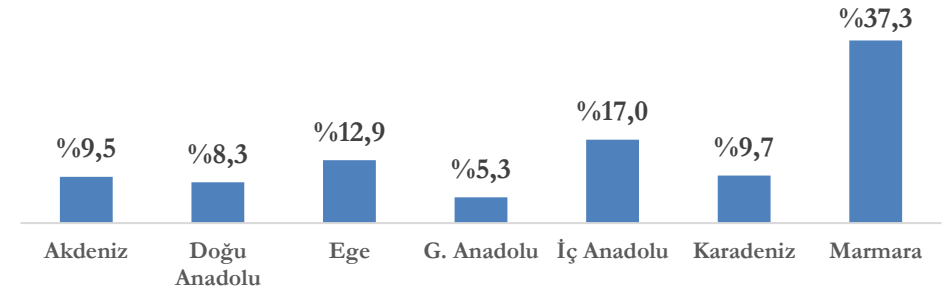
Grafik 105 – Çalışanlarını İşten Çıkarmayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı

Grafik 106 – Çalışanlarını İşten Çıkarmayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı

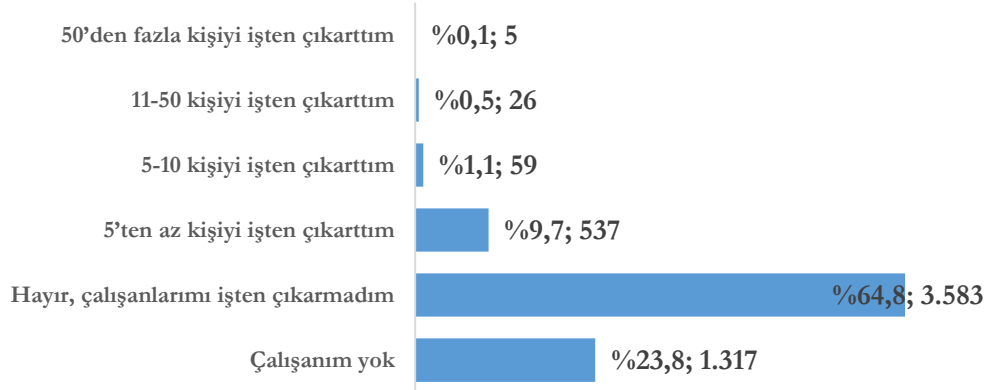
Grafik 107 – Çalışanlarını İşten Çıkarmayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı

Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Eğilim Çalışanların İşten Çıkarılmaması Yönündedir.

“Soru 33. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından sonra kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kaldınız?” sorusuna işletmelerin %64,8’i çalışanlarını işten çıkarmadıklarını ve %23,8’i yalnız çalıştığını belirtmiştir.

Grafik 108 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Dağılım

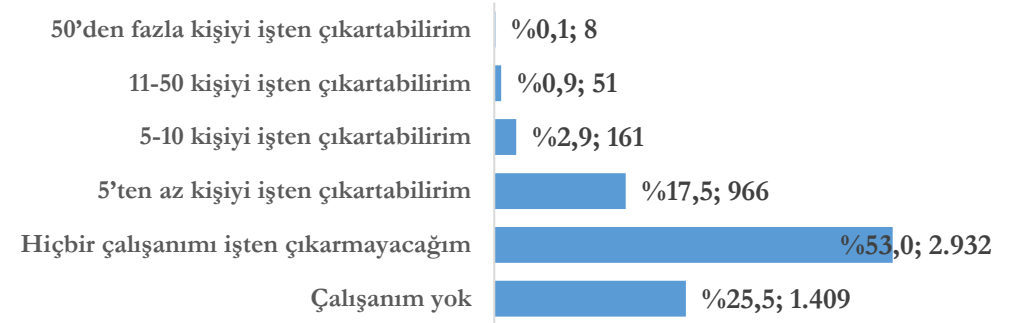
Ölçeklerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir. Bu bilgilere ilaveten,

- Çalışanlarını işten çıkarmayan işletmelerin %71’inin mikro ölçekli işletmeler (%58’i 1-5 arası çalışan olan ve %13’ü 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 5’ten az çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %68,7’sinin 1-5 arası çalışanı olduğu,
- İşten çıkarılan çalışan sayısına ilişkin dilimler büyüdükçe küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı söylenebilir.
- Çalışanlarını işten çıkarmayan işletmelerin %49,1’i hizmet, %32,8’i imalat ve %7,2’si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5’ten az çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %57,2’si hizmet, %25,5’i imalat ve %8’i inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5-10 arası çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %50,9’u imalat, %28,8’i hizmet ve %13,6’sı inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.

Önümüzdeki 3 Ay İçerisinde İşten Çıkarmalarda Artış Bekleniyor!

“Soru 34. Koronavirüs salgını nedeniyle önümüzdeki 3 ay içerisinde kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kalacaksınız?” sorusuna işletmelerin %53’ü önümüzdeki 3 ay içerisinde hiçbir çalışanını işten çıkarmak zorunda kalmayacağını düşünmektedir.

Grafik 109 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Dağılımı

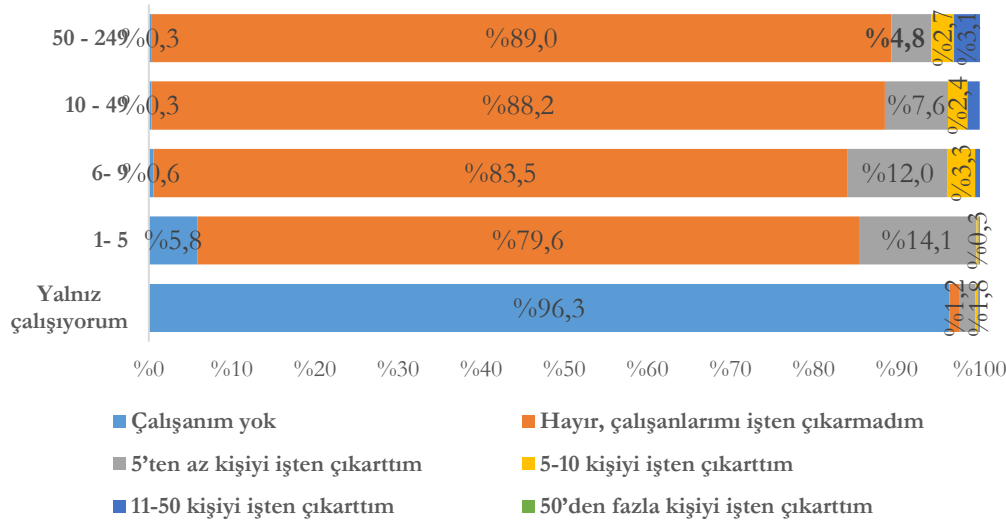

Ölçeklerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir. Bu bilgilere ilaveten,

- Çalışanlarını işten çıkarmayacağını belirten işletmelerin %72,7’sinin mikro ölçekli işletmeler (%61,2’si 1-5 arası çalışan olan ve %11,5’i 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 5’ten az çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %60,9’unun 1-5 arası çalışanı olduğu,
- İşten çıkarılacak çalışan sayısına ilişkin dilimler büyüdükçe küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı söylenebilir.
- Çalışanlarını işten çıkarmayacağını belirten işletmelerin %48,1’i hizmet, %33,6’sı imalat ve %7,3’ü ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5’ten az çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %57,1’i hizmet, %25,2’si imalat ve %6,7’si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5-10 arası çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %48,5’i imalat, %31,7’si hizmet ve %12,4’ü inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.

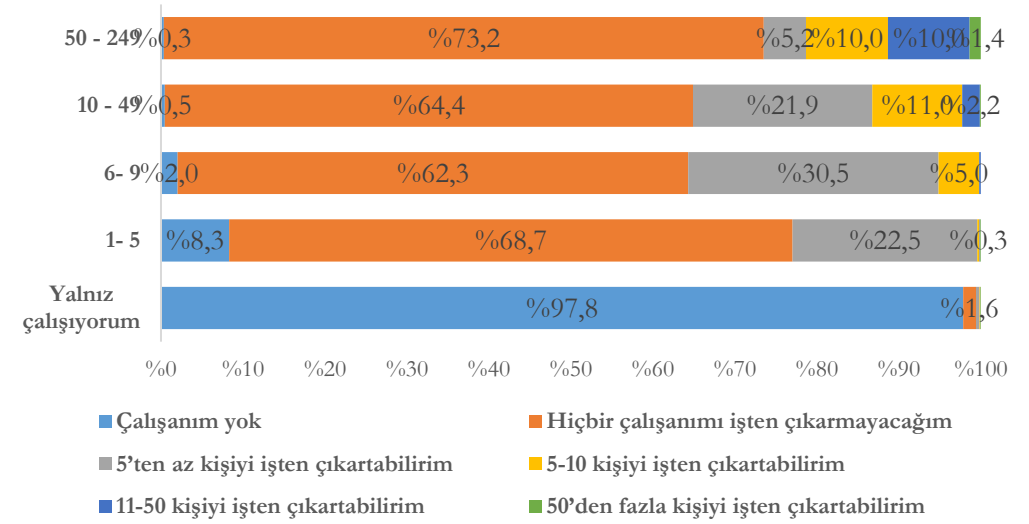
Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Eğilim Çalışanların İşten Çıkarılmaması Yönündedir (Soru 33 Devamı).

Grafik 110 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Ölçeksel Dağılım

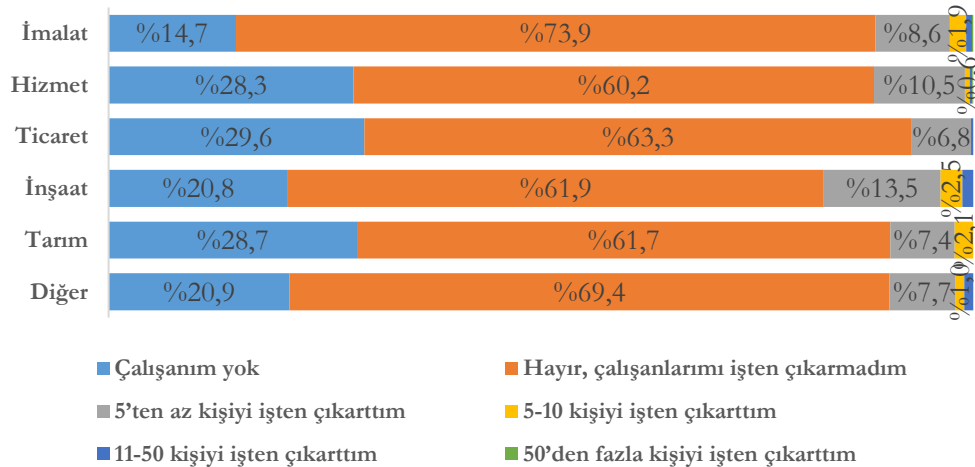

Önümüzdeki 3 Ay İçerisinde İşten Çıkarmalarda Artış Bekleniyor (Soru 34 Devamı)!

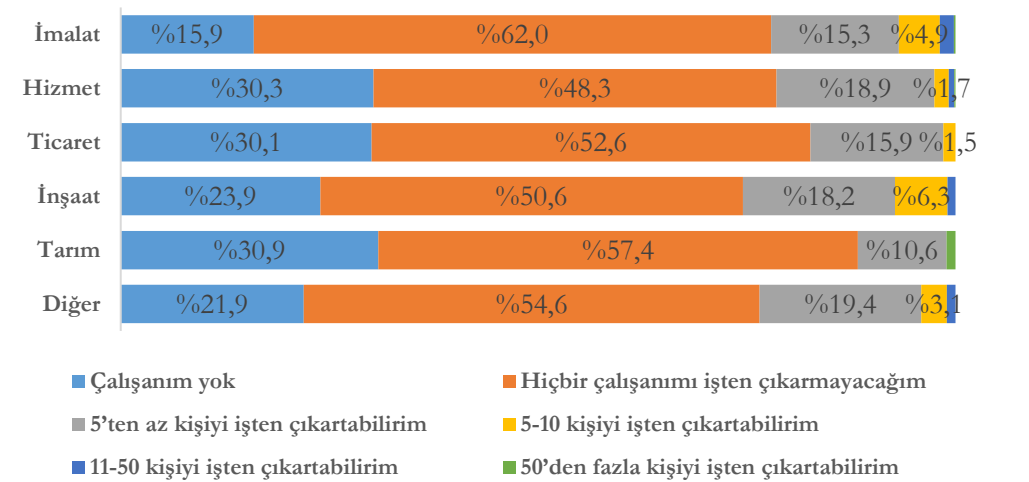
Grafik 112 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Durumuna İlişkin Ölçeksel Dağılım

Grafik 111 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Sektörel Dağılım

Grafik 113 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Durumuna İlişkin Sektörel Dağılım

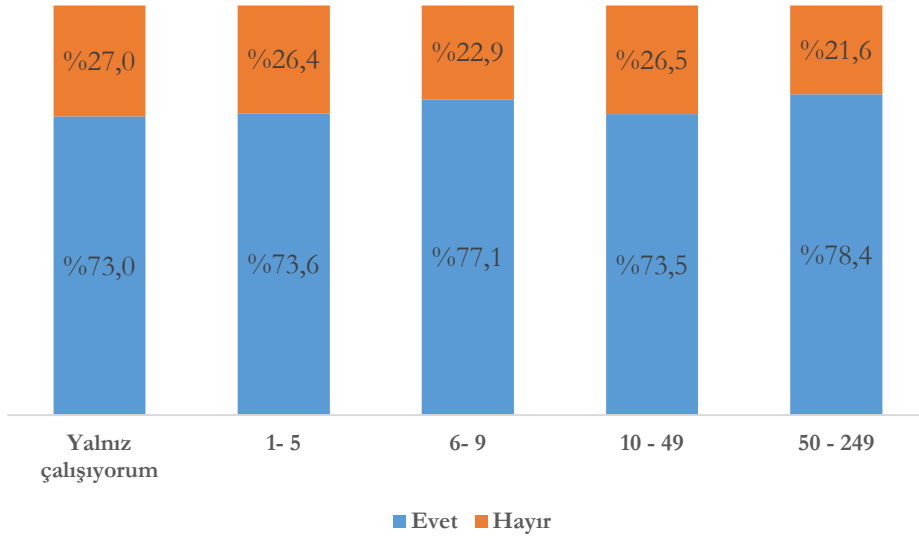

İşletmelerin %74'ü Koronavirüs Salgını Öncesinde Yeni İstihdam Planlıyordu.

“Soru 35. Koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planlıyor muydunuz?” sorusuna işletmelerin %74'ü koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planladığını belirtmiştir.

Yeni istihdam planlayan işletmelerin %21,4'ü yalnız çalışan, %47'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %78,6'sı mikro ölçekli işletmelerdir. Bu oran, 10-49 çalışanı olan işletmeler için %15,9'dur. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 114 – Yeni İstihdam Planlama – Ölçeksel Dağılım

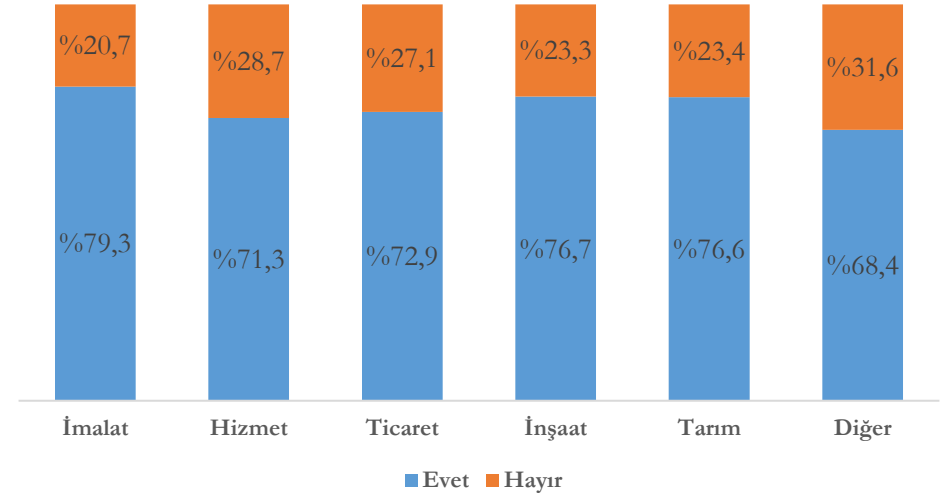

Sektörel açıdan incelendiğinde yeni istihdam planlayan işletmelerin yarısı hizmet sektörü işletmeleridir. Bu işletmeleri %30,8 ile imalat sektöründeki işletmeler takip etmektedir.

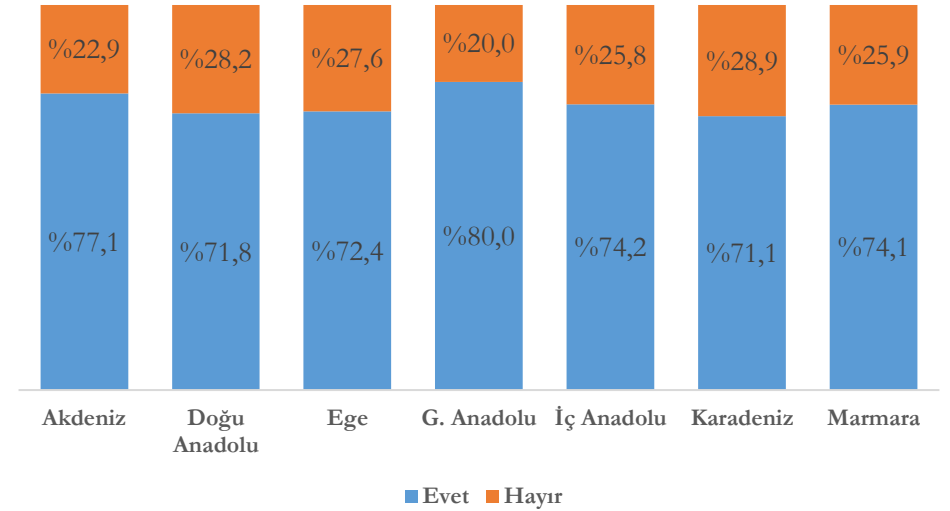
Bölgesel açıdan incelendiğinde yeni istihdam planlayan işletmelerin %36'sı Marmara bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bu işletmeleri %17,8 ile İç Anadolu Bölgesindeki işletmeler takip etmektedir.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ayrıca yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 115 – Yeni İstihdam Planlama – Sektörel Dağılım

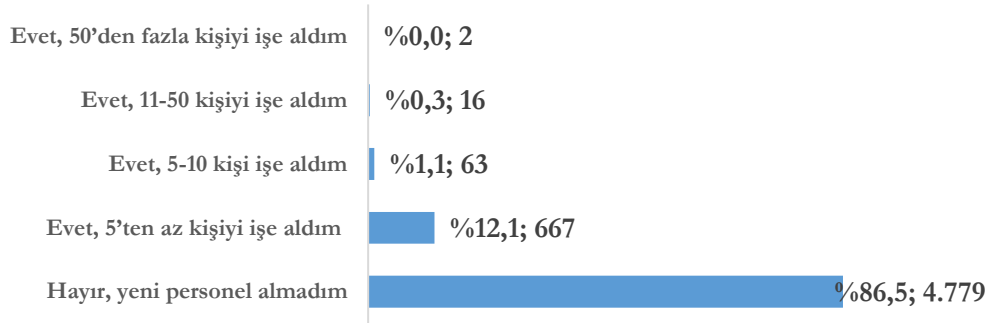
Grafik 116 – Yeni İstihdam Planlama – Bölgesel Dağılım

Koronavirüs Salgını Yeni İstihdam için Engel Oluşturuyor.

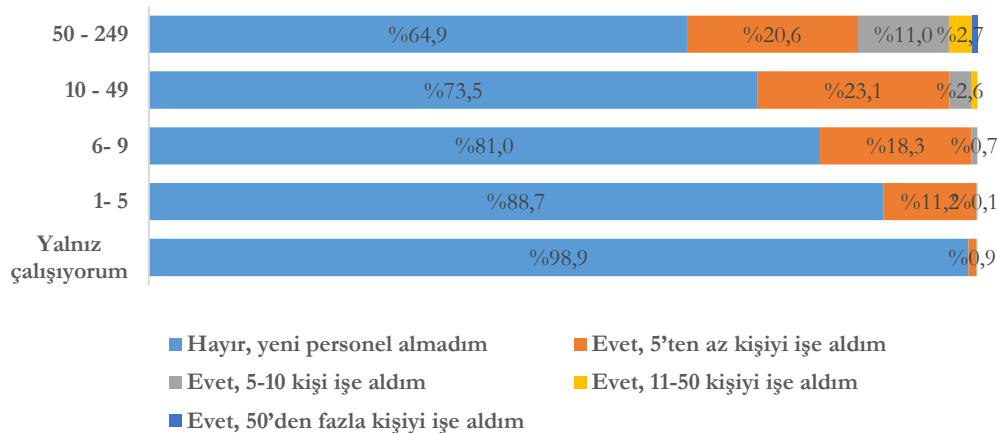
“Soru 36. Koronavirüs salgını döneminde yeni personel aldınız mı?” sorusuna işletmelerin %86,5’i yeni personel istihdam etmediğini, %12,1’i ise 5’ten az kişiyi istihdam ettiğini belirtmiştir.

Grafik 117 – Yeni Personel İstihdamı

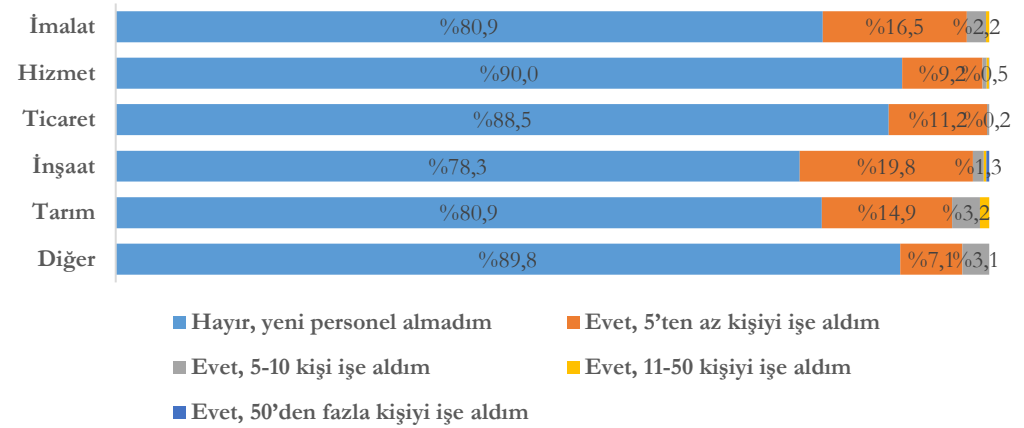
Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %82,5’inin mikro ölçekli işletmedir (%24,9’u yalnız çalışan, %48,4’ü 1-5 arası çalışan olan ve %9,2’si 6-9 arası çalışan olan). 5’ten az personel istihdam eden işletmelerin ise %60,4’ünün mikro ölçekli işletmedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 118 – Yeni Personel İstihdamı - Ölçeksel Dağılım

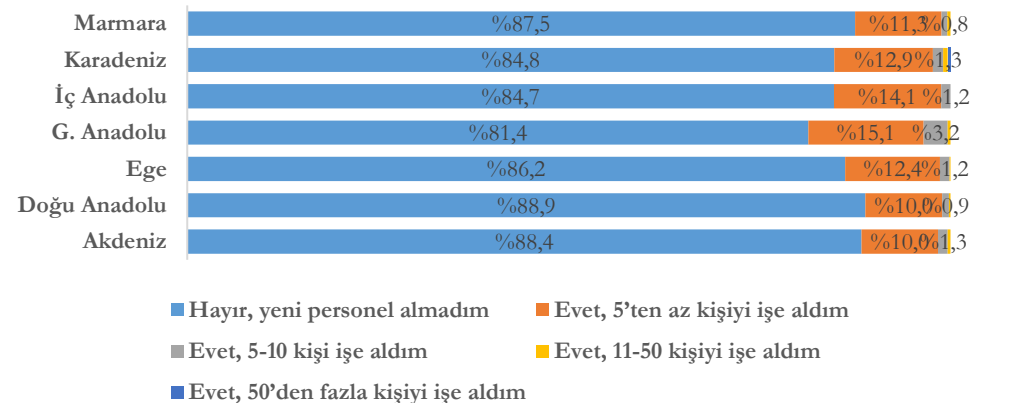
Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %55’i hizmet, %26,9’u imalat ve %7,6’sı ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. 5’ten az personel istihdam eden işletmelerin ise %40,2’si hizmet, %39,3’ü imalat ve %9,5’i inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 119 – Yeni Personel İstihdamı - Sektörel Dağılım

Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %36,4’ü Marmara, %17,4’ü İç Anadolu, %13,3’ü ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.

Grafik 120 – Yeni Personel İstihdamı - Bölgesel Dağılım

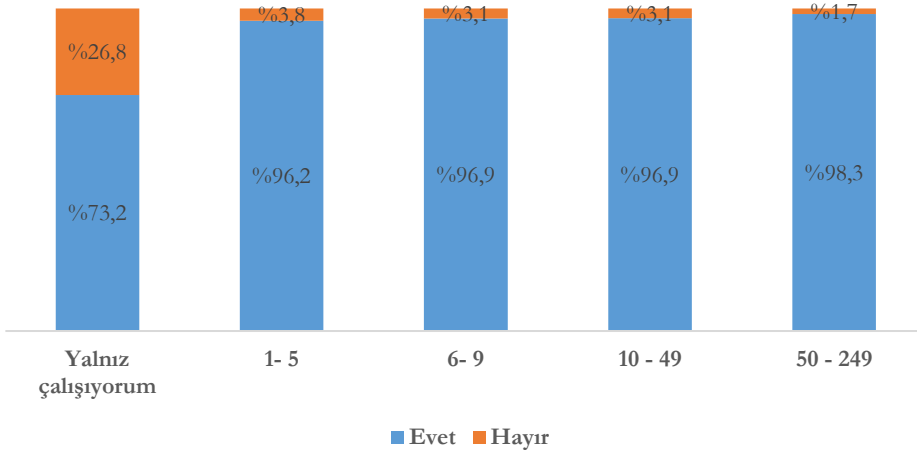

Koronavirüs Salgını Çalışanların Motivasyonunu Etkiliyor.

“Soru 37. Koronavirüs salgını döneminde çalışanlarınızın motivasyonu etkilendi mi?” sorusu kapsamında işletmelerin %91,5’i Koronavirüs Salgını döneminde çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirtmiştir.

Çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %77,4’ü mikro ölçekli işletmelerdir (%17,4’ü yalnız çalışan, %49,6’sı 1-5 arası çalışan olan ve %10,4’ü 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 121 – Çalışanların Motivasyon Durumunun Ölçeksel Dağılımı

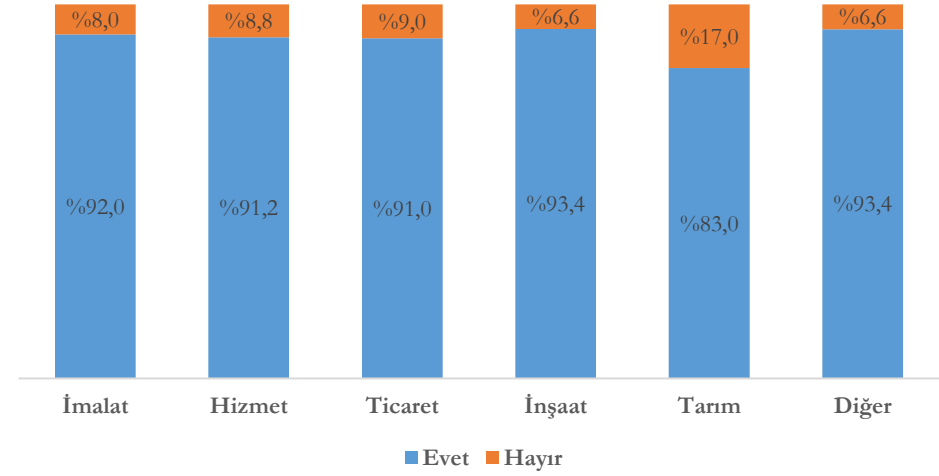

Çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %52,7’si hizmet sektöründe, %28,9’ü imalat sektöründe ve %7,4’ü ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

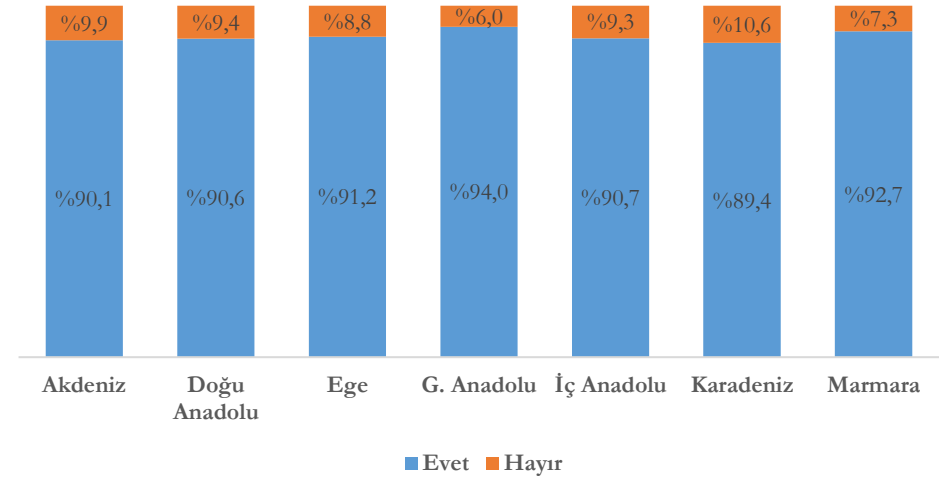
Bölgesel açıdan ise çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %36,4’ü Marmara, %17,6’sı İç Anadolu, %13,3’ü ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 122 – Çalışanların Motivasyon Durumunun Sektörel Dağılımı

Grafik 123 – Çalışanların Motivasyon Durumunun Bölgesel Dağılımı

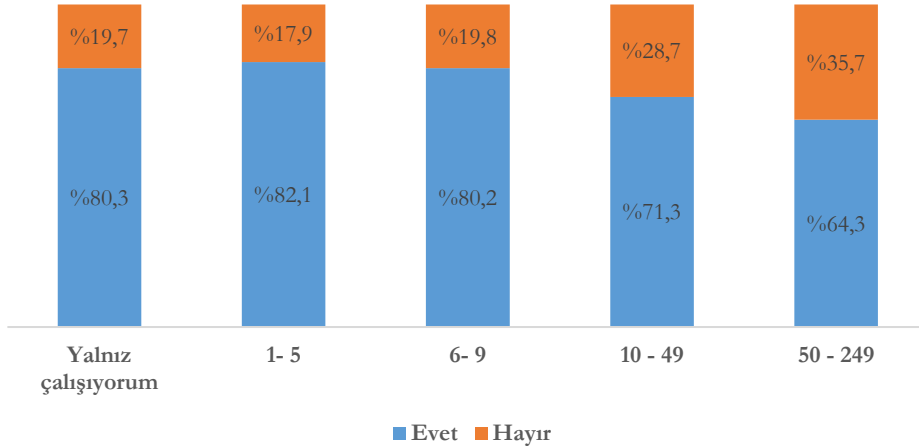

İşletmelerin %78,9'u Planladıkları Yatırımları Salgın Nedeniyle İptal Etti.

“Soru 38. Korona salgınından dolayı işletmenize ilişkin planlanmış bir yatırımı iptal ettiniz mi?” sorusu kapsamında işletmelerin %78,9'u planladığı bir yatırımı koronavirüs salgınından dolayı iptal ettiğini belirtmiştir.

Planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %81,3'ü mikro ölçekli işletmelerdir (%22,1'i yalnız çalışanlar, %49,2'si 1-5 çalışana sahip işletmeler, %10'u 6-9 çalışana sahip işletmeler). 10 - 49 arası çalışana sahip işletmelerin payı ise %14,5'tir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 124 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Ölçeksel Dağılım

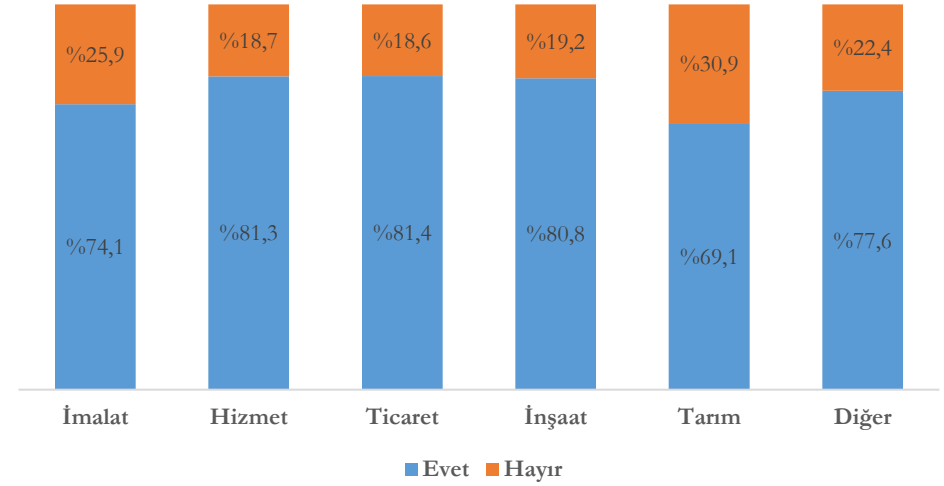

Ayrıca, planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %54,5'ini hizmet, %27'sini imalat ve %7,6'sını ticaret sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır.

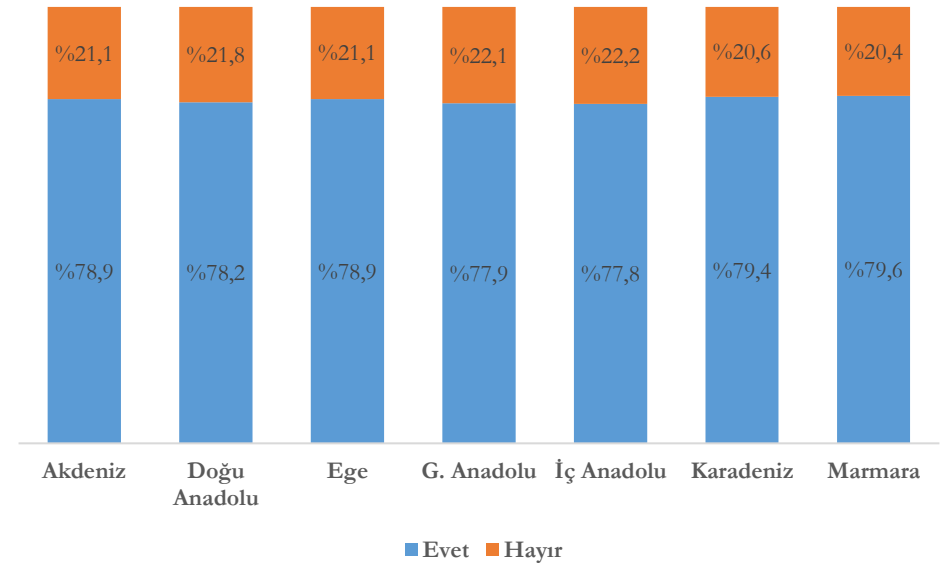
Bölgesel açıdan bakıldığında ise planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %36,3'ü Marmara Bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bu bölgeyi %17,5 ile İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir.

Sektörlerin ve bölgelerin kendi içindeki dağılımları ayrıca yandaki grafiklerde gösterilmektedir.

Grafik 125 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Sektörel Dağılım

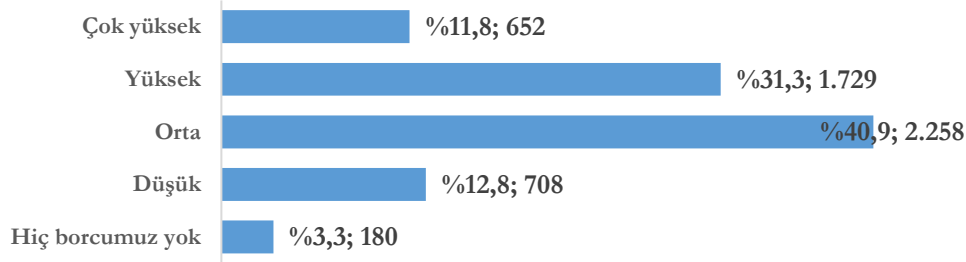
Grafik 126 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Bölgesel Dağılım

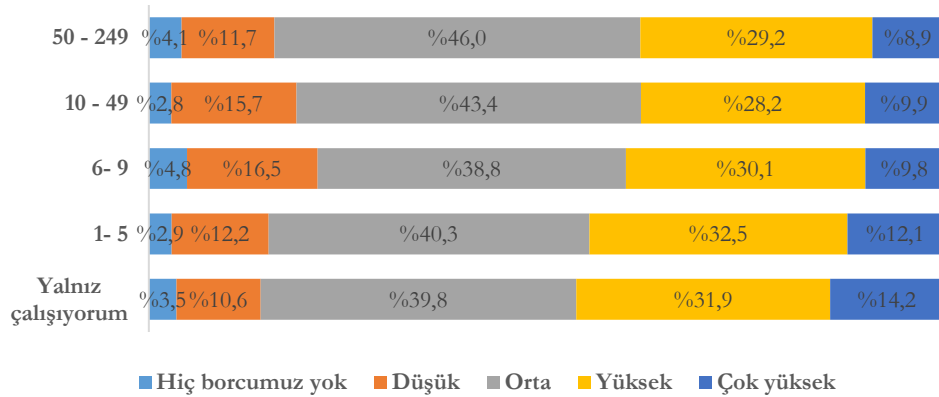
İşletmelerde Borçluluk Oranı Yüksektir.

“Soru 39. Mevcut borçluluk oranlarınız nasıl?” sorusu kapsamında işletmelerin %40,9’u mevcut borçluluk durumunu orta, %31,3’ü ise yüksek olarak belirtmiştir. Hiç borcu olmadığını belirtenlerin oranı ise %3,3’tür.

Grafik 127 – Mevcut Borçluluk Oranları

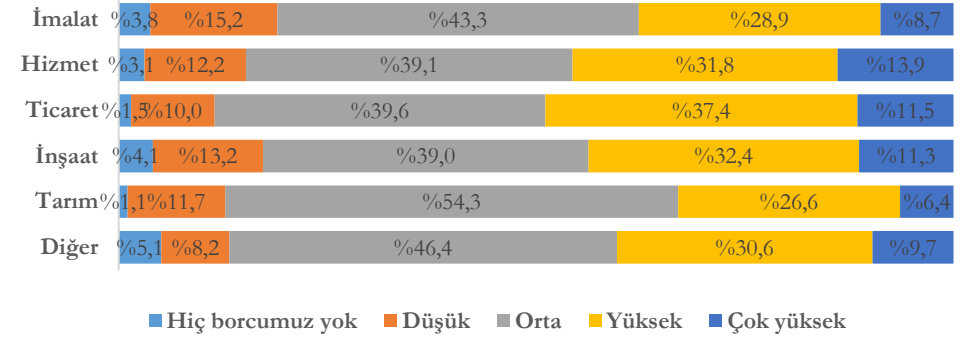
Grafik 128 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Ölçeksel Dağılımı

Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Borçluluk oranını orta olarak belirten işletmelerin %77,1’inin mikro ölçekli işletmeler (%21,2’si yalnız çalışan, %46,6’sı 1-5 arası çalışan olan ve %9,3’ü 6-9 arası çalışan olan) olduğu,
- Mevcut borçluluk oranlarına ilişkin tüm düzeylerde mikro ölçekli işletmelerin oranının %75’in altına düşmediği söylenebilir.

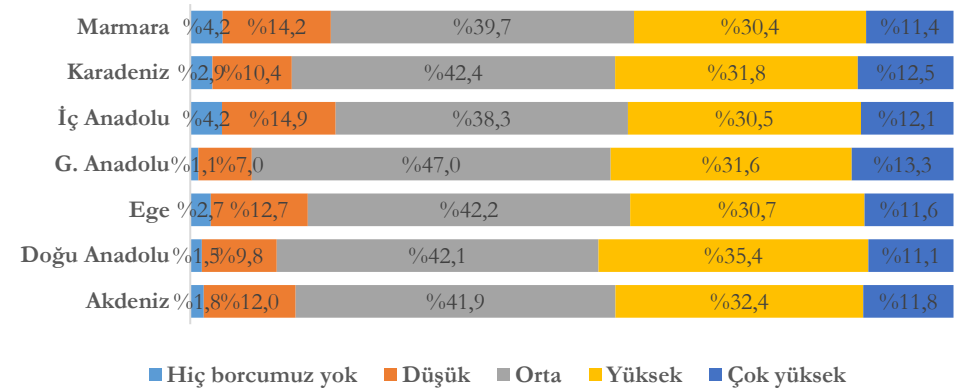
Grafik 129 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Sektörel Dağılımı

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Borçluluk oranını orta olarak belirten işletmelerin %50,6’sının hizmet, %30,5’inin imalat, %7,2’sinin ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği,
- Mevcut borçluluk oranlarına ilişkin tüm düzeylerde hizmet sektöründeki işletmelerin oranının %50’in altına düşmediği söylenebilir.

Grafik 130 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Bölgesel Dağılımı

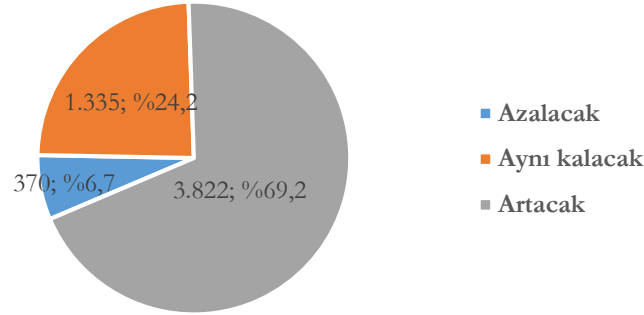

Bölgelerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Ayrıca, borçluluk oranını orta olarak belirten işletmelerin %35’i Marmara, %16,7’si İç Anadolu, %13,8’i ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.

Önümüzdeki Dönemde İşletmelerin Borçları Artacak.

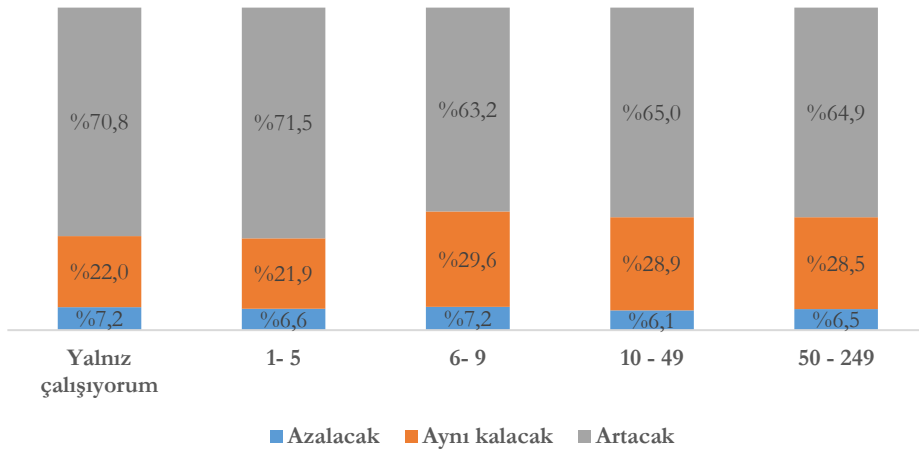
“Soru 40. Önümüzdeki dönemde borçluluk oranınız nasıl değişecek?” sorusu kapsamında işletmelerin %69,2’si önümüzdeki dönemde borçluluk oranlarının artacağını, %6,7’si ise azalacağını belirtmiştir.

Grafik 131 – Önümüzdeki Dönem Borçluluk Oranları

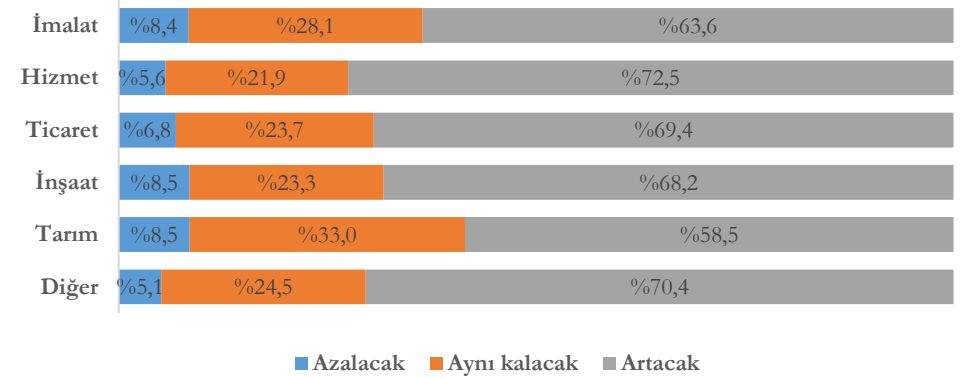
Önümüzdeki dönemde borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %80’i mikro ölçekli işletmedir (%22,3’ü yalnız çalışan, %48,8’i 1-5 arası çalışan olan ve %8,9’u 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 132 – Önümüzdeki Dönem Borçluluk Oranlarının Ölçeksel Dağılımı

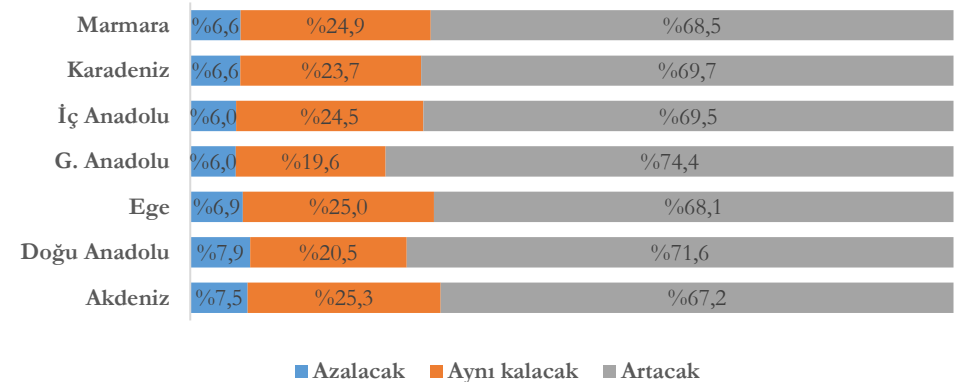
Önümüzdeki dönemde borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %55,4’ü hizmet, %26,4’ü imalat, %7,4’ü ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 133 – Önümüzdeki Dönem Borçluluk Oranlarının Sektörel Dağılımı

Önümüzdeki dönemde borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %35,6’sı Marmara, %17,8’i İç Anadolu, %13,2’si ise Ege Bölgesinde yer almaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

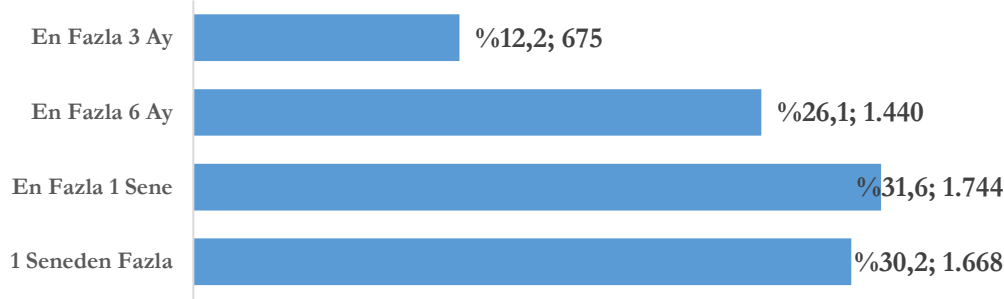
Grafik 134 – Önümüzdeki Dönem Borçluluk Oranlarının Bölgesel Dağılımı

İşletmeler Salgının Uzun Süre Devam Edeceğini Düşünüyor.

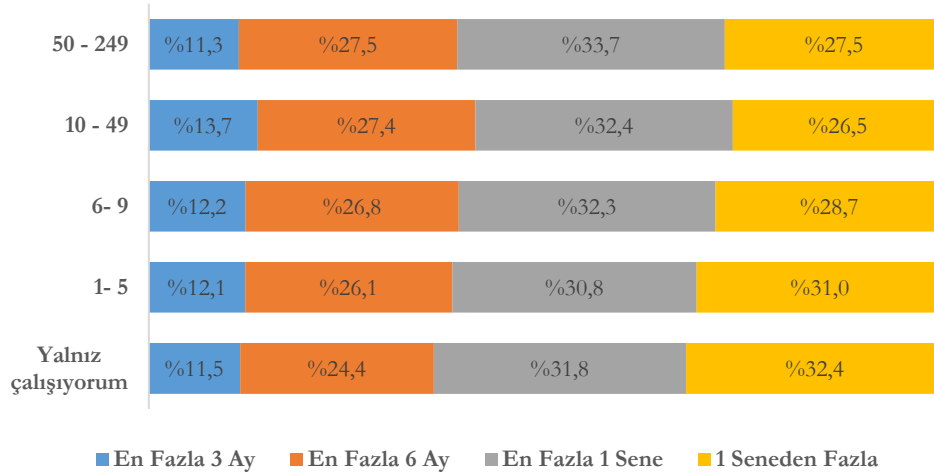
“Soru 41. Sizce bu salgın ne kadar sürecek?” sorusu kapsamında işletmelerin %31,6’sı Koronavirüs Salgınının en fazla 1 sene süreceğini, %30,2’si ise salgının 1 seneden fazla süreceğini belirtmiştir.

Grafik 135 – Salgının Devam Etme Süresinin Dağılımı

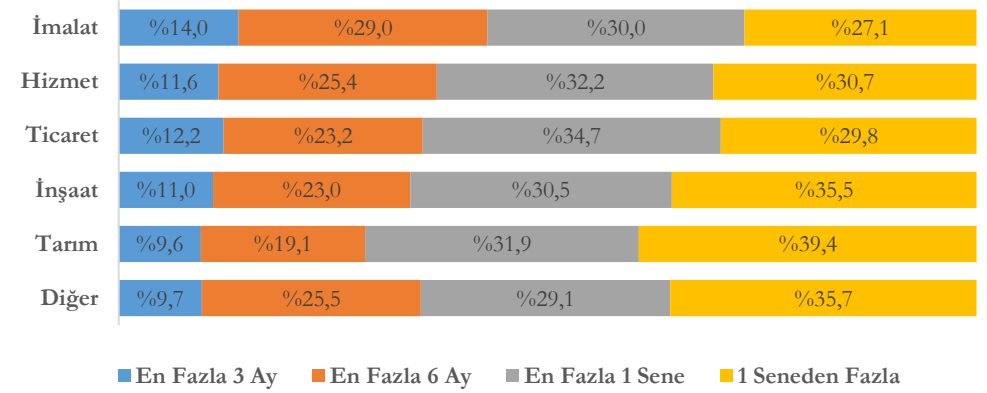
Salgının en fazla 1 sene süreceğini belirten işletmelerin %78’i mikro ölçekli işletmedir (%21,9’u yalnız çalışan, %46’sı 1-5 arası çalışan olan ve %10’u 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 136 – Salgının Devam Etme Süresinin Ölçeksel Dağılımı

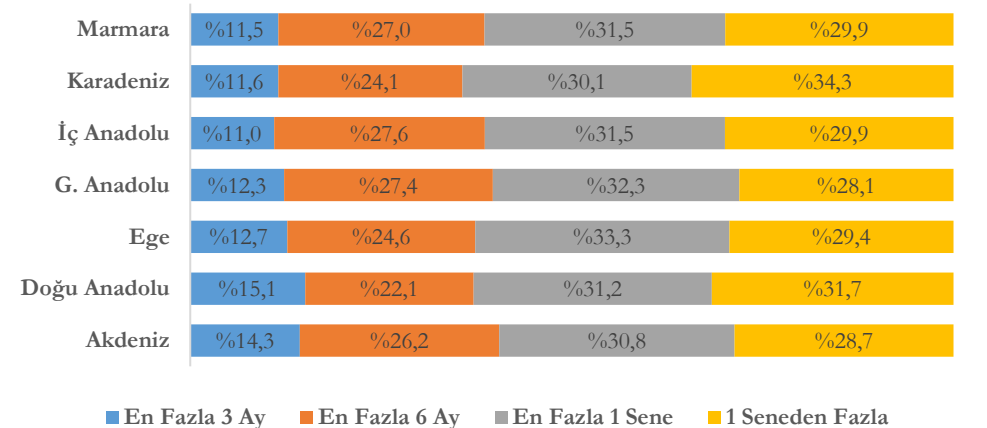
Salgının en fazla 1 sene süreceğini belirten işletmelerin %54’ü hizmet, %27,3’ü imalat, %8,1’i ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 137 – Salgının Devam Etme Süresinin Sektörel Dağılımı

Salgının en fazla 1 sene süreceğini belirten işletmelerin %35,9’u Marmara, %17,7’si İç Anadolu, %14,1’i ise Ege Bölgesinde yer almaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

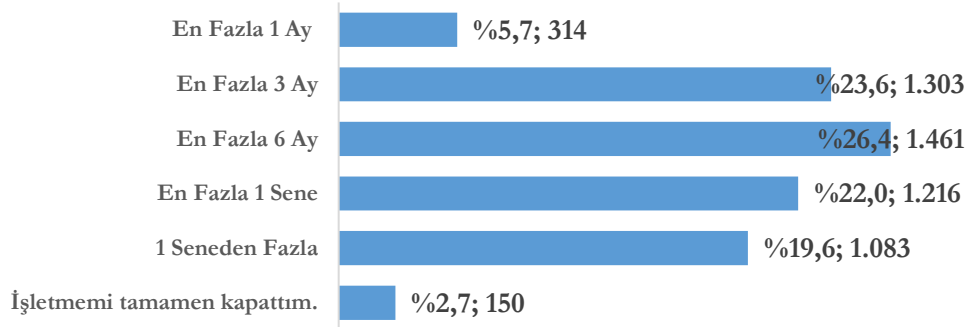
Grafik 138 – Salgının Devam Etme Süresinin Bölgesel Dağılımı

Kapanmama Mücadelesinde Önümüzdeki 6 Ay Önemli!

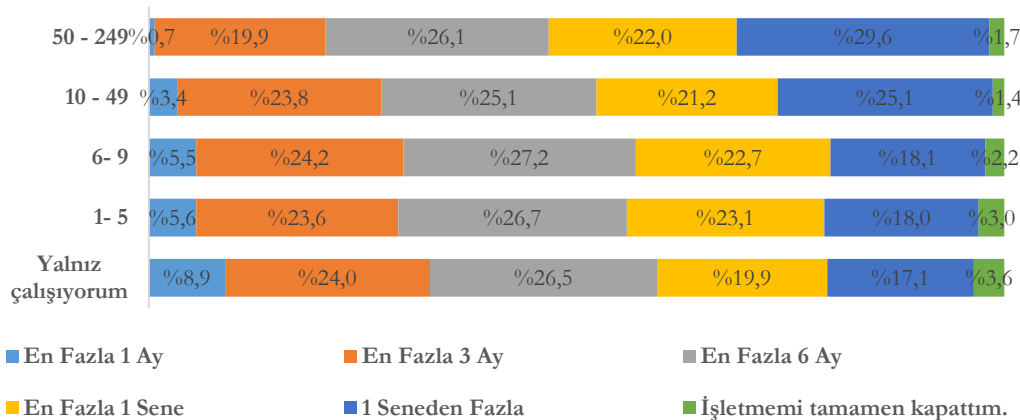
“Soru 42. Salgının uzun süre devam etmesi durumunda faaliyetlerinizi ne kadar daha sürdürebilirsiniz?” sorusu kapsamında en fazla 1 ay, 2 ay ve 6 ay daha dayanarak faaliyetlerini sürdürebileceğini belirten işletmelerin toplamının oranı %55,7’dir.

Grafik 139 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi

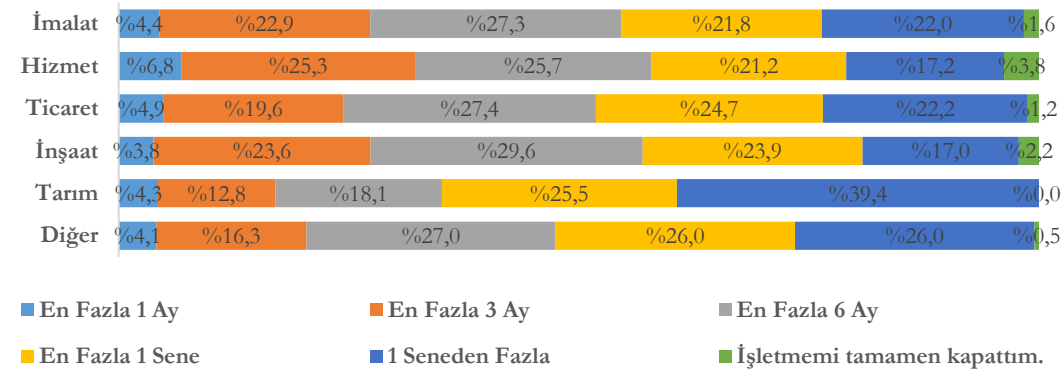
En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %89,8’i mikro ölçekli işletmedir (%34,1’i yalnız çalışan, %46,2’si 1-5 arası çalışan olan ve %9,6’sı 6-9 arası çalışanı olan). Ayrıca, ölçek büyüdükçe işletmenin faaliyetlerini devam etme süresi artmaktadır.

Grafik 140 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Ölçeksel Dağılım

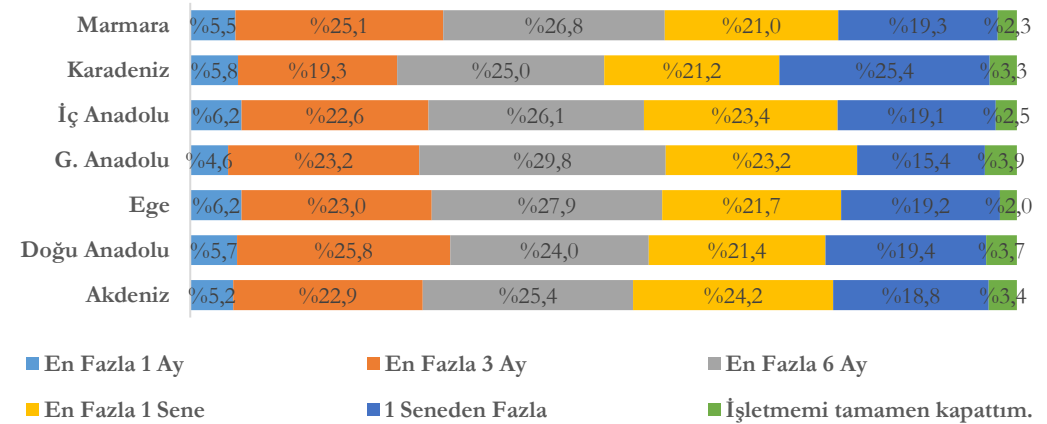
En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %63,7’sinin hizmet, %22,3’ünün imalat, %6,4’ünün ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca, faaliyetlere ne kadar süre devam edebilmeye ilişkin zaman dilimleri büyüdükçe hizmet sektörünün oranı azalmakta, diğer tüm sektörlerin ise oranı artmaktadır.

Grafik 141 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Sektörel Dağılım

En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %34,7’si Marmara, %19,4’ü İç Anadolu, %14,6’sı ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.

Grafik 142 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Bölgesel Dağılım

İşletmeler En Fazla İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneğinden Yararlandı.

“Soru 43. Aşağıda belirtilen tedbirlerden herhangi birine başvuru yapıp yararlandınız mı?” sorusu kapsamında işletmelere belirtilen tedbirlerden hangilerine başvuru yapıp yararlandıkları sorulmuştur.

Tablo 5 – İşletmelerin Tedbirlere Başvurup Yararlanma Durumu

Tedbir	Başvuru yapmadım.	Başvuru yaptım ve yararlandım.	Başvuru yaptım, reddedildi.	Başvurum değerlendiriliyor.
İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği	%62,4	%19,6	%3,5	%14,5
İŞKUR - Nakdi Ücret Desteği	%90,1	%2,0	%2,7	%5,3
Temel İhtiyaç Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%64,7	%11,4	%11,1	%12,7
İş'e Devam Kredi Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%64,9	%14,9	%10,6	%9,7
Halkbank Esnaf Kart Desteği	%71,4	%10,7	%8,6	%9,4
Halkbank İşletme Finansman Desteği	%75,4	%9,5	%8,8	%6,3
TOBB Nefes Kredisi	%83,7	%2,1	%5,6	%8,6
Kamu bankalarına olan taksit, faiz ve ana para ödemelerini erteleme	%80,3	%13,0	%3,9	%2,8
Dar gelirli ailelere yapılan 1000 TL yardım	%81,2	%2,0	%6,2	%10,6

Ankete katılan işletmelerin;

- En fazla İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneğinden yararlandığı görülmektedir. İşletmelerin %19,6'sı İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneğinden yararlanmış, %14,5'inin ise başvurusu değerlendirilme aşamasındadır.
- En az başvuru yaptığı tedbir (%90,1) İŞKUR - Nakdi Ücret Desteğidir.
- Başvuru yapmasına rağmen başvurusunun en fazla reddedildiği tedbirler Temel İhtiyaç Desteği ve İş'e Devam Kredi Desteğidir.
- En fazla başvuru yapılan tedbirler İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği ve bankalar tarafından sağlanan destekler olmuştur.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, Koronavirüs Salgınının olumsuz etkilerinin hafifletilmesi amacıyla uygulamaya alınan ve Tablo 5'te belirtilenler dışında herhangi bir desteğe başvuru yapıp yapmadığı da sorulmuştur. Bu soruya gelen yanıtların büyük kısmı işletmelerin hala kredi arayışında olduğunu göstermektedir. Bir kısım işletme sahibi tanıdıklarından, eş, dost ve akrabalarından borç olarak ya da nakdi ve aynı yardım olarak süreci atlattırmaya çalıştığını ifade etmektedir. Ayrıca KOSGEB desteklerine başvurduğunu ya da daha önce KOSGEB aracılığı ile aldığı kredinin ya da desteklerinin geri ödemelerinin ertelendiğini ifade eden işletmeler bulunmaktadır.

Bunların dışında gelen cevaplarda işletmelerin;

- Çek ödeme destek kredileri,
- Bireysel krediler,
- Esnaf kefalet kooperatifi kredisi,
- KOSGEB'in Elazığ ve Malatya Depremlerinde mağdur olan işletmeler için açtığı kredi faiz programı
- Rotatif krediler
- Kalkınma ajansları destekleri
- TÜBİTAK Covid 19 çağrısı
- Belediye yardımları,
- Vefa masası yardımları
- İŞKUR İşbaşı Eğitim Programına

başvurdukları anlaşılmaktadır.

İşletmeler En Fazla İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneğinden Haberdar

“Soru 44. Aşağıda belirtilen tedbirlerin hangilerinden haberdar oldunuz?” sorusu kapsamında işletmelere belirtilen tedbirlerden haberdar olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 6 – İşletmelerin Tedbirlerden Haberdar Olma Durumu

Tedbir	Haberdar Olan İşletmelerin Yüzdesi
İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği	%76,2
Dar gelirli ailelere yapılan 1000 TL yardım	%67,4
Temel İhtiyaç Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%63,7
Halkbank Esnaf Kart Desteği	%59,4
Kamu bankalarına olan taksit, faiz ve ana para ödemelerini erteleme	%59,4
İş'e Devam Kredi Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%58,0
TOBB Nefes Kredisi	%53,5
Halkbank İşletme Finansman Desteği	%51,5
İŞKUR - Nakdi Ücret Desteği	%40,1

Ankete katılan işletmelerin;

- En fazla haberdar olduğu tedbir (%76,2) İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneğidir.
- En az haberdar olduğu tedbir (%40,1) İŞKUR - Nakdi Ücret Desteğidir.
- Bankalar tarafından sağlanan desteklerden haberdar olma oranları %50'in üzerindedir.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, Koronavirüs Salgınının olumsuz etkilerinin hafifletilmesi amacıyla uygulamaya alınan ve Tablo 6'da belirtilenler dışında haberdar oldukları herhangi bir destek olup olmadığı da sorulmuştur.

Bu soru kapsamında cevap verenlerin çoğunluğunun listede yer alanlar dışında faaliyet gösterdikleri sektörler özelinde çeşitli kurum ve kuruluşlar (Kalkınma ajansları, TÜBİTAK, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri gibi) tarafından açıklanan finansman imkânlarını yakından takip ettikleri anlaşılmaktadır.

Gelen cevaplar incelendiğinde işletmelerin;

- Bireysel kredi programlarını,
- Çek Ödeme Destek Paketi,
- OPEX Kredi Destek Paketi,
- Küçük İşletme Can Suyu Kredisi,
- EXİMBANK Kredi Destek Paketi

gibi çeşitli ürünlerden haberdar oldukları görülmüştür. Ayrıca işletmelerin, belediyeler tarafından yapılan yardımlardan da haberdar oldukları ve hatta yararlandıkları görülmektedir.

İşletmeler En Fazla Giderlerin Ertelenmesi Tedbirini Etkili Buluyor.

“Soru 45. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu kapsamında işletmelere alınan tedbirlerin etki durumu sorulmuştur.

Tablo 7 – İşletmelerin Tedbirleri Etkili Bulma Düzeyi

Tedbir	Çok etkili oldu	Etkili oldu	Etkisiz oldu	Hiç etkisi olmadı
Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi	%14,8	%44,1	%17,1	%23,9
Bankaların mevcut kredileri yapılandırılmaları	%10,6	%37,3	%21,6	%30,5
Bankalar aracılığıyla uygulanan yeni kredi programları	%11,1	%38,1	%23,4	%27,4
Destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından mevcut destek süreçlerinin aksamamasına yönelik alınan tedbirler	%7,3	%39,1	%26,8	%26,7
Destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından açıklanan yeni destekler	%6,9	%35,9	%29,2	%28,1
İstihdamın korunmasına yönelik alınan tedbirler	%10,2	%38,2	%25,1	%26,5

Ankete katılan işletmelerin;

- En az etkili bulunduğu tedbir (%6,9’u çok etkili, %35,9’u etkili) “Destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından açıklanan yeni destekler” olmuştur.
- En fazla etkili bulunduğu tedbir (%14,8’i çok etkili, %44,1’i etkili) “Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi” olmuştur.
- “Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi” tedbiri dışındaki tedbirlerin etkili olma oranı %50’in altında kalmıştır.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, Tablo 7’de belirtilen tedbirlerin haricinde etkili olduğunu düşündükleri varsa diğer tedbirlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Alınan tedbirler haricinde maske dağıtımının, evden çalışma modelinin ve sokağa çıkma yasağının etkili bir tedbir olduğunu düşünenler bulunmaktadır.

Alınan tedbirleri olumlu bulanların yanında özellikle ekonomik anlamda yetersiz görenler de olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılan pek çok kişi yapılan ertelemeleri (vergi, SGK, kredi geri ödemeleri vb.) destek olarak görmediğini ifade etmiştir.

Ancak bu soruya gelen yanıtların çok büyük bir çoğunluğunu işletmelerin talepleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla sorunun açık uçlu kısmının tam olarak anlaşılmadığı izlenimi oluşmuştur. İşletmelerin büyük bir bölümü açık uçlu kısma etkili olduğunu düşündükleri ve listede yer almayan tedbirler yerine taleplerini iletmışlerdir.

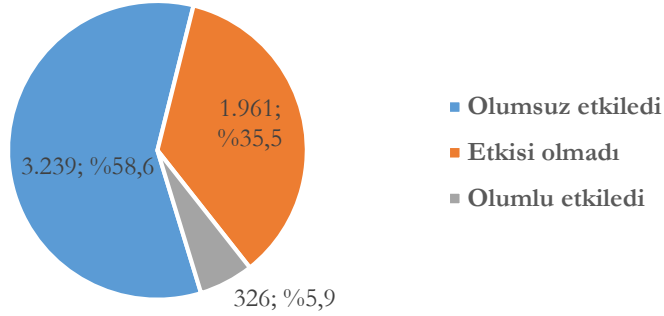
Taleplerin incelenmesi sonucu öne çıkan başlıklar aşağıda listelenmiştir:

- Kira desteği,
- SGK ve vergilerin ötelenmesi değil hiç alınmaması
- Vergi/sicil affı
- Vergi oranlarının düşürülmesi
- Hak edilen KOSGEB ödemelerinin yapılması
- Faizsiz kredi
- KOSGEB aracılığı ile hibe desteği
- Çeşitli sebeplerle kredilerden faydalanamayan KOBİ’ler daha erişilebilir ve yaygın olarak faydalanabilecekleri tedbirlerin alınmasını
- Tüm destekler ve krediler için başvuru koşullarının esnetilmesi
- Daha teknoloji tabanlı sektörler için KOSGEB’den danışmanlık talebi
- KOSGEB TV kurulması ve buradan bilgilendirici yayınlar yapılması
- Devlet bankalarının yalnızca esnafa değil sermaye şirketi statüsünde kurulan işletmelere de uygun faizli kredi sağlaması

Seyahat Kısıtlaması İşletmelerin %58,6'sının İşlerini Olumsuz Etkiledi.

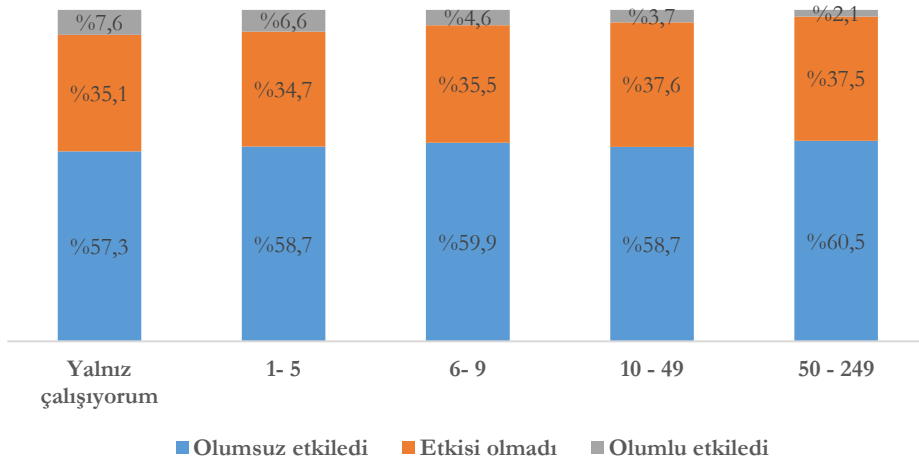
“Soru 46. Şehirlerarası seyahat kısıtlamaları işlerinizi etkiliyor mu?” sorusu kapsamında işletmelerin %58,6'sı Koronavirüs Salgınından dolayı getirilen şehirlerarası seyahat kısıtlamalarının işlerini olumsuz etkilediğini, %5,9'u ise olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Grafik 143 – Şehirlerarası Seyahat Kısıtlamalarının Etkisi

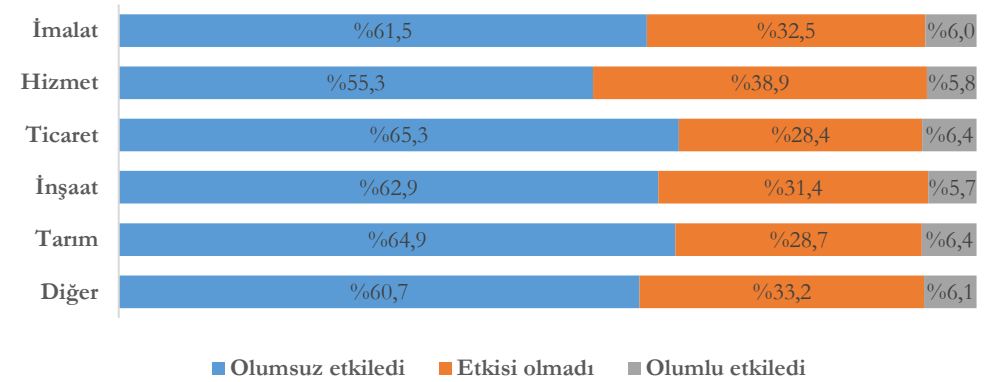
Getirilen şehirlerarası seyahat kısıtlamalarının işlerini olumsuz etkilediğini belirten işletmelerin %78,6'sı mikro ölçekli işletmedir (%21,3'ü yalnız çalışan, %47,3'ü 1-5 arası çalışan olan ve %10'u 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 144 – Şehirlerarası Seyahat Kısıtlamalarının Etkisinin Ölçeksel Dağılımı

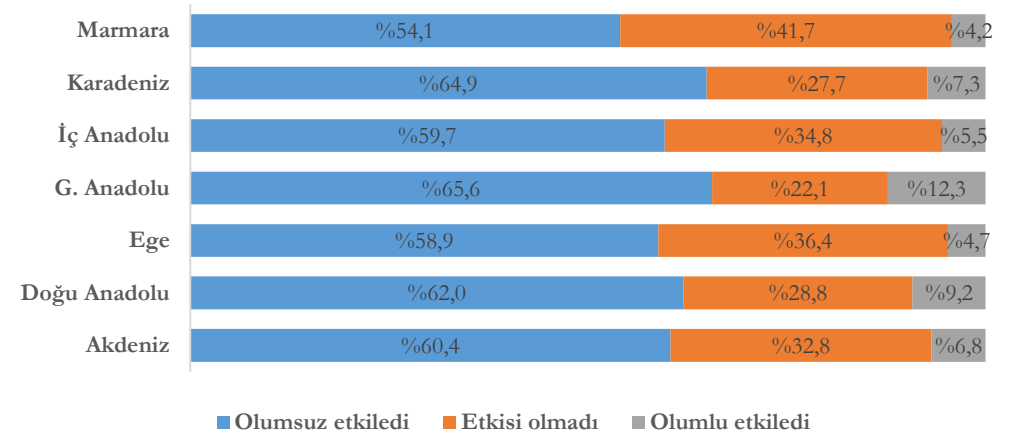
Getirilen şehirlerarası seyahat kısıtlamalarının işlerini olumsuz etkilediğini belirten işletmelerin %49,8'i hizmet, %30,2'si imalat ve %8,2'si ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 145 – Şehirlerarası Seyahat Kısıtlamalarının Etkisinin Sektörel Dağılımı

Getirilen şehirlerarası seyahat kısıtlamalarının işlerini olumsuz etkilediğini belirten işletmelerin %33,1'i Marmara, %18,1'i İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

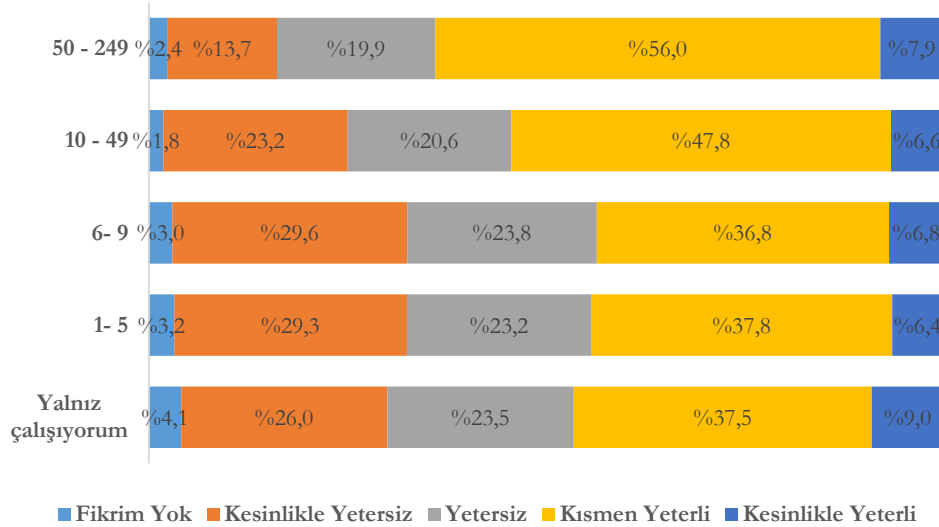
Grafik 146 – Şehirlerarası Seyahat Kısıtlamalarının Etkisinin Bölgesel Dağılımı

İşletmelerin Yarısı Alınan Tedbirleri Yeterli Görmüyor.

“Soru 47. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görüyor musunuz?” sorusu kapsamında işletmelerin %49,6’sı bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görmemektedir (kesinlikle yetersiz ve yetersiz cevapları bir arada değerlendirildiğinde). %47,3’ü ise alınan tedbirleri yeterli görmektedir (kesinlikle yeterli ve kısmen yeterli cevapları bir arada değerlendirildiğinde).

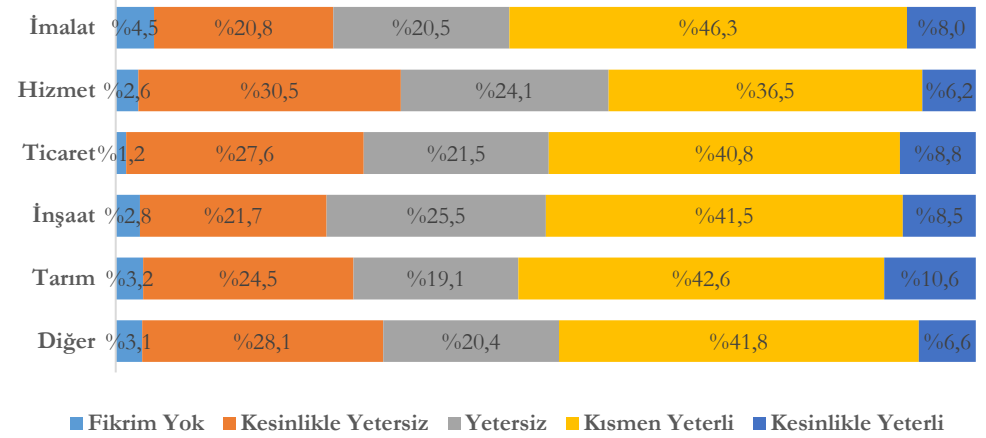
Grafik 147 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Ölçeksel Dağılımı

Ölçeksel olarak bakıldığında, ölçek büyüdükçe alınan tedbirlerin yeterli görülme oranının arttığı yukarıdaki grafikten görülmektedir. Diğer taraftan uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %82,3’ü mikro ölçekli işletmelerdir (%21,7’si yalnız çalışan, %50,1’i 1-5 arası ve %10,6’sı 6-9 arası çalışanı olan). Tedbirleri yeterli bulan işletmelerde ise mikro ölçekli işletmelerin oranı %74,5’dir.

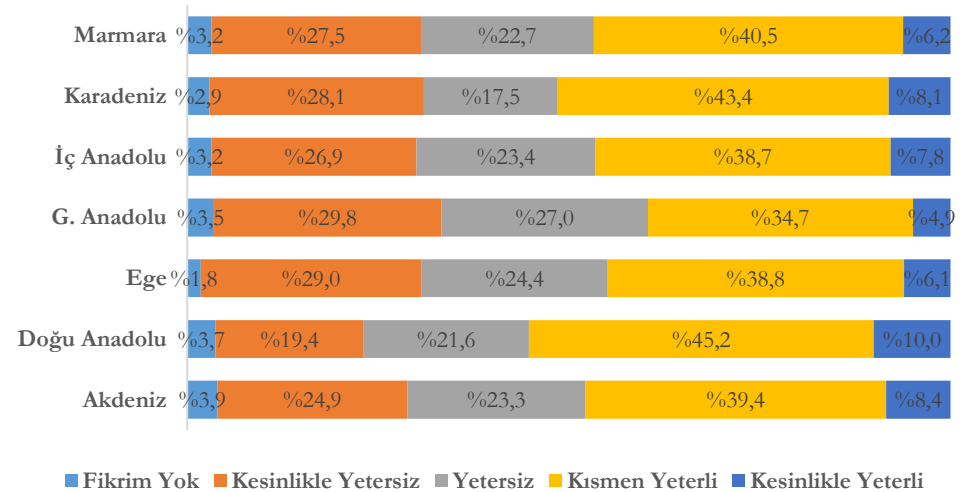
Sektörel açıdan bakıldığında uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %58,3’ü hizmet, %24’ü imalat ve %7,3’ü ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Tedbirleri yeterli bulan işletmelerin ise %47,7’si hizmet, %33’ü imalat ve %7,8’i ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise yandaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 148 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Sektörel Dağılımı

Bölgesel açıdan uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %36,3’ü Marmara, %18’i İç Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerdir. Tedbirleri yeterli bulan işletmelerde de benzer oranlar söz konusudur. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

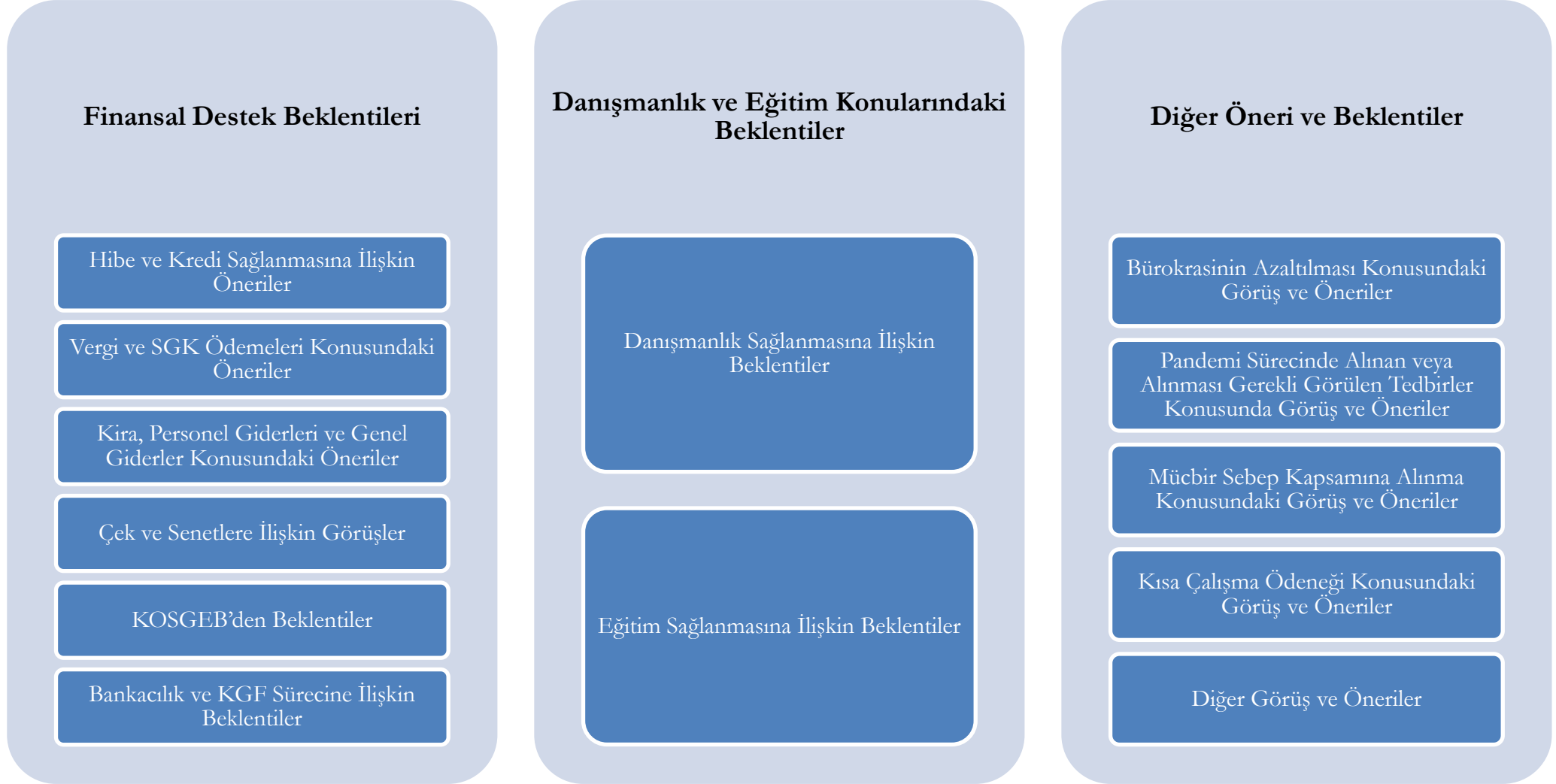
Grafik 149 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Bölgesel Dağılımı

İşletmelerin Beklentilerini 3 Ana Başlıkta Toplamak Mümkün

“Soru 48. Yapılmasını veya yapılmamasını önereceğiniz husus varsa lütfen madde madde 200 karakteri geçmeyecek şekilde belirtiniz” sorusu açık uçlu bir soru olup alınan cevapların belli konularda yoğunlaştığı görülmüştür. Cevaplar özellikle finansal destek beklentisine yönelik olmakla birlikte eğitim, danışmanlık ve salgın sürecine yönelik olarak hâlihazırda uygulanmakta olan programlara ilişkin görüşler de belirtilmiştir. Açık uçlu sorulara verilen cevapların analizi ekte ayrıca sunulmaktadır.

Grafik 150 – İşletmeler Tarafından Belirtilen Beklentilerin Ana Başlıkları

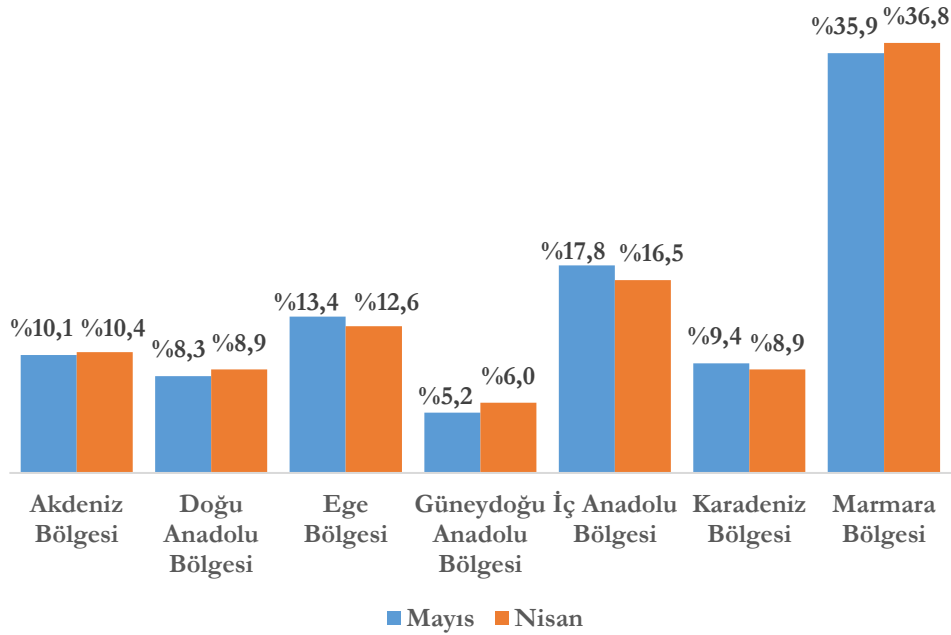
NİSAN VE MAYIS ANKETLERİ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Bölge Bazında Katılım Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Coğrafi Bölge”

Coğrafi bölge bazlı dağılımlarına göre her iki anketin katılımcıları birbirine çok benzer bir dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının coğrafi bölgeler açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

Grafik 151 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Coğrafi Bölge Bazlı Dağılım

Faaliyet Süresi Bazında Katılım Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Faaliyet Süresi”

Her iki anket çalışmasında da işletmelerin faaliyette oldukları süreler benzer dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının faaliyette oldukları süreler açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

Tablo 8 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin İşletmelerin Faaliyette Oldukları Süreye Göre Dağılım

Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
13,5	1 yıldan az	1 yıldan az	15,6
20,5	1-2 yıl	1-3 yıl	28,5
21,2	3-5 yıl		
15,5	6-10 yıl	4-10 yıl	26,7
29,2	10 yıldan daha fazla	10 yıldan daha fazla	29,2
100	TOPLAM		100

Ölçek Bazında Katılım Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Ölçek”

Her iki anket çalışmasında da işletmelerin çalışan sayıları benzer dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının çalışan sayıları açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

Tablo 9 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin İşletmelerin Çalışan Sayısına Göre Dağılım

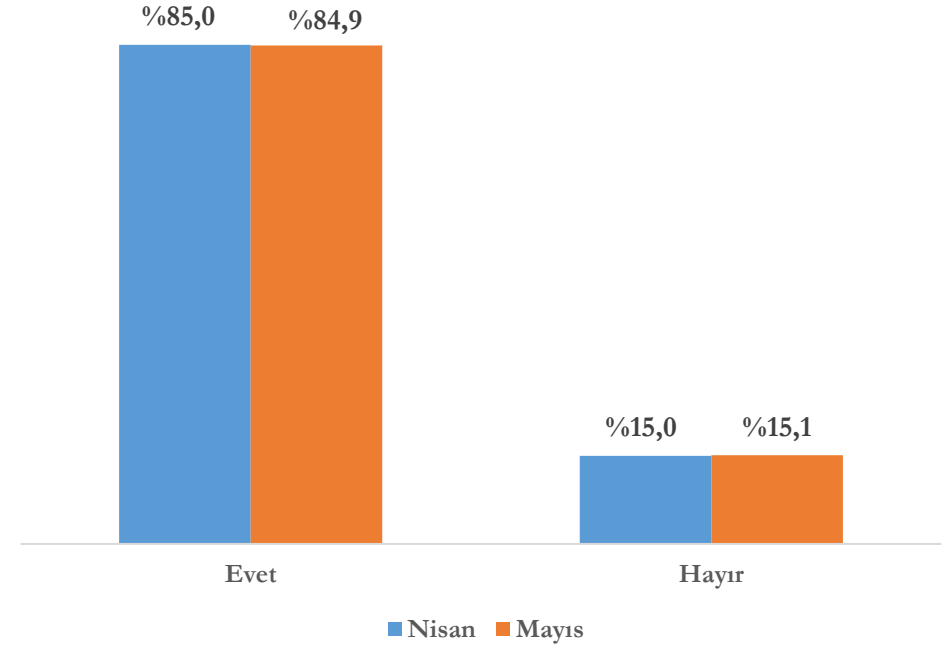
Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
21,0	Yalnız Çalışıyorum	Yalnız Çalışıyorum	21,7
58,0	1-9 arası	1-5 arası	47,2
		6-9 arası	9,8
16,5	10-49 arası	10-49 arası	16,0
4,2	50-249 arası	50-249 arası	5,3
100	TOPLAM		100

Kiracı Olma Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Kiracı Olma Durumu”

Nisan ve Mayıs aylarında yapılan anketlerde katılımcıların kiracı olma durumlarında bir değişiklik görülmemiştir.

Grafik 152 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin İşletmelerin Kiracı Olma Durumlarına Göre Dağılım

Aylık Bazda Ortalama Sabit Gider

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Aylık Ortalama Sabit Gider”

Nisan ayında yapılan ankette elde edilen bulgular neticesinde sorunun aralıkları daraltılarak ve azaltılarak Mayıs ayında yapılan ankette yeniden sorulmuştur. Ayrıca Nisan ayında yapılan ankette “İşletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri yaklaşık ne kadardır?” sorusu bu kez “Koronavirüs salgını öncesinde işletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri (örn: kira, elektrik/doğalgaz/ su/ internet faturaları, vergiler, sigorta giderleri vs) yaklaşık ne kadardı?” olarak daha ayrıntılı sorulmuştur.

Tablo 10 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gider Dağılımı

Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
48,1	25.000 TL'den az	25 bin TL'den az	58,2
23,1	25.000 – 49.999 TL arası	25 bin TL – 50 bin TL arası	20,9
15,8	50.000 – 149.999 TL arası	51 bin TL – 75 bin TL arası	6,9
5,2	150.000 – 249.999 TL arası	75 bin TL'den fazla	13,9
4,0	250.000 – 499.999 TL arası		
3,8	500.000 TL veya daha fazla		
100	TOPLAM		100

Her iki anket çalışmasında tahmini aylık ortalama sabit giderinin 25 bin TL'den az olduğunu belirtenler hariç işletmelerin çalışan sayıları hemen hemen benzer dağılım göstermiştir.

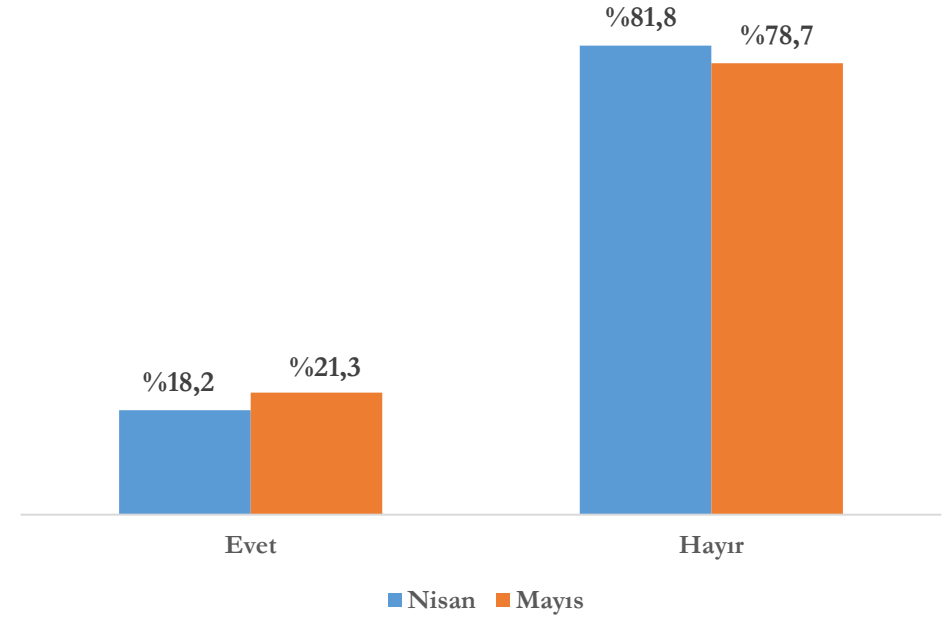
Tahmini aylık ortalama sabit giderinin 25 bin TL'den az olduğunu belirtenlerin oranı ise Nisan ayında %48,1 iken, Mayıs ayında yapılan ankette %58,2'dir.

Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Acil Durum Stratejisi”

Nisan ayında yapılan ankette sorulan soruya, acil durum stratejisi ile ne kastedildiğini açıklayan örnekler eklenerek Mayıs ayında yapılan ankette tekrar sorulmuştur.

Grafik 153 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin İşletmelerin Acil Durum Stratejine Sahip Olma Durumu

Her iki anket çalışmasında da işletmelerin bir acil durum stratejisine sahip olma durumu birbirlerine yakın oranda çıkmıştır. Nisan ayında bir acil durum stratejine sahip olduğunu ifade edenlerin oranı %18,2 iken, Mayıs ayında bu oran 3,1 puanlık bir artışla %21,3 olarak bulunmuştur.

Salgının En Büyük Etkisi Satışların Azalması

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgının Etkisi”

Nisan ve Mayıs aylarında yapılan anketlerin her ikisinde de ortak olan seçeneklere bakıldığında genel olarak dikkate değer farklılıklar olmamakla birlikte tek farkın “satışlarım azaldı” seçeneğini işaretleyen işletmelerin sayısında olduğu görülmektedir. İşletmelerin sayısı Nisan ayında yapılan ankete göre 14 puan artmıştır.

Tablo 11 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Koronavirüs Salgınının İşletmeler Üzerindeki Etkisi

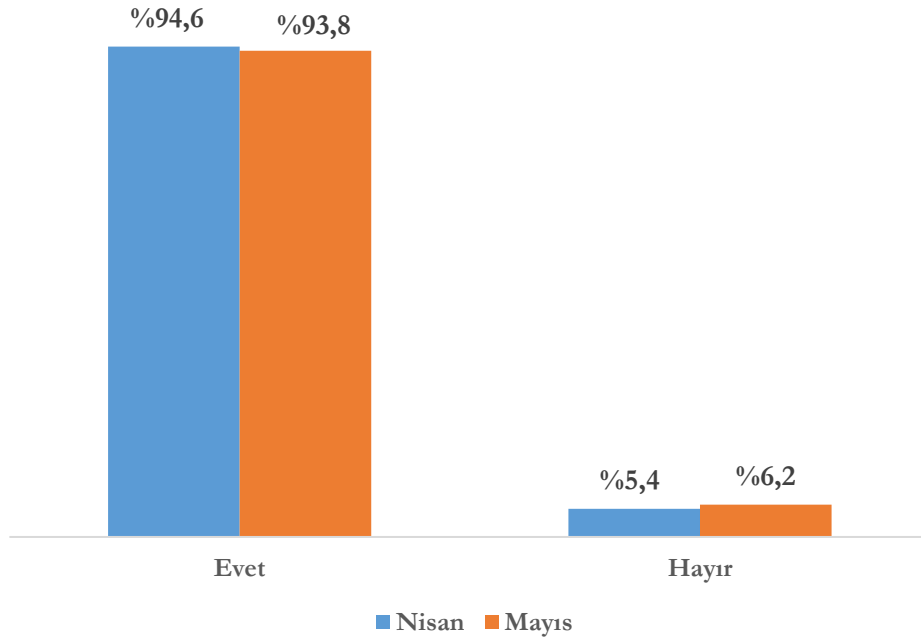
Cevap Veren İşletmelerin Yüzdesi	Verilen Cevapların Yüzdesi	Nisan	Mayıs	Verilen Cevapların Yüzdesi	Cevap Veren İşletmelerin Yüzdesi
68,9	20,0	Satışlarım azaldı	Satışlarım azaldı	21,4	82,9
48,9	14,2	İşletmemi geçici süre ile kapattım			
24,7	7,2	Tedarik zinciri kesintisi nedeniyle üretim kaybım oldu	Tedarik zinciri kesintisi nedeniyle üretim kaybım oldu	6,0	23,3
16,6	4,8	Hammadde bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum	Hammadde bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum	3,9	15,2
12,8	3,7	Çalışanlarımın tıbbi izni nedeniyle üretim kaybım oldu	Çalışanlarımın tıbbi izni nedeniyle üretim kaybım oldu	2,6	10,1
52,0	15,1	Ürünlerimize daha az talep alıyoruz	Ürünlerimize daha az talep alıyoruz	13,6	52,6
22,8	6,6	Halka açık etkinliklerin iptali nedeniyle sıkıntılar yaşıyorum	Halka açık etkinliklerin iptali nedeniyle sıkıntılar yaşıyorum	6,5	25,0
56,7	16,5	Alacaklarımı tahsil etmekte sıkıntılar yaşıyorum	Alacaklarımı tahsil etmekte sıkıntılar yaşıyorum	14,1	54,5
37,0	10,8	Çalışma saatlerimiz etkilendi	Çalışma saatlerimiz etkilendi	12,8	49,7
2,5	0,7	Kayıplarımız var ama maliyetleri düşürerek bunları telafi edebildik			
1,0	0,3	Şu anda herhangi bir etki hissetmiyorum	Şu anda herhangi bir etki hissetmiyorum	3,0	1,0
			İhracatta sıkıntı yaşıyorum	3,2	12,5
			Sevkiyatta aksaklıklar oluyor	5,1	19,7
			Çalışanların motivasyonu düştü	10,1	39,0
			İşlerimiz arttığı için kapasite arttırmak zorunda kaldım	0,1	0,4
			İşlerimiz arttı çeşitli nedenlerden dolayı (sokağa çıkma kısıtlamaları, eleman bulamama vb.) talebe yetişemedim	0,4	1,5
100	100	TOPLAM		100	100

Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama”

İşletmelerin nakit akışlarında sıkıntı yaşama durumlarında değişiklik olmadığı görülmüştür. Hem Nisan hem de Mayıs aylarında yapılan ankette işletmelerin %94’ünün nakit akışı sorunu yaşadığı, bir aylık süreçte gözle görülür bir iyileşme gerçekleşmediği görülmektedir.

Grafik 154 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama Durumu

Çalışanlara Yönelik Alınan Tedbirler

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Çalışanları İşten Çıkarma/Başka Tedbirler Alma”

Nisan ayında “Evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım” diyenlerin oranı %10,3 iken Mayıs ayında bu oran yaklaşık 2 puanlık bir azalma ile %8,1’dir. Oranların hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Tablo 12 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu - Verilen Cevapların Dağılımı

Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
10,3	Evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım	Evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım.	8,1
30,5	Hayır, çalışanları işten çıkarmadım	Hayır, İşten çıkarmadım	35,3
10,8	Hayır, çalışanları işten çıkarmadım ama uzaktan çalışıyorlar	Hayır, Uzaktan çalışma imkânı getirdim	9,5
20,7	Hayır, çalışanları işten çıkarmadım ama izne gönderdim	Hayır, Çalışanlarımı ücretli izne gönderdim	10,2
		Hayır, Çalışanlarımı ücretsiz izne gönderdim	15,5
4,5	Hayır, çalışanları işten çıkarmadım ama ücret kesintisine gittim	Hayır, Çalışanlarımın ücretlerinde kesinti yaptım	3,7
20,5	Hayır, henüz değil, ama çalışanlarda azalma olacağını tahmin ediyorum		
2,8	Diğer		
		Hayır, Yalnız çalışıyorum	17,8
100	TOPLAM		100

Çalışanları İşten Çıkarma Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgından Sonra Çalışan Çıkarma Durumu”

Nisan ayında yapılan ankette elde edilen bulgular neticesinde sorunun aralıkları değiştirilerek ve azaltılarak Mayıs ayında yapılan ankette yeniden sorulmuştur. Nisan ayında olduğu gibi Mayıs ayında da işletmelerin mümkün olduğunca çalışanlarını işten çıkarmama yolunu tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 13 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Dağılım

Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
85,0	Hiç çıkarmadım	Hayır, çalışanlarımı işten çıkarmadım.	64,8
13,2	1-5 arası	5'ten az kişiyi işten çıkarttım	9,7
1,0	6-10 arası	5-10 kişiyi işten çıkarttım	1,1
0,2	11-15 arası	11-50 kişiyi işten çıkarttım	0,5
0,2	16-20 arası		
0,2	21-30 arası		
0,1	31- 50 arası		
0,0	51- 100 arası	50'den fazla kişiyi işten çıkarttım	0,1
0,1	100 den fazla	Çalışanım yok.	23,8
100	TOPLAM		100

Ancak, 17/04/2020 tarihli ve 31102 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Koronavirüs Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılmasına Dair Kanun”un Geçici 10. Maddesine göre 3 ay süreyle iş akdinin işveren tarafından feshedilemeyeceği yasalasmıştır. Dolayısıyla Mayıs ayında yapılan ankette çıkan sonuçlar değerlendirilirken bu maddeyi de göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Önümüzdeki 3 Ayda Çalışanları İşten Çıkarma Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Önümüzdeki 3 Ayda Çalışan Çıkarma Durumu”

Nisan ayında yapılan ankette elde edilen bulgular neticesinde sorunun aralıkları değiştirilerek ve azaltılarak Mayıs ayında yapılan ankette yeniden sorulmuştur. Önümüzdeki 3 ayda hiçbir çalışanımı işten çıkarmayacağımı ifade edenlerin oranının Nisan ayında yapılan ankete göre artış gösterirken, 5’ten az kişiyi işten çıkarabileceğini ifade edenlerin oranı ise ciddi bir azalış göstermiştir.

Tablo 14 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Dağılımı

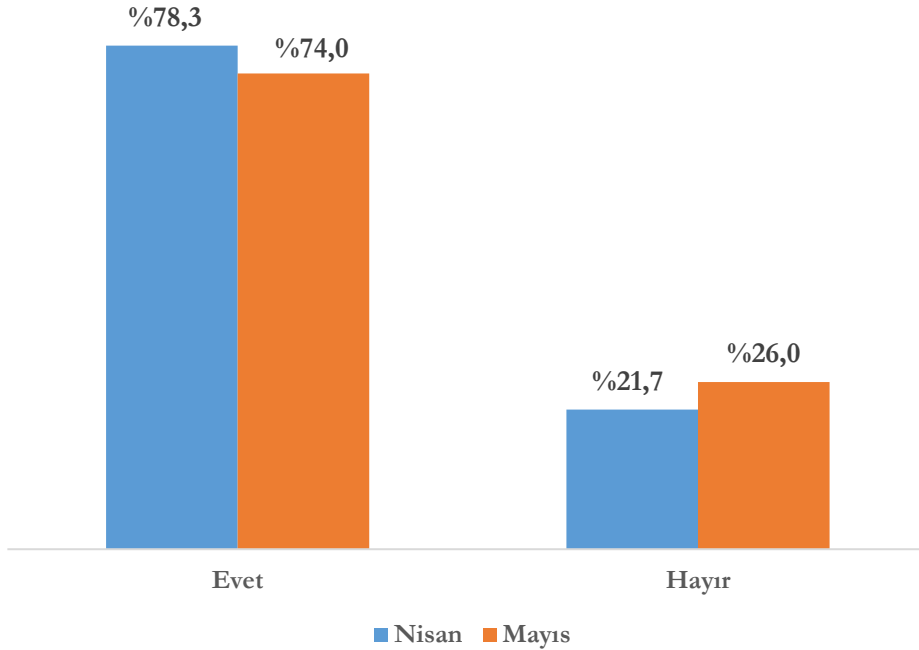
Yüzde	Nisan	Mayıs	Yüzde
46,2	Hiç	Hayır, çalışanlarımı işten çıkarmayacağım.	53,0
44,1	1-5 arası	5'ten az kişiyi işten çıkartabilirim.	17,5
5,4	6-10 arası	5-10 kişiyi işten çıkartabilirim.	2,9
2,3	11-20 arası	11-50 kişiyi işten çıkartabilirim.	0,9
0,9	21-30 arası		
0,6	31- 50 arası		
0,3	51- 100 arası		
0,1	100 den fazla	50'den fazla kişiyi işten çıkartabilirim.	0,1
		Çalışanım yok.	25,5
100	TOPLAM		100

Yeni İstihdam Planlama Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Yeni İstihdam Planlama”

Nisan ayında yapılan ankette işletmelerin %78,3’ü Koronavirüs Salgını öncesinde yeni istihdam planlarken Mayıs ayında yapılan ankette bu oran %74’e düşmüştür.

Grafik 155 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Yeni İstihdam Planlama

Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu

“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Planlanmış Yatırımı İptal Etme”

Koronavirüs Salgını öncesinde planladığı yatırımı Salgının ortaya çıkması nedeniyle iptal ettiğini belirtenlerin oranının değişmediği görülmektedir.

Grafik 156 – Nisan ve Mayıs Anketleri İçin Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu

